

MÜASİR AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI

XƏLİL RZA

SEÇİLMİŞ
ƏSƏRLƏRİ

WIG
R 99

XƏLİL RZA ULUTÜRK

234326

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

İKİ CİLDDƏ

II CİLD

M.F.Axundov adına
AZƏRBAYCAN MİLLİ
TƏDQIQAT MƏRKƏZİ

“ŞƏRQ-QƏRB”

BAKI-2005

ISBN 985-418-29-6
“ŞƏRQ-QƏRB”, 2005

Bu kitab "Xəlil Rza. Məndən başlanır Vətən" (Bakı, Yazıçı, 1988) və "Xəlil Rza. Mən onsuz da əbədiyəm" (Bakı, Gənclik, 2003) nəşrləri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır

Tərtib edəni:

Firəngiz Ulutürk

894.3611 - dc 21

AZE

Xəlil Rza. Seçilmiş əsərləri. İki cildə. II cild. Bakı, "Şərq-Qərb", 2005, 248 səh.

Ən müxtəlif və ənənəvi mövzulardan yazanda belə azadlıq atəşi, coşğun azadlıq ehtirası Xəlil Rza Ulutürk poeziyasının aparıcı motivini təşkil etmişdir. Odur ki, Azərbaycan xalqının haqq səsi onun vətəndaşlıq poeziyasında daim duyulmuşdur. Şair lirikanı siyasi mübarizənin ideya silahına çevirmiş, xalqın milli duyğularını, milli bütövlüyünü tərənnüm etmişdir.

Tükənməz bir ehtirasla yazıb-yaradaraq daim müstəmləkəçilik əleyhinə mübarizə aparan Xəlil Rza meydan hərəkətinin ehtiras və coşğunluğunu, milli şüurun püskürməsinə poeziyaya gətirmiş, lirikanın vətəndaşlıq və siyasi məzmununu qeyri-adi ölçüdə zənginləşdirmişdir.

Bu cildə görkəmli şairin ədəbi fəaliyyətinin 90-cı illər dövrünü əhatə edən, vətənsəverlik və qəhrəmanlıq ruhuyla yoğrulmuş poeziyasından seçilmiş şeirlər, eləcə də müxtəlif illərdə qələmə aldığı lirik poemalar, poema-pamfletlər və poema-monoloqlar toplanmışdır.

ISBN 9952-418-29-6

© "ŞƏRQ-QƏRB", 2005

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İLHAM ƏLİYEVİN

**"Azərbaycan dilində latın qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında"**

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

90-cı illər

Sənətkara azadlıq

SƏNƏTKARA AZADLIQ

Mənim həbsdən azad edilməyim uğrunda çarpışan Azərbaycandan Moskvaya, təkcə A.Y.Suxaryevin – SSRİ prokurorunun adına bir milyon iki yüz mindən artıq məktub, teleqram, ərizə, şikayət, tələbnamə göndərmişlər. Umud edirdim ki, milli hərəkatın bu dalğasından sonra hüquq xadimi xalq tələbini yerinə yetirəcəkdir.

Xəlil Rza – bir ağ saçlı bahadır,
Elbrusdan, Savalandan ucadır.
Hər misrası bir qızıl gül, qonçadır.
Başı qardır, özü bahar lələzar.
Azad edin, hür yaşasın sənətkar.

Arxasında aşır-daşır milyonlar,
Neynər ona əyləncələr, oyunlar?
Ey tufəngli, avtomatlı qoyunlar,
Kameranın gözü kordur, özü kar.
Azad edin, qələm çalsın sənətkar.

Od nəfəsi barmaqlığı yandırır.
Müdrük sözü qanmayanı qandırır.
Şair hansı təlatümdən yan dürür.
Qoşun ona alagözlü bir nigar.
Azad edin, eşq əhlidir sənətkar.

Gedin, öpün ayağından, əlindən.
Üzr istəyin obasından, elindən.
İldırımır, düşüb göyün qəlbindən.

Hər sətirdə Misri qılınc hökmü var,
Azad edin, yerdi, göydü sənətkar.

Azərbaycan – planetin gözüdür.
Bağrı – atəş, daşı – gövhər, özü – dür.
Xəlil Rza – insanlığa sözüdür.
Anlayırmı əqli naqis, gözü dar:
Zindanlara sığa bilməz sənətkar.

Aleksandr Yakov oğlu köçəri,
Əziz Şair, salma dərdi içəri.
Bu darğalar nökerindi, nökerin.
Ya əfv elə, ya da itib batsınlar.
Biz qulunuq, sənətkarı hökmdar.

Çiçək səpək yolağına, yoluna.
Şux gözəllər gəlib girsin qoluna.
Çələng verək ərzin cəsur oğluna,
Fələk yalnız ucaldanı ucaldar.
Yerin, göyün baş tacıdır sənətkar.

Xəlil Rza – Azadlığa bayraqdar,
Məhbəsləri söküb tökən əzmi var.
Buraxmasa qul ürəkli ağalar,
Sök zindanı, ey lələzar, ey bahar!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
28 fevral, 1990*

AZADLIĞIM

Hər kişi müstəqil bir partiyadır,
Hər kişi – ən ali bir hakimiyyət.

Dövlət sərhəddimi, – azadlığımı
Heç kəsə vermərəm! Bilsin kəmfürsət!

Heç birinə ram olmadım
Nə sərvətə, nə şöhrətə.
Nə bir cənnət içində mermər qəsərə, imarətə.
Nə rəyasət heyətinə, hər cəhətdən kəm heyətə.

Heç birinə ram olmadım: pula, vara,
zər cilidli kitablara,
qəlp medala, boş çələngə.

Yalnız könül azadlığı!
Bu eşq ilə girdim cəngə.
Yalnız könül azadlığı –
hətta dəmir bir qəfəsdə.

“Gülüstan”ı, “Türkmənçay”ı
Qanla yazan bir məhbəsdə.

Çayları bəlkə də saxlamaq olar.
Mən dənizlər kimi azadam, azad.
Gədə qarşısında iki əlini
Yerə qoyanlarla ən kəskin təzad!

İldırımlar kimi, leysanlar kimi,
Burulğanlar kimi azadam, azad!

Təmkinlə hərlənən yer kürəsiyəm,
Mənim azadlığım, mənim gücümdür.
Mənim azadlığım qansoranların
Cındır maskasını yırtmaq üçündür!

Mənim azadlığım haraylayır ki,
Çıxın mağaradan, ey öntərlərim!

Başınız üstündə o göylər boyda
Havaya tamarzı ağciyərlərim!

Nə bədbəxtdir evində də diplomat tək hərlənənlər...
Yaşamağa tamarzılar, ömrü boyu girlənənlər.

Düşmənimmi?
Məgər düşmən gəlməsinə heç layiqmi nadürüstlər?
Yarım düşmən, yarım dostlar?
Süd gölündə, yarışanlar, üzüşənlər.
Qanı qara, üzüşənlər,
Bircə yol “xox!” eşidərkən büzüşənlər.
Böyük tarix qatarının təkərinə ilişənlər;
Azca macal tapan kimi rütbələri bölüşənlər,

Diri qullar, ölü şənlər anlarını bu səadəti?
Mənim əl boydaca köksüm içində
Yerə, göyə sığmaz hakimiyyəti?!

İstəsən, balamı verərəm ona,
Üzərəm, laləmi verərəm ona.
Ağzımın dadını, gözüm odunu,
Çayımı, selimi verərəm ona.
Verməm göylər boyda Azadlığımı!

Yalnız Vətənimdir atam, qardaşım.
Qarışıb dönmüşəm yurd havasına.
Dünyada heç kəsə əyilməz başım.
Baş əyir sadəcə quş yuvasına!

Mənim Azadlığım yalnız onundur,
Ölsəm də yenidən gələrəm cana,
Dirilik suyu tək qovuşa bilsəm
Dodaqları yanıq AZƏRBAYCANA...

XÜSUSİ TƏYYARƏDƏ

Al, birinci məktubum, erməğanımdır sənə,
Canım, gözüm Firəngiz, şölə düşsün çöhrənə.

Gətirdi bəxtim mənim:

Geri qalmadım əsla nə Məhəmməd Hadidən,
Nə dili boğazından çıxarılan qardaşım
Böyük Fərrux Yəzdidən.

Keçdim... kirpiklərimi qarsalayan alovdan,
Geri qalmadım əsla
Nə mərd Soljenitsindən,
Nə Serqey Korolyovdan.

Qanadları bükülməz bir qüdrət məni aldı,
Al qanına bələnmiş dünya yerində qaldı.

Təbəssümlə əl etdim: – Bakım, Əlvida – deyə.
Qalxdım layiq olduğum təmiz, ülvi mövqeyə.

Sağımda bir avtomat, solumda bir avtomat.
Qabağımda, arxamda ya avtomat, ya saldat.
Yaxud çibin, həşərat.

– Çək kəməri, ey!
Çəkdim... toqqamız zərnişandı.
Belimdəki kəmər yox, işıqlı kəhkəşandı.

Uğuldayır mühərrik, uçuşumuz mübarək.
Birdən hiss elədim ki, təyyarədə təkəm, tək.

Yaraqlılar əridi, nə qaraltı, nə uyuq.
Məndən savay pilot yox, məndən savay adam yox.

Yağış yağır, yoxsa qar?.. Nə yağışam, nə qaram.
Bu qar səltənətində özüm boyda baharam!

Cahan boyda baharam
Nərildəyir, gurlayır dörd motorlu təyyarə,
Təyyarədən təmkinli, təyyarədən güclüyəm.

Qanadının altında kəlmələr: TU SSSR.
Tupolevin nəbzliyəm... Yerini, göyün məgziyəm.

Yerim rahatca, yumşaq... Yoxsa... şah taxtındayam?!
Buludlardan ucada, vüqar paytaxtındayam.

Görəsən qasırğadan keçirmi təyyarələr?
Mən yüz dəfə keçmişəm.

İldırımın boyunu ölçürmü təyyarələr?
Mən azca qarsalanmış qollarımla ölçmüşəm.

Bəlkə durnalar keçir səmadən qatar-qatar.
Amandır, toxunmasın təyyarəyə durnalar.

Gətirdi bəxtim mənim...
Görməliydim... ölümə – 72 qurşuna
Hamilə avtomatın od və buz lüləsini,
Bağrımı nişan almış Gürzəgöz lüləsini!

Günəşi kama çəkən zülmət darvazaların
Zəncir cingiltisini.

Gətirdi bəxtim mənim: geri qalmadım əsla
Mikayıl Müşfiqimdən, Hüseyin Cavidimdən,
Behrəngimdən, Hadimdən.

Gümüşü pillələrdən yavaş-yavaş enirəkən,
Vnukovo meydanına günəşmi doğdu birdən?

Salam, yaşıl ormanlar... salam, ey pakizə qar,
Kitirgəli, qətranlı şamlap, ətirli – şamlar!

Daş təbəqə üstündə təyyarə döndü getdi.
Təyyarə söndü getdi... qanadlıyam mən hələ.

Öz yeni səngərimdə inadlıyam mən hələ,
Həyat hər qırpımında tamam yeni mərhələ.

Canım, gözüm Firəngiz!.. Çatıq qaşlım, tələşlım,
57 yaşında mənım 17 yaşlım!

Enməsin kirpiklərin, sil gözünün yaşını.
Vüqarla göz, əyilməz!.. Şax tut yorğun başını.

Sən Şair qadınısan... Böyük Şair qadını.
Ulu saxla adını.

Vermə qasırgalar
Ürəyinin odunu.

Canım, gözüm, inan ki, hər cür səddi yıxacam.
Dəmir kimi gəlmişəm, polad kimi çıxacam!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
28 yanvar, 1990*

BAKIDAN GƏLƏN BAĞLAMA

Göndərilmiş bağlamanın çəkisi
beş kiloqramdan çox olmamalıdır.
Yalnız açıldıqdan sonra dustağa verilir.

Dostum Volodya aldı gələn hədiyyələri.
Görən xəbər tutdumu nə boydadır dəyəri.

Mən gözucu göz qoyub baxışlarımla öpdüm
Balaca bir zənbildə dünyaya bərabəri.

Ağ şanının üstündə qurumuş xəzəlləri,
Bu xəzələ toxunmuş Firəngizin əlləri.

Öpdüm meyxos limonu, o qızılı gövhəri,
O limona toxunub Firəngizin əlləri.

Dostum Volodya aldı gələn hədiyyələri,
Görən xəbər tutdumu nə boydadır dəyəri.

Qızıl köynəkli soğan nələri saldı yada.
Baldan şirin soğana, mehrinə canım fəda.

Bircə ovuc ağ kişmiş
Göydə ulduzlar imiş.

Otuz dörd il əvvəlki bir cələli anıram,
Kİmiş bağlamasına üzük qoymuşdu anam.

Üzük kişmiş sovqatı, üstündə ağ kəlağay.
Ağ kişmiş – ulduz bağı, üzük – tən ortada Ay.

Bağlamada qalmadı, üzük barmaqda yandı.
Toy gecəsi bir az da işıqlandı, nurlandı.

Qızıl üzüklü gəlin zərif bir aycamaldı,
Onun bəxt üzüyündən kəhkəşan işıq aldı.

Balaca bir bağlama nələri saldı yada,
Nə məhəbbət öləndi, nə sədaqət dünyada.

Ağ kəlağay yarımın başında ağ tac oldu,
Kişmiş onun ağzına, dilinə möhtac oldu.

Nələr deyir ağ kişmiş, hər giləsi müqəddəs:
Mənim ulduzlarımı zindan söndürə bilməz!

Dostum Volodya aldı gələn hədiyyələri,
Anladımı görəsən nə boydadır dəyəri...

DUSTAQ GEYİMİ

– Soyun! – deyib aldılar xəz yaxalı kürkümü,
Dağ başına bənzəyən papağımı aldılar.
Öncə hamama sonra kameraya saldılar.
Söndürə bilmədilər amma təbəssümümü.

Seyr edirəm əynimi, üstümdə təzə paltar.
Şamplanan şalvarım, düyməsiz pencəyim var.
Günaydın, Xəlil Rza, təzə donun mübarək.
Bəs haçan verəcəksən şirnisini, de görək!

Ekvatora bənzəyən bel kəmərini bəs hanı?
Kəmərsiz də keçinər zirehlənibse insan.
Çəkmələrin qapqara, daşdır, dəmir, canın,
Mübarək, bu çəkmənlə düşmən tapdayacaqsan!

*Moskva Lefortovo zindanı
19 fevral, 1990*

YARI CANIM ORDADIR

Yarı canım ordadır, – Azadlıq meydanında.
Mavi, yaşıl, qırmızı rənglər gülüstanında.

Yarı canım ordadır, – o gülzarın yanında,
Əllərdə çiçəkləyən bayraqların yanında.

Ləngərlənən, çalxanan bir hiddət ümmanında,
Addımı yer titrədən qoçaqların yanında.

Addımı yer titrədən
Oğullar günəşlə tən.

Ey ana Vətən hey, ey ana Vətən!
Haqq yolunda durmuşuq, bu baş, bu bədən¹.
Yarı canım ordadır –
Qızıl qana bələnmiş ağ nərgizin yanında.

Uzun kipriklərindən damla-damla od saçan
Firəngizin yanında.

Mən yerin altındayam, – şəhidlər məkanında,
İsmayılın, Ülvinin, Bəfadarın yanında.

Eşidirəm car çəkir orda yeraltı bəşər:
– Milyard təpiyin altı qoy gəbərsin zülm, şər.

Mən ordayam, zəncirlər, qandallar qopan yerdə.
Şerim ulu sərkərdə, özüm qarşı səngərdə.

Əllərim – bayraqların qulpundan yapışan əl.
Kürəklərim – yaş asfalt, meydan adlanan təməl.

Dodaqlarım – kürsüdən od püskürən dodaqlar,
Gözlərim – gecələr də sönmək bilməz çıraqlar.

¹ Beyt Lənkəranda yaşayıb yaradan şair Əli Nasirindir.

Saçlarım – bayrağımın şüa-şüa telləri.
Hər hüceyrəm, hər nəbzim haraylayır elləri.

Sakit kameramızda tufanlı, davalıyam,
Bizim altı milyardlıq bəşərin davamıyam.

Yarı canım ordadır, qışın bu qış fəslində,
Yarı canım ordadır, yarımcanam əslində.

*Moskva, Lefortovo zindanı
22 fevral, 1990*

CƏZA KÖYNƏYİ

Bir neçə dəfə bərkədən danışdığım, davranış qaydalarını pozduğum üçün
əynimə 24 saat müddətli cəza köynəyi geyindirildilər.

Əynimə geyirdilər cəza köynəyi – rezin.
Elə bil ki, od vurub benzin tökdülər, benzin!

Sıxır məni dörd yandan, sıxır cəza köynəyi,
Səməndər köynəyimiş Xəlil Rza köynəyi.

Soyuq rezin yapışıb sanki atəşə, oda.
Varlığımdan od alır, alışıb yanır o da.

Dəmir qəfəsim azmış.
Beton məhbəsim azmış

Dördmərtəbə zindanın soyuq dəmir torundan
Buz salxımı asılmış cəzinti güncü azmış

Sorğu-sual, istintaq,
Hərbə-zorba, ittiham

Cinayət aktındaki ilan zəhəri azmış,
Qara caynaqlarıyla boğazımdan yapışmış

Qasırganın, çovğunun kirləli əlləri azmış,
Üstəlik bəxş etdilər mənə “cəza köynəyi”i.

Ey Xəlil, mübarəkdir
XƏLİL RZA köynəyi!

Görəsən planetin cəza köynəyi varmı?
Vulkanlardır, odlardır onun cəza köynəyi?

Görəsən Günəşin də cəza köynəyi varmı?
Qapqara buludlardır onun cəza köynəyi?

Günəş dözmür cəzaya... Günəşdə partlayış var.
Cahan dözmür cəzaya, od püskürür vulkanlar.

Dözmür Günəş, dözmür dağ... amma dözür Ulutürk.
Ulutürküm cahandan, Günəşdən bir az böyük.
Azca arıqlasa da poladlaşdı bədəni,
Sıxır cəza köynəyi, sıxır dörd yandan məni.

Sıxır qulaqlarımı, deyir: – Heç nə eşitmə!
Sıxır barmaqlarımı: – yazmaq fikrinə düşmə!

”Sus!” – deyə möhürləmiş sözlü dodaqlarımı,
“Getmə!” – deyə saxlamış şimşək ayaqlarımı.

Sıxır hər hüceyrəmi, kürəyimi, əynimi.
Sıxa bilmir beynimi, alovlu ürəyimi.

Nə yaxşı ki, cahanda düşünmək fürsəti var,
Təfəkkürdən saçılır şüa-şüa arzular.

Gözüm qəzətlərdədir.. qırır qandalı Polşa,
Parçalayır Varşava öz cəza köynəyini.

Buxarestdə Ağ qəstri dağıdır Rumıniya,
Paslı darvazaların sındırır biləngini

Qalxır çeçen-inquşlar, osetinlər ayağa.
Dönür cəza köynəyi qana batmış bayrağa!

Qorxma, Xəlil Rza, döz! Dön zülmətdə mayağa!
Həmnəfəs ol bəşərlə, aləm qalxır ayağa.
Qan açıldı burnumdan... basdım gümüş düyməni.
Gəldi ağ xalatlı qız... xilas edərmi məni?

Pambıq soxur burnuma... qan dayanmır, dayanmır.
İynə vurur qoluma... Qan dayanmır, dayanmır.

Zəhmət çəkmə! can həkim!
Kəsə bilməzsən qanı. Get, dincəl əyləş yerində.

Qanın bir üçü burda, bir ucusa ordadır
Bakı küçələrində!

*Moskva, Lefortovo zindanı
23 fevral, 1990*

SORUŞ, PEŞİMANAMMI?

Ağzıma tuşladılar avtomat lüləsini,
Lülədə yatan gördüm Əzrayıl gülləsini.

Cüt əlimi arxadan qıfıllı zəncir ilə
Bağlayıb hayqırdılar: – Sus, çıxartma səsini!

Basdılar təyyarəyə, gətirdilər paytaxta,
Dəmir-beton qutuda, qaranlıq məhbəsdəyəm.

Ayağımın altında qızıl-qırmızı taxta,
Hər gün sorğu, istintaq, hər gün tikan üstəyəm.

Soruş, peşimanammı əməlimdən, işimdən?
Soruş, vaysınırammı bəri bir zərrə qədər?

Keçdim gözəl ömrümün parlaq kəşməkeşindən,
Yaralanmış köksümdə ləngər vurur dənizlər.

Manqurdların buz kibi gözlərində qan, hədə.
Toqquşuruq nə vaxtdır. O, demirdi, mən almaz.

Nəinki zindan, cəza... Hətta heç ölümlə də
Mənim AZADLIĞIMI əlimdən almaq OLMAZ!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
2 fevral, 1990*

234326

KƏFƏNİNİ GEYMIŞ KIŞI

Qan ləkəli kötüyü lapdan vurdu ildırım.
Od yerində açıldı gül rəngində bir şırım:
– Sənətkara azadlıq!

Silkələdi qasırğa şahə qalxan Xəzəri,
Sal qayalar doğradı ağappaq köpükləri:
– Sənətkara azadlıq!

Şəhidlər məzarında ləpələndi çiçəklər,
Ərdəbildən Kremlə kəmənd atdı küləklər:
– Sənətkara azadlıq!

Çəkic zərbələrindən qığılcımlar sıçradı.
Ağır toppuza döndü yumruqların poladı:
– Sənətkara azadlıq!

Gürz götürdü Mikayıl,
Kommunist küçəsində qırıb tökdü divardan
“Kommunist” kəlməsini.

Xəlil Rza qalası yaydı öz nəğməsini:
– Sənətkara azadlıq!

Elxan fırça götürdü, Aydın isti yapışqan.
Afişada göründü dağ çiyinli bir azman:
– Sənətkara azadlıq!

Beyinlərdə bir üsyan,
Ürəklərdə bir ümman.
Biləklərdə güc, qüvvət,
qələmlərdə qətiyyət,
kirpiklərdə göz yaşı,
XƏLİL RZA dayandı bayraqlarla yanaşı!

Əl-əl gözdü kitablar:
“Məndən başlanır Vətən”.

“Qollarımı geniş aç!”,
“Krasnodon qartalları”,
“Bahar gəlir”, dünyaya
Xəlil Rza baharı.

Nurlandırır kolları;
Natiq edir lalları
XƏLİL RZA əşarı.
Hər sətrində tapmışam istəyimi, arzumu.
Vermərəm cəlladlara balam XƏLİL RZAMI!

Hayqırır telefonlar:
– Sənətkara azadlıq!
Gurlayır mikrofonlar:
– Sənətkara azadlıq!
Teleqramlar od vurur Moskvaya, Kremlə.
Başsız Baş prokurora, ağzı qanlı qatilə.

Dünyanın sinəsində zəlzələlərimi dindi,
Zindanlar silkələndi, sərhədlər tikələndi.

Balası öldürülmüş Oruc qızı Dilara
Gəldi kişi, ər kimi, ordunu yara-yara.
Zirehləndi Zərifə, daş yumruqlu Elmira.
Min zənciri qırmağa hazır Naibə xanım...
Könül, Süsən, Sərvinaz, Rima... neçə tər lanım!

Od baxışlı Vətərə, dişi arslan Ədilə
Şəfiqənin köksündə alaylar gəlir dilə.

– Ürəyimin başından Müşfiqimi qopardın,
Nur heykəli Hadimi, Cavidimi apardın!

Doymadımı ac gözün,
Yanmadımı daş üzün?
Hanı Almas Yıldırım?
Hanı Əhməd Cavadım?
Hanı Yusif Vəzirim?

Xəndəklərə atıldı neçə zərim, gövhərim.

Sünger etdin aləmin tacı məmləkətimi,
Qatar-qatar daşının pambığını, neftimi.

Partağallı, limonlu bağlarımın ətrini,
Torpağımın, beynimin, ürəyimin şəhdini!

Ərdəbildən, Təbrizdən, Abşerondan daşının
Yeraltı sərvətimi, yerüstü sərvətimi!

Darmadağın elədin min-min yadigarımı,
dövlətimi, varımı.
Tank ilə basmarladın əziz övladlarımı.

Susamısan indi də mərdlərimin qanına?
Min lənət ünvanına!

37-ci il yox, əsrin son çağlarıdır.
Alov, atəş püskürən
üsyən bayraqlarıdır!

Ey əsrin üstə ləkə,
müstəmləkə xadimi!
Əl çək Azərbaycandan,
caynaqların yanacaq!

Rədd ol odlu məkandan,

O şərəfsiz, o murdar ayaqların yanacaq!

Bakı özü boydaca qəzəb, hiddət meydanı,
Bakı tufan içində!
Moskvaçay yaxası tamam başqa biçimdə.

Burda böyük sənətkar heç pozmadan kefini,
Gəzirdi kamerada, əynində ağ kəfəni.

Hər döyüşə, hər cəngə, ölümə də hazırdı.
Dəmir-beton divara ən qüdrətli şeirini
öz qanıyla yazırdı!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
6 mart, 1990*

İLHAM ÜSTÜNDƏ

Dustaq edilən zaman gördüm ilham üstəyəm,
Dünyaya saçılmağa hazır bir güldəstəyəm.

Beynim – günəş, əllərim – bir cüt Fərhad külüngü.
Dolaşmasın yanımda heç bir tülkü, tülüngü.

Avtomatın lüləsi gözümdə boş bir tütək.
Qundağımdan yapışib milçək, yaxud hörümçək.

Dəftər-qələm istədim, əmrə əməl etdilər.
– Azadsınız! – söylədim, sürüşdülər, getdilər.

Kameram – qızıl saray, barmaqlığım – bağça, lək.
Əyləşdim şah taxtında şerin hökmdarı tək.
Ərzin hökmdarı tək!

Qarşımda ağ vərəqlər – büllur bahar səhəri,
Qələmimdə sıyrılmış Misri qılınc kəsəri.

Mürəkkəbim – Göy gölün bir cüt mavi damlası.
İlhamım – özəmətli bir Xəzər qasırgası.

Köksüm – alov kürəsi, üzüm-gözüm dan yeri.
Barmaqlarım – günəşin şüa-şüa telləri.

Addımlarım – torpaqdan bir azca hündür, uca.
Hazıram varıb keçib xəttüstüvə¹ boyunca.

Gülüm, qalma nigaran obadayam, eldəyəm.
Rövşənəm, zindanda yox, doğma Çənlibeldəyəm.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
7 mart, 1990*

¹ Xəttüstüvə – ekvator

BAYRAM ÇİÇƏKLƏRİ

Hər il bayram nəfəsi
duyulanda havada

8 marta az qalmış
dönüb bir cüt qanada

Türkanıma uçardım

Uçardım yox, açardım

Göy qurşağı qolumu.

Yerə-göyə sığmayan

Gülşənimi qucardım.

Diz çökərdim, öpərdim
hər incə nərgizimi,

İpək qarın altından
baş qaldıran, göz açan
tər, qönçə nərgizimi.

Külək, qasırga qopsa
Qasırgaya, tufana
verərdimmi heç onu?

Alovlı nəfəsimlə
– Dayan! – deyən səsəmlə
susdurardım çovğunu.

Ağlar çiçəklərimin
göz yaşını silərdim

Hər birimi qız balam,
Gəlin köçən gözəlim –
səadətə bilərdim.

Əynim, üst-başım islaq, nəfəsim bahar kimi

Pərdəli nərgizlərim mürgüləyən körpəmi?
Səbət ağır olsa da, yüngüldü mənim yüküm.
Güldəstə səadəti paylardım büküm-büküm.

Sevincimə bir dəstə, Türkayıma bir dəstə.
Firəngizə çatardı ətirli, nadir dəstə.

Doğma instituta göydən gülşən enərdi.
Güldanlar çiçəkləyər, otaqlar bəzənərdi.

Qızlara bəxş edərdim açıqcalar, nərgizlər.
Solmuş güllü hələ də onlar atmaz, əzizlər.

Mənzər, Güllər, Nailə, Sultan qızı, Aida,
Sulardılar güldanda sanki günü, ayı da.

Hələ şeirimi verən yaxın redaksiyalar
Gülüstandır deyərdim – baxın, redaksiyalar!

Bu gün kəsib yolumu barmaqlıq, dəmir qapı
Fəqət külüng əllərim dağ qapır, misra tapır.

Düşmən sevinməsin qoy, ölməmişəm hələ mən.
Bayramda yol vermərəm matəm ahu-zarına.

Zindan sökən şerimi aparıram xəyalən
Güldəstə tək qoyuram şəhidlər məzarına.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
8 mart, 1990*

FİRƏNGİZİN MƏKTUBU

Gəldinmi?

Çiçəklərdəki jaləm kimi gəldin,
Zülmətdə bir Ay şöləsi, haləm kimi gəldin.

Ey doğma, əziz məktubu imzalayan əllər,
Ey min yaramın məlhəmi, Loğman, hayan əllər!
Andın kibi, nəğməm kimi, naləm kimi gəldin.
Nur dalğası, eşq allahı, aləm kimi gəldin!

Çəkdim gözüme, gözlərimin şövqü qayıtdı.
Hər cümlən ürəkdə cücərib qol-budaq atdı.
Dar gündə məlakəm gəlib imdadıma çatdı.
Yanmış çölə al qırmızı laləm kimi gəldin,
Nur dalğası, eşq allahı, aləm kimi gəldin.

Mən – odlu cəhənnəm, sən – ətirli, təzə bir meh.
Mən – göy, sən – işıq, qövsü-qüzehlərdəki min zeh.
Mən şəh dilədim, yandı ciyər: birçə ləçək şəh!
Bal şərbəti oldun ki,... pialəm kimi gəldin,
Nur dalğası, eşq allahı aləm kimi gəldin.

Hər cümləni, hər sətrini, hər cizgini öpdüm.
Yollarda qalan yorğunumu, üzgünü öpdüm.
Xəttin bir işıq güzgüsü, saf güzgünü öpdüm.
Dağdan tökülən yeddi şələləm kimi gəldin,
Nur dalğası, eşq allahı aləm kimi gəldin.

Ey hicrana bais yağı, hicran sənin olsun,
Ey qan tökən ədna əyil, iç, qan sənin olsun.
Mən getsəm, ey ömrüm, al, iki can sənin olsun!
Tutğun komama, məşələ, şöləm kimi gəldin.
Nur dalğası, eşq allahı, aləm kimi gəldin.

Gəldinmi?

Qalıb gülşənim ol, bir də qayıtma!
At qüssəni, meydandakı zər bayrağı atma.

Yumsan gözünü, an Xəlili, qalx, daha yatma!
Ey məktubu qibləm, özü pir, hüsnü iman, din –
Sən ömrümə eşq allahı, yer-göy kimi gəldin.

Qüdrət dağı, qeyrət seli, min candı bu könlüm.
Ey sal qaya, dinlə, yatan ümmandı bu könlüm.
Coşsam, görəcəksən, dəli tufandı bu könlüm,
Sussam, demərəm bəxtimə bir qəm kimi gəldin.
Ölməz, əbədi şairə həmdəm kimi gəldin.

Moskva, Lefortovo zindanı,
10 mart, 1990

GÜLTAC BALAMA

Burda həsərtdi könül gül nəfəsə
Orda bağlar geyinir yaz yaşılı.
Düşdü çaylarmı, ya sellərmi səsə,
Hələ büllur dənizin şarhaşırı.
Orda bağlar geyinir yaz yaşılı.

Lalə şamlar düzülür köhnə rizə,
Şah budaqlar bəzənir ağappaq.
Yaz gəlir, şövqü düşür göy dənizə.
Çilçıraq tək alışır hər qaya-dağ
Şah budaqlar bəzənir ağappaq.

Qoca dağ qartalı girmiş yuxuma,
Uçur hökmüylə böyük bir inadın.
Orda altun günəş, atəşli səma
Sığınıb altına bir cüt qanadın
Uçur hökmüylə böyük bir inadın.

Gün düşür, orda buludlar qızılı
Burda mən birçə şüa təşnəsiyəm.
Yaz gəlir, yer qızınır, göy qızınır
İsinir orda yaşıl bir aləm.
Burda mən birçə şüa təşnəsiyəm.

Qoşa ovcum ufacıq bir yuvadır.
Boy atır orda qaranquş balası.
Məskənim sanma uzaq Moskvadır,
Ürəyim daş yuvalı dağ qalası
Boy atır orda qaranquş balası.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
17 mart, 1990*

SİYASİ DUSTAĞIN YERİŞ QAYDASI

Qarşıda bir paqonlu,
arxada bir paqonlu.
Sən gedirsən ortada
Buxovsuz, ya buxovlu.
Biləklərin zəncirli
olmasa da, olsa da
Zəncirli saymalısən
cüt qolunu arxada.
Qızıl köynək geymişəm
ürəyimin odundan.
Amma dustaq olmağım
çox vaxt çıxır yadımdan.
Bu dəm paqon əhlinin
tükənir hövsələsi:
– Əllər arxaya doğru!
yüksəlir qəzəb səsi.
Elə bil ki, yatmışam,
oyanır xumar ağlım
Pəncərələr, qapılar,
darvazalar da bağlı.
Bir quş da səkə bilməz
burda, ey dili-qafil.
Burda iynə gözündən
gəlib keçir dəvə, fil.
Kvadrat şəkillidir
burda günəşin özü.
Barmaqlıq xanasından
göndəririlər gündüzü.
Katyannın “K” biçimli
dördmörtəbə məhbəsi¹
Bir də görmək istəyir
caynağında hər kəsi.

¹ Moskvada Lefortovo zindanının əsas tikintisi XVII əsrdə II Yekaterina tərəfindən başa çatdırılmış, yeni dövrdə həmin məhbəs təkmilləşdirilmiş və SSRİ DTK-nın təcridxanasına çevrilmişdir.

Gözətçiylə dustağın
burda qisməti eyni:
Sənin qolun bağlanıb,
onun idrakı, beyni.
Əlləri azad ikən
ruhu zəncirlənən var,
Sayı üç yüz milyona
yaxınlaşan bu diyar
Qıra biləcəkdir
qollarından qandalı,
Gözlərindən pərdəni,
ya da bom-baş xəyalı!
Qolun bağlanmasına
bəlkə də dözmək olar.
Görün hələ nə qədər
beyni iflic olan var.
öz yerində sayan var.
Dünyaları gəzirkən
Gecə-gündüz danışan
min-min gəvəzə, lal var.
Keçid rəsmindən keçir
marş öyrədən topallar
Bir yefreytora dəyməz
marşallar, admirallar.
Rəssam! Çək bu lövhəni
Maraqlı mənzərədir:
Qul gözətçi önündə
azad bir dustaq gedir.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
17 mart, 1990*

GÖZÜM QALDI

Gəlib keçdim bu dünyadan,
Dünya, səndə gözüm qaldı.
Ulduz sanı, güllər sanı
Deyilməli sözüm qaldı.

Sevdim güllü yazlarını.
Çaldım incə sazlarını,
Gördüm gözəl qızlarını,
Məgər məndə dözüüm qaldı?

Çiçəyini üzmədiyim
Min təpən var, yüz gədiyin.
Gülzarında gəzmədiyim
Dağım qaldı, düzüüm qaldı.

Eşqim, əhdim sonsuz kimi,
Bulaq gəzdim susuz kimi.
Axıb getdim ulduz kimi
Bir mehə bənd izim qaldı.

Şir olacaq şir balası.
Hər oğlum bir dağ qalası.

QORXU GİRMƏDİ QƏLBƏ

Sal qayamı qılıncla
oydular qəlpə-qəlpə,
Qaya sakit dayandı,
qorxu girmədi qəlbə.

Donquldandı avtomat,
zingildədi tapança
səsləri gəldi ancaq
güllə – ovcumda selbə,
qorxu girmədi qəlbə.

Kompüter makinada
sayıb cinayətləri
Müstəntiq hazırladı
ən mühüm sənədləri
kül, xəzəldi hər biri.
qorxu girmədi qəlbə.

Ayağının altında
qanlı pələng dərisi.
Başı üstündə lampa –
səadət səyyarəsi...

Qorxu nə olduğunu
məgər bilirmi şair?!
Günəş, səma, planet
sinəsində yerləşir.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
19 mart, 1990*

QAÇSAN GÜLLƏLƏYƏCƏM

Sağ əli koburunda,
gözü qanlı, fikri cəm,
– Qalx! – dedi gecəyarı –
qaçsan, güllələyəcəm.
Haydı, mindik maşına!
Yapışdı sağ qolumdan.
Sol qolumdan yapışdı
avtomatlı bir ilan.
Cüt biləyim zəncirli,
onlar altı, mənse tək.
Maşın, yekəpər maşın
nərildəyən bir nəhəng.
Aman Tanrı, görəsən
hara gedir bu maşın?
Brezent geyimində
gah yuxarı dırmaşır,
Gah bürünüb çovğuna
enir üzüaşağı.
Qapalı banda yalnız
batareya işığı.
Bir də avtomatların
soyuq, qısa lüləsi.
“Qaçsan güllələyəcəm!”
qulağımdadır səsi!
İnanıram, öyünmə,
Ey əli qanlı kölə.
Tankların tırtılından
silinməyib qan hələ
Sənin gözündə insan
qarışqadan da ucuz.
Küçələrdə qan donub,
Buludlarda Ay, ulduz.
Şappıldayır brezent,
vıyıldayır qar, külək.

O zəncirli təkərlər
bəs nə üçün bunca ləng?
Qanmı tutub maşını,
yeriyə bilmir yazıq.
Hiçqırır, ağlayırımı,
kiriyə bilmir yazıq.
Dalda qaldı DTK –
cinayətlər yuvası.
Haray sürür maşını
gören zalım balası?
Bayıl dustaq evinə,
yoxsa Qobustanımı?
Uzaq Xələc səmtinə,
yaxın Mərdəkanımı?
Böyük Şorda yerləşir
Onuncu düşərgəmiz.
Binə cəhənnəminə,
ya Zığa gedirik biz?
Yəqin arxada qaldı
şəhidlər xiyabanı.
Bakını atmaq olmaz,
Bakı bəla meydanı.
Hələ yatmayıb, yəqin
nigaran Firəngizim.
Yatağına qor dolan
gözü yaşlı əzizim.
Aman Tanrı, görəsən
hara gedirik, hara?
Təki Azərbaycan
düşməyim uzaqlara.
Şəppildəyir brezent,
səma qara, yer qara.
Azərbaycan qərq olub
qanlı qasırğalara.
Nə ulduz, nə aypara,
yer-göy zülmətlə dolu.

Lefortovo zindanı,
19 mart, 1990

Bu yolu Cavid keçib,
Müşfiq keçib bu yolu.
İsti qanlar tökülüb
Bakı küçələrinə.
qanlar göyərüb
qızıl güllər yerinə.
Uçur zülmət brezent,
açıb qara bağırını.
Gizlədib Abşeronun
min-min işıqlarını.
Çovğunlarını çovuyan,
ya soyuq bir cəhənnəm?
Yaddaşımda bir səda:
– Qaçsan, güllələyəcəm!

Moskva, Lefortovo zindanı,
16 mart, 1990

Lefortovo zindanı,
19 mart, 1990

İTTİHAM

Mən dustaq geyimində, əynim qara, üzüm ağ.
Siz hüquq polkovniki, zər paqonlar çilçiraq.

Dartışırsız nə vaxtdır, siz dalğa, mən sal qaya,
Sal qayaya çırpılıb dalğa qalxır havaya.

Arxanızda mağara... ağappaq qar içində,
Mənim arxam qan gölü, Bakı odlar içində,
Ah-fəryadlar içində.

Mən ki, açıq söylədim sizə öz əhvalımı,
Köksündə ilan yatan məmləkətin halını.
Mən ki, açıq söylədim orda – nələr, nələr var.
Necə yatır göz-gözə neçə ayıq canavar.

Vətən-qurbanlıq quzu... göz qoy neçə azğına,
Parçalayıb atırlar əjdahanın ağzına.

Mən ki, saydım birbəbir saysız cinayətləri,
Qanlı silah önündə quyruq qısan itləri.

Əli belli, kətmənli obaların, ellərin
Qanını gizli-aşkar soran parazitləri.

Mən ki nişan vermişəm zirehli tırılların
Pak, müqəddəs torpağı necə sovurduğunu.
– Ana, qoşunlar gəlir... qaçaq! – deyən uşağın
Göz yaşına bulaşmış balaca yumruğunu!

Deyin, nəfəsim sizi azca qarşımı barı?
Yoxsa bir meh saydınız püskürən vulkanları?!

Dondum heyrət içində iki ay ərzində siz
Mın fəryadı dinləyib bir ah da çəkmədiniz!

Bakıda qar çovğunu... pəncərə buz, şüşə buz.
Gözləriniz mavi buz.

İnsan taleyinə siz
O şaxtadan, o buzdan qat-qat soyuq oldunuz.

Harda qaldı bəs sizin hüquqşünas adınız?
Böyük cinayətlərə dal çevirib, göz yumub
Kiçik qalmaqalları dərhal akta saldınız?

Harda qaldı bir xalqı diri-diri udanlar?
Torunuza ilişdi üç-dörd kilkə tutanlar?

Harda qaldı Xan kəndi? Sürü-sürü canilər?
Dişinəcən silahlı, dişinəcən səfərbər
Vətəni Çernobila, məzara döndərənler?
İçib xalqın qanını deputat seçilənlər?
Cəhənnəm bayquşundan qat-qat eybəcər, əntər.
Əntər olduğu halda qəşəng, pak görünənlər?

Harda qaldı 40 milyon yalavacı, möhtacı
Cəhənnəmə atanlar?
Əfqan qurbanlarına SSRİ boydaca
Kəfən, tabut satanlar?

Bircə çimir yuxuya, ülfətə möhtacların
Arxasında rahatca tıs vuruban yatanlar?

Harda qaldı xam yeri, əkin sahəsini yox,
İdrakı şumlayanlar?
Zəhrimar toxumuyla beynimi tumlayanlar?

Bir ölənin üstünə, neçə yüz tank yeridib
Tikanı yox, çöpü yox, xalqı ayaqlayanlar?

900 kilometr tikanlı məftil çəkib
Fədakar bir milləti kəmənddə saxlayanlar?

Bir az ehtiyatlı ol, qüvvətlənir qasırğa,
Pəncərəyə, qapıya çırpılır dalğa-dalğa.

Nəfəssiz kabinetdə bəlkə rahatdır yerin?
O qırmızı qələmin, o əla kompyuterin

Lay qapın, kor pəncərən, çürümüş pərdələrin,
Daşlarından qan daman uca qəsrinlə birgə,
Verib son nəfəsini gedən əsrində birgə
Süpürəcək, siləcək sizi bu saf qasırğa!

Qüvvətlənir qasırğa... bir az ehtiyatlı ol,
Dustaq paltarı deyil, od-alovdur əynimdə
Qasırğanın bir ucu Xəzər dənizindədir,
Bir ucu Moskvada, kökü mənim beynimdə!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
19 mart, 1990*

VIETNAM QIZI XANOY BALA

Gəlib keçir aylar, illər... saçlara dən sala-sala,
Sən bəlkə də öz dərđini unutmusan, Xanoy bala!

Fəqət, mənim ürəyimdə hələ düyün, hələ dağsan.
Sən yenidən puçurlayan alayanıq bir budaqsan.

Öləziyən, qalxıb bir də şölə verən çilçıraqsan,
Xanoy bala!

Hardan gəldi o şər, bəla?
Yeri, göyü silkələyən o təyyarə, o qaraltı?

Qanadının altında "B – 26",
Hardan gəldi o fəlakət, o cəhənnəm alovları?

Sən yataqda gibs içində,
Sən oyandın gecəyarı.

– Yandım, Ana, aç gözümü... səni görmək istəyirəm.
Səni görmək istəyirəm, aç gözümü, yandım Ana!

Başın üstə qar işığı... ağ xalathı həkim ana
O dəhşəti ana-ana, yana-yana.

Nə söyləsin indi sana?
Nasıl desin həkim ana:

Nə atan var, nə də anan,
Nə ağappaq məktəbiniz.

Qarşısında lələ-nərgiz.. tər gülüstan
Dönub oldu nağıl, dastan.

– Yandım, Ana, aç gözümü, səni görmək istəyirəm!
Neçin qalxmır ölüm, Ana?.. Kim bağladı qollarımı?

Yandım, Ana, bir içim su!
Ağ fincanda süd götürən həkim susur...

Qənd atıban qarışdırır: "Qoy soyusun!"

– Yandım, Ana, bir içim su!
Həkim susur.

Necə desin: – İtirmisən, gülüm, qəşəng əllərini.
Mürəkkəbə bulaşanda alabəzək əllərini.

Üç barmaq arasında tabaşiri güclə tutan
Yüngül, göyçək əllərini!

Necə desin: bu dünyada napalm adlı bir dəhşət var,
Göydən yerə yağdırlan cinayət var.

Yanar benzin cövhəridir,
Hara düşsə ölüm saçır.

Üzün-gözün sudur-sudur, suluq-suluq, Xanoy balam!
Qanadların yoluq-yoluq, göyərçinim, Xanoy balam!

Sızıldayır yaraların sızım-sızım, Xanoy balam!
Oğlum, qızım, Xanoy balam!

Sən ölmədin, sən dirçəldin yavaş-yavaş.
Rast gəlsə də min qaya, daş.

Sən yaralı ayağınla çıxdın həyat yollarına.
Yoxdu əlin. Qolçaq taxdın qollarına.

Yoxdu əlin. Sən quyudan dişlərinlə çəkdiñ dolu.
Yağdı yağış, düşdü dolu.

Büdrədinmi? Od içində bir də qalxıb addımladın.
Qırıldımı? Qırılmadı qol-qanadın.

Rəssam olsam mən çəkərdim bu lövhəni:
Yük altında yükdən kiçik, dağdan böyük gördüm səni.

– Vyetnamımız od içində... bu odu kim söndürəcək?
Ordumuza düyü, çörək... geyim gərək, qüdrət gərək!

Bu inamla, bu inadla zəmilərdən dərz daşydın.
Od götürdü kirpiklərin... düyü, çəltik, duz daşydın.

Bulud gəlsə, yağış yağsa, qara qayğı aldı səni.
Örtün kiçik əllərinlə böyük düyü kisəsini.

Sən özündən xəbərsizsən, nur saçırsan hardan-hara:
Moskvanın altındakı nəhəng, zülmət bir məzara.

Gülüm, səni yada salmaq yetir dada, gəlir kara.
Ruh verirsen kamerada yalnız qalan sənətkara.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
21 mart, 1990*

ULU TANRIM – POEZİYA

Gözlərimdə sən sən ziya,
Döşdə tarım, Poeziya!
Alatoran kamerada
Əl fanarım, – Poeziya!

Nə yetiməm, nə yetimsən.
Şir ürəkli millətim sən.
Cürətim sən, qüdrətim sən
İftixarım – Poeziya!

Meydanda hər çağırışa
Getməseydik daim qoşa,
Dözərdimmi qarlı qışa,
İlk baharım – Poeziya!

Öyünməsin o gözü dar,
Sən ki, varsan, baş tacım var.
Hanı dəmir-beton divar?
Laləzarım – Poeziya!

İnciməsin Firəngizim,
O əzizim, sən əzizim.
O adaxlım, iki gözüm
Sən ilk yarım – Poeziya!

Setarımda sarı sım sən,
Qılıncdan kəskin dilimsən,
On beş yaşlı sevgilimsən.
Mənim qarım – Poeziya!

Söz qoşanı söz tanıdır.
Ruhum dağlar tərlandıdır.
Mısraları bal şanıdır,
Balım, arım – Poeziya!

Mən yaralı qızıl quşam,
Haçan, harda bağırmışam?
Yalnız səni çağırmışam.
Xilaskarım – Poeziya!

Hələ yumruq sıxasıyıq,
Zindanları yıxasıyıq.
Ön cəbhədə ayıq-sayıq
Bayraqdarım – Poeziya!

Sürünsəm də dizin-dizin,
Sən qələbə yalnız bizim
Ey məbədim, əvəzsizim,
Ulu Tanrım – Poeziya!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
21 mart, 1990*

DÖZMƏLİSƏN

Dost bağma gülzar ötsən
Bir gülünü üzməlisən.
Lal dayanma, toya getsən
Qol götürüb süzməlisən.

Bu yer bizim planetdi.
Gəlhagəldi, gethagetdi.
Gör-götür də səadətdir,
Macal tapsan gəzməlisən.

Görsən gözəl bir pərinə
Gözünlə öp gözlərini.
Onun ürək sözlərini
Baxışından sezməlisən.

Xəlil, sən ki, ac arslansan,
Mürgüləyən bir ümmansan.
Ruhun cahan, yerin zindan
Zindandısı, dözməlisən.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
21 mart, 1990.*

İnciməsin Fıroqizim,
O üzüm, sən özün.
O adaxım, iki gözüm
Sən ilk yurum – Pəzizim!

Səhərdə sən, sənə,
Özünə, özün dümən,
Oz bəy yəni səvəlmən,
Mənim qədim – Pəzizim!

Söz qəzəci söz tanır.
Ruhum dağlar tərənədir.
Mürəkkəb bəl gəndir,
Bəlm, arım – Pəzizim!

İRADƏNİ İTİLƏ

Burda hər şey tuşlanıb iradəni qırmağa,
Vüqarını, əhdini, əzmini sındırmağa.

Güneşsiz pəncərəni örtən buz salxımları,
Cinayət qovluğunun qara ildırımları,

Dəmir qapı dalından verilən dadsız yemək,
Başa vursan baş yaran, yavan qupquru çörək.

Polkovnik müstəntiqin buzdan soyuq gözləri,
Sorgu-sual çağında qan qoxulu sözləri,

Gecə ərşə çəkilən, yuxun, yuxusuzluğun,
Qaynar qazan beynini söküb tökən min duyğun,

Ciyərinə çəkdiyən tüstülərin zəhəri,
Tək-tək yaman xəbərler, məktubsuzluq qəhəri...

Hər şey, hər şey tuşlanıb iradəni qırmağa
Səni ayağından yox, ürəyindən vurmağa.

Onlar səni ovcunda bir sərçə görmək istər.
Ayaq ucunda bir top, kələfçə görmək istər.

Təslim olma, əcəli uzaqlara itələ,
Sən dəmirsən, bülöv tap, iradəni itilə!

Qəzet, kitab tükənsə öz beynini aç, oxu
İnsan özü kitabdır.

Qoru kişi hökmünü,
Kişilik – inqilabdır!

Onlar yangın, sən – zəmi. Qoyma sünbül ütülə.
Haqq nahaqqı kəsəcək İradəni itilə!

Kəsafəti, zülməti, barmaqlığı, zilləti
Canavar dışındəki neçə min cinayəti

Bu iyrenc səltənəti darmadağın edəsi
Qəzəbinin coşması bənddir bircə fitilə,

İradəndir o fitil.
İradəni itilə!

Çirməklidir qollarım, gecə-gündüz yazıram
Misra səngər başında, hər bir cəngə hazıram.

Yalnız polad iradəm bu yoxsulluq içində
Dövlətimdir, varımdır.

İradəm – günəş kimi
ölməz misralarımdır!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
28 mart, 1990*

SİLAH NÖVLƏRİ

Çingiz xandan soruşdular:
– Döyüşdə ən əlverişli silah hansıdır?
Böyük sərkərdə cavab verdi:
– Əlinə birinci hansı keçsə, həmin silah!

Vyetnam qalxıb döyüşəndə heyran qaldı altı qitə
Dişinəcən silahlıdır qarşısında

Silahsız bir məmləkətə
Heyran qaldı altı qitə.

Dənizləri şırımlayan esmineslər,
Yağ içində əla növlü tanklar, toplar

Sərrast vuran minamyotlar,
Ölüm səslə pulemyotlar

Oddan çıxıb oda girdi.
Vyetnam boyda cəhənnəmi

Bu dünyaya nişan verdi,
O dünyaya nişan verdi.

Qanad gərdi donanmalar, şimşəklənən təyyarələr,
Yer yananda, göy yananda qara geydi səyyarələr.

Bəbəklərə od təpildi, ulğumlara yanar hava,
Odun, qanın ləngərindən səndirlədi xəttüstüvə.
20 il çəkdi dava.

Dərisindən, lap gönündən çıxdı cəllad.
Doğmaları diz çökdürə bilmədi yad.

Qana döndü Qırmızı çay.
Göy çay, Ağ çay qızillandı.

Göy qurşağı endi göydən, keçdi düşmən boğazına,
Hər zehi qızıl ilandı.

Çəltik biçən kəndçiləri çulğasa da qəm buludu,
Əllərilə üçqanad yaba döndü, birdən, silah oldu.

Hiddət, qəzəb axdı sel-sel.

Oraq, çəkcik, kərənti, bel

Balta, dəryaz silah oldu.

Palma, bambuk şaxələri ən nataraz Silah oldu.

Yüzü köçdü bir məzara.

Torpaq atdı cavan, qoca, pir məzara.

Məzar döndü silah oldu,

Göz yaşını gizlədənlər, min sinədə bir ah oldu.

Ahlar döndü

Silah oldu.

Silah oldu düşmənləri sanca bilən arılar da.

Düyü, çəltik, un daşıyan qocalar da, qarılar da.

Günəş kimi həqiqəti anlamamaq günah imiş:

Nifrət özü ildırımından daha güclü silah imiş!

Silah imiş Vyetnamın sal qayası, çaqıl daşı.

Yad çəkmələr altında od, zəlzələymiş hər qarışı.

– Alovlanan cəngəllikdə xortumunu qaldıran fil
Topundan da, tankından da zəhimplidir, anla, qafil!

Yüz təyyarə qüvvəsi var dağdan toplan sel səsində,
Hiddətindən yeri eşən şirin almaz pəncəsində!

Alatoran kamerada bu gün mən də Vyetnamam,

Silah – yaraq cəhətinə Vyetnamdan da natamam.

MİN-MİN silah qarşısında yalnız bircə silahım var:

Əlimdə bir qələm-kağız, başım üstə Allahım var.

Sarılmışam silahıma, gələr bir gün, deyər Vətən:

– Xəlil Rza güclü çıxdı dişi qanlı səltənətdən!

Moskva, Lefortovo zindanı,

30 mart, 1990

CALAQ VURUN!

Qoy təvazö yolçuları əfv eləsin bu gün məni,
Lovğalıqdan xeyli uzaq bir xilqətdi Xəlil Rza.

Amma bu gün qürur saçır, yol açır öz zirvəsinə,
Savalan tək, Qaf dağı tək ülvyyətdir Xəlil Rza.

Mərd özünü dərk etməsə, hardan alar qüvvəsini?
Kamerada tək saxlanır nə müddətdi Xəlil Rza.

Zəncirləyib qollarını gətirdilər Moskvaya,
Zəncirləri çör-çöp sayan dəyanətdir Xəlil Rza.

Kiçik, dəmir pəncərəsi zirzəmidən baxır göyə,
Nə qəm, özü göylər boyda səltənətdi Xəlil Rza!

Ağır tanklar, yaşıl tanklar, qızmış tanklar
qan içində,
Tanklar abad vətəninə bərbad etdi, Xəlil Rza!

Avtomatlar atəş açdı doqquzuncu mərtəbəyə,
Avtomat yox, o qudurmuş cinayətdi, Xəlil Rza!

Dişinədək silahlanmış canavarlar qarşısında
Aldılar quş tüfəngini, nə hikmətdi, Xəlil Rza.

Dost cildinə girən düşmən şaqıldadır dişlərini,
O qanunla maskalanmış xəyanətdir, Xəlil Rza.

Haray çəkdi, meydanlarda ləngərlədi yüz milyonlar,
Şölə salan bayraq kimi öndə getdi Xəlil Rza.

Yarasalar tab etmədi gözlərinin işığına,
Alçaqlara güzəşt etməz bir qüdrətdi Xəlil Rza.

Kimlər sənənin pak adını saldı qara siyahıya,
Milli satqın faşistdən də kömfürsətdi, Xəlil Rza!

Sən harayla milyardyarım Müsəlman – Türk aləmini,
Yanan məgər bircə Bakı, ya Daşkənddir, Xəlil Rza?

Kimlər böldü parçaladı insanlığı yetmiş yerə,
Hansı sərhəd, hansı səddi, siyasətədi, Xəlil Rza!

Səma vahid, Günəş vahid, bahar vahid, bəşər vahid,
Yer kürəsi özü boyda bir vəhdətədi, Xəlil Rza!

Bəlkə bizim toxum kimi bu dünyaya səpənlər var,
Bəs bu toxum harda itdi, harda bitdi, Xəlil Rza!

Gəlir, gedir, var-gəl edir kamerada sübhə qədər,
Tahirzadə Sabir tək dalğın, ciddi Xəlil Rza.

Addımlayır neçə milyard ulduzların arasında,
Kəhkəşana işıq verən hərərətdi Xəlil Rza.

Calaq vuran planetə Xəlil Rza ürəyini,
Xəstə ərzi sağaldacaq qan, qeyrətədi Xəlil Rza.

*Moskva, SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik
Komitəsinin izolyator – zindanı.
2 aprel, 1990*

HƏLƏ DURUR CAHANDA...

*Münhendəki "Azadlıq" radiostansiyasının
əməkdaşı MİRZƏ XƏZƏR kişiyyə*

Lefortovo zindanının
yetmiş qatlı divarları
Kor qutunu xatırladır,
yoxsa dibsiz bir məzarı?

Nəfəsindən od püskürən
ağzı açıq əjdahamı?
Öz kamına çəkib bəlkə
yüz zəkamı, min dühanı!

Bura xəbər gələ bilər,
burdan xəbər gedə bilməz.
Nə əl boyda qırıq məktub,
nə məktubda isti nəfəs...

Burdan heç nə gedə bilməz.
Mirzə Xəzər! İldırımından
güclü çıxdı sənin səsin.
Yetmiş qatlı divarları
əritdimi pak nəfəsin?

Bura gəlib çatdı səsin.

Yüksək efir cəbhəsində
səngər tutan müqəddəsim,
Yardım qara buludları
doğram-doğram, kəsim-kəsim.

Bu cəhənnəm ürəyimə
şeh çilədi sənin səsin.
Bu səadət mənim bəsim.

Hiss elədim qaldırmısan
milyonları ayağa sən.

Xəlil Rza mərdliyini
döndərmisən bayrağa sən.

Darmadağın eləmişən
fitnələri, yalanları

Yerin zülmət deşiyindən
çıxarmısən ilanları.

Millət boğan, insan boğan
məkr doğan planları!

Ön səngərə çağırımsən

Oruc qızı Dilaranı,

Bəşir oğlu Rəhbəri sən

Qeyrətinə min-min əhsən!

Qorxur sənin haqq səmindən
haqq əyənlər, haqq yeyənlər,
Azərbaycan torpağını
al qanına bələyənlər.

Qorxur sən mərdliyindən
Alyaskadan Tallinəcən
qanad görənlər kor gözlü şə.

Çernobılı viran qoyub
indi yardım dilənənlər.

“İzvestiya” qəzetində
mən dinlədim Leonidi;
Moskvadan Münxenədək
mənzil kəsən bir igidi.

Qucaqlayıb öpüb sizi
Sıxıb bir-bir əlinizi.
Həqiqəti kəşf uğrunda
külüng vuran, can yandıran
diş-dırnaqla daşlar qıran

Viktor – Alya,

Vadim – Jenya

Mirzə Xəzər, Əkbər Aran –

Siz ey haqqın almazından

ZINDANDA şər tozunu silənlərim,
Mərdi qızıl külçəsindən
bir az üstün bilənlərim!

Zindanların zülmətində
Məşəlləşən insanların
imdadına gələnlərim,
Dərdlərini tək daşıyan
Sevincini limon kimi
dilim-dilm bölənlərim!

Ryazanın, ya Göyçayın
bircə çimdik torpağına
həsret, nakam ölənlərim –
Ölməzlərim, dil əzbərim,
gözüm nuru qardaşlarım,
Kirpiyimdə damla-damla
şölə çəkən yoldaşlarım!

Hətta quyu dibində
mən Günəşəm, Mən Ayam.
Səsinizi cəzb edən
ən uca antenayam.

Çöreksiz də, susuz da
bəlkə dolanmaq olar,
Həqiqətsiz yaşasaq,
qoca dünya dağtlar.

Mirzə Xəzər, səsinə
tamarziyam, təşnəyəm,
Mən dirilik suyuyam,
qaranlıqda çeşməyəm.

Dağıt qaranlıqları,
bü dünya görsün məni.
Çıxar yerin altından
batan bir xəzinəni.

Əlindədir mikrafon,
yox, çəkilmə, sən geri.

Bircə an da susmasın
hava – efir səngəri,
zindan – quyu səngəri.
Hələ durur cahanda
sərhəd–sərhəd ləkələr,
Müstəqillik maskası
taxan müstəmləkələr.
Gəbərdimi köləlik?
Yox, hələ da canı var.
Hələ quzu cildində
yaşar neçə canavar.
Hələ durur cahanda
azadlığın dilini
boğazından çıxarıb
qollarını buranlar.
Qızılayağ taxtını
tank üstündə quranlar,
top üstündə quranlar.
“Perestroyka” sözü
haça dilin əzbəri.
Üstündə şərbəti var,
altındasa zəhəri.
Davam edir döyüşlər,
ey gözümün gülüşü.
Maqnitin cüt qütbüdür
Xəlil Rza döyüşü,
Mirzə Xəzər döyüşü.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
3 aprel, 1990*

ZİNDANDA NOVRUZ BAYRAMI

Mənim solğun laləzarım,
gözü yaşlı novbaharım,
Cibi dolu, əli dolu,
qəlbi dolu gələn yarım,
Bir ağappaq süfrə açdı,
üstündə yar səliqəsi.
Bir az kişmiş, bir az küncüt,
bir az badam, qoz ləpəsi.
Qurdaladı çantasını,
tapdı şəffaf salofanı,
Açdı, qoydu altı-yeddi
romb şəkilli paxlavanı –
Şam yandırdı, şölələri
necə parlaq, necə əziz.
Dəvət etdik, yanaşmadı
zər paqonlu keşikçimiz.
Bu il Novruz bayramımız
bir az qəmli keçdi, Xəlil.
Nuş et, ağzın şirin olsun.
sənsiz bayram heçdi, Xəlil!
Su da körpə, göy səməni –
xalan, bacın erməğanı.
Süfrə birdən xatırlatdı
yaz nəfəsli gülüstani.
Səmənidən ətri gəldi
doğma Milin, Muğanın da
Moskvanın qucağında
Lefortovo zindanında
Buğdanın hər dənəsindən
sanki bahar sıçrayacaq.
Gözə çıraq, qəlbə dayaq,
ovsuna bax... saçaq-saçaq...
Yolda azca sıxılsa da
yamyayıdır hələ rəngi.

Göy səməni, bar-bərəkət,
ilk baharın tər çələngi!
Keşikçi dost, qəbul eylə
barı bircə paxlavanı,
Azərbaycan naxışlıdır,
bu neməti sən də tanı.
Səp göylərə bu kişmiş,
dönəcək ağ ulduzlara.
At torpağa o buğdanı,
yol açacaq bəhrə-bara.
Cörək verir, ürək verir
Azərbaycan dünyalara.
Yanır şamlar... göz yaşları
damla-damla, gile-gilə.
Şam ağlayır güle-gülə
şam yaşayır ölə-ölə.
Göz nurunu, can şəhdini
cahan ilə bölə-bölə

Yanır şamlar
Pəncərədən gör silirmi qarı, buzu?
Şüşələrdən süzülür su,
hər damlası dan ulduzu.
Uçub gedir qəm kölgəsi
Məhəmmədin çöhrəsindən.
Zəif şamlar qüvvət alır
Xəlil Rza nəfəsindən.
Sil gözünü, məğrur öyləş,
mənim ürkək novbaharım.
Cibi dolu, əli dolu
qəlbi dolu gələn yarım!
sənsən mənim dünya boyda
səadətim, ilhamım da.
Mən zindanı parçalayan
gür çırağım, bayramım da.

Gətirdiyin şamlar tək
müqəddəsən, pak, müqəddəs.
Sil gözünü, ey gülnəfəs,
Çırağımız haqqdan yanır,
onu heç kəs söndürəmməz!

Moskva, Lefortovo zindanı,
6 aprel, 1990

SƏNİN GÖZ YAŞLARIN

Mən əni ömrüm boyu təbəssümlü görmüşəm,
Gülümsər gözlərindən sevinc, fərəh dərmişəm.
Sənin səadətində həyatımı vermişəm,
Bəs nədir bu hıçqırırq?.. göz yaşın almaz-almaz!
Canavarlar önündə, gülüm, ağlamaq olmaz!

Bir bax, öndə, arxada paqonlular dayanıb.
O da fələk dustağı... çoxu naçar dayanıb.
Şimaldayıq, dizəcən ləkəli qar dayanıb
Qoltuqlara sığınır burda bahar, burda yaz.
Canavarlar önündə, gülüm, ağlamaq olmaz!

Göz yaşlarının tökülür Moskvanın qarına,
Çırpılır kor məhbəsin soyuq divarlarına.
Qana batmış dağam mən, güvən yalnız yarına
Bizim dərin yaramız göz yaşıyla sağalmaz,
Canavarlar önündə, gülüm, ağlamaq olmaz!

And olsun Vətənimin qarşalanmış daşına.
Yüz-yüz general dəyməz sənin bir göz yaşına
Bahar kimi gəlmişəm, günəş kimi qarşıla
Camalından utansın ruhu keçəl, beyni daz
Canavarlar önündə, gülüm, ağlamaq olmaz!

Yanaqların islanıb... gözlərindən öpüm gəl,
Qırıq-qırıq, od nəfəs sözlərindən öpüm gəl.
Diz çökmədin nakəsə, dizlərindən öpüm gəl
Gedər qış da, gələr yaz, bu dövrən belə qalmaz
Canavarlar önündə, gülüm, ağlamaq olmaz!

Azadlığın havası dolubsa milyon qəlbə,
Əvvəl-axır bizimdir, bizimkidir qələbə.
Bu qanlı nəm divarı qoparaq qəlpə-qəlpə
Yalnız haqqındır zəfər, nahaqq özü matəm, yas
Aç başından bu şalı, qara bağlamaq olmaz
Canavarlar önündə, gülüm, ağlamaq olmaz!
Gülüm, ağlamaq olmaz!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
9 aprel, 1990*

BİRCƏ QAYĞIM

Alatoran kamerada mənim bir cüt ulduzum var.
Xeyle, uzaq uzaqlardan gözlərimə gözlər baxar.

Firəngizdir bircə qayğım – içəridən qaralması.
Qar almasın dağ başını, rəngi-ruhu saralması.

Firəngizdir bircə qayğım, sındırmasın qəm qaşını,
İtirməsin yerişini, duruşunu, baxışını.

Yandırmasın kirpiyini nə bir aman, nə göz yaşını.
Nakəslərin qarşısında əyilməsin məğrur başını.

Qara qonur gözlərinə qüssə dolsa, Göy göl sönər.
Maral gülüm, zər Xəzərim bir nəlbəki suya dönər.

O sarsılsa, qanad bükər Araz boyu xan çinarlar.
Sərvlərim yapraq tökər, bənövşəmin boynu sınar.

Əllərində diləkçəsi, büllur qəlbi sına-sına,
Yalvarmasın, yanaşmasın ilanların yuvasına!

Mən bilirəm: qanlı fələk necə qurddur, necə nakəs,
Əjdahaya zəhər verər, göyərçinə yuva verməz.

Yer-göy kimi sərbəstəm mən ən darısqal bir sığnaqda.
Bəs görəsən mənim yarım azaddırımı azadlıqda?

O, ah çəkə, gülümsərmi bağçalarda qızılgüllər?
Yaşılyaxa reyhanımın bir də haçan ətri gələr?

Böyük dərdlər dənizini yara-yara gedirik biz.
Nakəslərin sevincindən çox bahadır kədərimiz.

Firəngizdir bircə qayğım, mətin sürsün o, qayığı.
Bir cüt avar bilib çöksün qoy vüsali, ayrılığı.

İki oğlu cüt nəvəsi gözlərinə çırağ olsun,
Ona Xəlil təbəssümü yol göstərən mayak olsun!

Qumlarında qan quruyan doğma Türkan torpağından
Bircə ovuc götür, gülüm, çək gözüne bax yaxından.

And iç onun paklığına, şahid olsun qoy dan yeri;
Bu torpağa qan tökənin kəsiləcək biləkləri.

Bu torpaqsız nəfəs aldıq axı haçan, haçan, haçan?
Qovuşarmı səadətə Firəngizsiz Azərbaycan?!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
12 may, 1990*

TƏKİ QƏLƏM – KAĞIZ VERİN

Yüz il, min il yaşaram bu zülmət zindanda mən,
Təki əsirgəməyin, qələm, kağız verin siz.
Bir az çörək, bir az su, bir göyərçin payı – dən,
Mən qənaət əhliyəm, yetir dadıma pəhriz,
Təki əsirgəməyin, qələm, kağız verin siz.

Çırağ da istəmirəm, bir məşəldir ürəyim,
Məşələmin nurunda yüz il, min il yaşaram.
Gözlərim dan ulduzu, dəftər-qələm hər şeyim.
Ulduzumun altında neçə qoşma qoşaram,
Məşələmin nurunda yüz il, min il yaşaram.

Həftələrim sovuşur qırpım kimi, an kibi.
Yerim-göyüm sığmıb əl boyda bir kağıza.
Alatoran məhbəsim aylı kəhkəşan kimi
Ancaq rəhminiz gəlsin məni gözləyən qıza,
Yerim, göyüm sığmıb əl boyda bir kağıza.

Haray büllur dalğalar, gəlin keçin sinəmdən
Sizin hər bir zərrəniz mənə əzizdən-əziz.
Yüz il, min il yaşaram bu zülmət zindanda mən
Təki əsirgəməyin, kağız, qələm verin siz.
Sizin hər bir zərrəniz mənə əzizdən əziz.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
2 may, 1990*

TANKLAR

Ağır tanklar dayanıb Bakıda qan içində,
Top lüləli, zirehli, dəmir caynaqlı tanklar.
Nərildəyib, od saçıb bircə məqam içində,
Ağ mərməri şumlayan, quduz, yırtıcı tanklar.

Ağır tanklar dayanıb Sumqayıtda, Şuşada
Südəmər cocuqların ağ bələyi üstündə.
Hər sözümün, şerimin, hər beytimin qəsdində,
Ağır tanklar dayanıb ürəyimin üstündə.

Baxan çoxdur, görün az... ağır tanklar dayanıb
1920-dən, bəlkə lap çoxdan bəri.
Tank demə, çiyinizdə qanlı dağlar dayanıb,
Qollarımın üstündə pas atmış təkərələri.

Yarın o kor tankları, cərrah kimi yarın siz,
İçindən bir cəhənnəm, min-min alov çıxacaq.
Neçə Yejov, Stalin, Kirov, Suslov çıxacaq.
Kamçatkadan Reynəcən bəlkə neçə qitəni
Pashı, dəmir ovcunda limon kimi sıxacaq.
İçindən bir cəhənnəm, min-min alov çıxacaq.

Ağır tanklar dayanıb hələ bu qanlı gündə
Südəmər Gültacımın ağ bələyi üstündə.
Mənim üsyan püskürən hər sətrimin qəsdində.
Mənim kainat boyda ürəyimin üstündə.

Ağ süfrəmdə, duzumun, çörəyimin üstündə,
Süfrəm, duzum, çörəyim al qanıma boyanıb.
Tüstülü tırtılları imperiya hisində,
Gəlib... alınımın üstə ağır tanklar dayanıb.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
2 may, 1990*

QORXMA, MƏN SARSILMAZ DAĞ QALASIYAM!

Sən orda yuxusuz, mən burda oyaq
Başımın altında əllərim daraq.
Gözlərim yoluna göz dikən çıraq,
Ötən ağ günləri an, Firəngizim!

Ey dünən göylərdə uçan nazənin,
Hamı ilk atəşi, odu bəsənin?
Bu gün alovlandı köynəyin sənin,
Alış Firəngizim, yan, Firəngizim!

Bilirəm, yatmırsan sən gecələri,
Açırsan nə qədər bilməcələri.
Bağrımın sökülən, yoxsa dan yeri?
Bağrı dan yeri tək qan, Firəngizim!

Bu əjdaha soylu qanlı deryada
Mən dəmir adayam, sənə qum ada.
Sən də dəmirleşə, tunlaşa bilsən,
İnan, yetəcəyiz bir də murada,
Bu incə hikməti qan, Firəngizim!

Sən mənim nicatım, qurtuluşumsan,
Dayağım, varlığım, ağlım, huşumsan.
Başımda çələngim, dövlət quşumsan,
Gəl, polad çiyinəm qon, Firəngizim!

Ərisin ahımdan beton divarlar!
Sən ŞAİR qadını – çələngin vüqar!
Bükmə qanadını, Aya, Marsa var!
Yoxdu qeyrətinə son, Firəngizim!

Ayağım qandallı, içərim azad.
Yetim bir dürrəm ki, sədəflə təzad!

Mənə bir kağız ver, bir qələm uzat,
Şimşək qələmimi yon, Firəncizim!

Ən böyük mərdliyə meyar, ölçüyəm.
Göyün dayağyam, yerin gücüyəm,
Yarsam bu zindanı, el sevinciyəm,
Dustaqlıq man deyil, man, Firəngizim!

Qorxma, mən sarsılmaz dağ qalasıyam.
Min-min ölüm gələ... sağ qalasıyam.
Sabah azad olub hayqırasıyam:
– Canım, ey AZADLIQ, can Firəngizim!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
4 iyul, 1990*

MƏN YENƏ DÖNƏCƏM AZƏRBAYCANA

Burda havam çatmır... hava istərəm,
Xəzər dənizinin özü boydaca.
Burda səmasıyam, səma istərəm –
Günəşin aləmə sözü boydaca.
Xəzər dənizinin özü boydaca.

Qırın zəncirləri biləklərimdən,
Açın qıfilları diləklərimdən.
Endirin zindanı kürəklərimdən.
Gecələr bürünüb soyuq yorğana,
Yatmıram, dalıram Azərbaycana!

Yalnız anam-bacım, qardaşım deyil,
Vətənim – əbədi səadətimdir.
Min-min övladının biridir Xəlil
Vətənsiz iki qat, üç qat yetimdir,
Vətənim – əbədi səadətimdir.

Hər çayı-çəşməsi səsim, nəfəsim,
Hər daşı bənzəyir lələ, mərcana,

Doğrayın, kəsin də lap kəsim-kəsim
Təki qovuşdurun Azərbaycana!
Hər daşı bənzəyir lələ, mərcana.

Mütləq dönməyərəm doğma məkana.
Bir az da qüdrətli, bir az da mətin.
Kürlə Araz kimi bağlıyam ona,
Canıyam, bağıryam bu məmləkətə.
Bir az da güclüyəm, bir az da mətin.

Sökün zindanları, barmaqlıqları,
Hər gün qayıdıram Azərbaycana.
Kəhkəşan oluram hər gecə yarı

Üzümədən nur düşür Milə, Muğana.
Hər gün qayıdırəm Azərbaycana.

Saqqalım ağsa da gənc anamdır o,
Ana uşağına dönürəm hər gün.
Ayna Göy gölümde, Maral gölümde
Bir ay işığına dönürəm hər gün.
Ana uşağına dönürəm hər gün.

Əgər gələ bilsəm Azərbaycana,
Mənim gəlişimlə o yüksələcək
Ordular gələcək haqq nəfəsimdə,
Əzəmət, ləyaqət, qüdrət gələcək
Mənim gəlişimlə o yüksələcək.

Zümrüd yağışına, ağ dumanına
Bürünə-bürünə gələsiyəm mən.
İşdir ayaq üstə gələ bilməsəm,
Sürünə-sürünə gələsiyəm mən.

Nəfəsim kəsilsə... sürtüb üzümü,
Dağından-daşından qüvvət alacam.
Üzülse qollarım, dişimlə tutub
Uğrunda bir daha qılınc çalacam.
Dağından-daşından qüvvət alacam.

Yoluma neçə min Əzrayıl çıxa,
Ömrü məzar ilə bölə bilmərəm.
Anla, ey imanısız: Azərbaycansız
Yaşaya bilmərəm, ölə bilmərəm!
Ömrü məzar ilə bölə bilmərəm.

Mən yenə gələcəm Azərbaycana,
Şəninə, şərqilər deyəcəyəm mən.
Acı tüstüsünü bal kimi udub
Odunu qaymaq tək yeyəcəyəm mən.
Şəninə şərqilər deyəcəyəm mən.

Qanadı yaralı bir qartalammı?
Tay qanadımla da uçaram inan.
Dərbənddən, Salyana, Zəncana qədər
Onu yetmiş qolla qucaram, inan!
Tay qanadımla da uçaram, inan.

Qaldırım bu ağır daşı üstümdən,
Göy göldən su səpin bu yanar cana.
Bəlkə eraların başı üstündən
Mən bir də gələcəm Azərbaycana!
Göy göldən su səpin bu yanar cana.

Haray, ey nəfəsim, ey qardaşlarım,
Məlul-məlul baxan arkadaşlarım.
Yandırar aləmi bu göz yaşlarım,
Siz məni qaytarın Azərbaycana!

O qızıl günəşə and içirəm ki,
Dünənəm, bugünəm, gələcəyəm mən.
Baxmayın şairin yolu bağlanıb
Tullayıb çiyimdən dəmir dağları
Özüm Vətənimə gələcəyəm mən!
Dünənəm, bugünəm, gələcəyəm mən.

Səni qucasıyam, ey doğma elim,
Məni vüsəl günü –o gün yaşadır.
Gözümdən bir damla yaş axsa, bilin:
Dünyanın birinci sevinc yaşadır.
Məni vüsəl günü – o gün yaşadır.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
9 iyun, 1990.*

VUR

Elə mən özüm də bu gün yırtıcı...
Yırtıcı nifrətim düşməni qovur.

Ayıq kirpiklərim qısa qılıncı...
Vur, ölən daşnakdır, adam deyil, vur!
Yırtıcı düşmənim düşməni qovur.

Adama bənzəyir yalnız zahiri,
Kirli caynaqları neştərdən iti.
Dişinin dibində ölüm zəhəri,
Gəlir Yer üzünün ən murdar iti.
Kirli caynaqları neştərdən iti.

Bu gün Azərbaycan boylu gəlidir,
Yurdum özü boyda intiqam doğur.
Polad yumruğunu gürz kimi endir,
Gəbərən daşnakdır, adam deyil, vur!
Yurdum özü boyda intiqam doğur.

Nə ilan, nə əqrəb təhlükəlidir,
Qəsbkar əqrəbdən qat-qat şərəfsiz.
Maskalı surəti ərzə bəllidir.
Paklar məbədinə girir natəmiz.
Qəsbkar əqrəbdən qat-qat şərəfsiz.

Girir qılığına Nazarbəyevin,
Girir arxasına Rəfaellinin.
MİN-min sifəti var təpəgöz divin,
Haça ürəklinin, haça dillinin.
Girir arxasına Rəfaellinin.

İnanma millətəz dələduzlara,
Rütbədən rütbəyə sürünənlərə.
Çoxu qulbəçədir tox donuzlara.
Rütbədən rütbəyə sürünənlərə.

Yalnız Ulu Türkö, Xəlil Rzaya,
Yalnız öz ruhuna inamın olsun.
Ey arslan ürəklim, dönmə quzuya,
Qələbə ən böyük məramın olsun
Yalnız öz ruhuna inamın olsun!

Güllə tükənərsə avtomatında,
Baxışın güllədir, əsirgəmə, vur.
Tankın büdrəyirsə əlin altında,
Tankdan, raketdən də güclü qardaşım,
Vur, fəteh külünü göylərə sovur.
Baxışın güllədir, əsirgəmə, vur!

Südəmər balamın ağ boğazında
Göy ləkələr qoyub o beyni çopur.
Dön qaynar polada ilan ağzında,
Vur, ölən daşnakdır, adam deyil, vur!

Daşnak – planetə ən böyük yağı
Ayağı altında vulkan olmalı!
“Dənizdən dənizə...” deyən alçağı
Boğmağa ildirəm, ümman olmalı.
Ayağı altında vulkan olmalı!

Çağırır Zəngəzur: – Zərbəni bərk vur!
Səngərdə möhkəm dur!.. Çağırır Göyçə.
Laçınım. Xocalım. Kərkicahanım,
Turşsu, Şuşa adlı sonsuz cahanı –
Natəmiz əllərdə qalan gülqönçə...

Çağırır ox kimi minarələri,
Müqəddəs heykəli devrilənlərim.
Yıxılan baş daşı, məzarı, qəbri
Nəbatat bağına çevrilənlərim,
Müqəddəs heykəli devrilənlərim.

“İntiqam!” Qışqırır yaralı dağlar,
Qanları çaylara qarışanlarım.

Dağılan tifaqlar, sönmüş ocaqlar,
Şikəst taleyiylə barışanlarım,
Qanları çaylara qarışanlarım.

“İntiqam!” qışqırır yaralı çaylar –
Zarışlı, Xəlfəli, Xaçınçay, Tərtər.
Çaylara nə söylər ulduzlar, aylar:
Qul kimi sürünmək ölümdən betər!

Qalıbsa canında birçə damla qan,
İnanma saxtakar sülhbazlara sən.
Şuşadan, Laçından əl çəkən, inan,
Kor olur, əl çəkir iki gözündən
İnanma, saxtakar sülhbazlara sən.

Əgər ölməyibsə eşqin, qeyrətin,
Vur, ölən daşnakdır, zərbəni bərk vur!
Odur ilk düşməni bəşəriyyətin.
Yırtıcı nifrətim düşməni qovur,
Gəbərən daşnakdır, adam deyil, vur!

Bakı, 3 sentyabr

ƏLVİDA, LEFORTOVO!

Əlvida, Lefortovo, ey daşlaşan dərd, ələm!
Divarların alanəm, bir az soyuq cəhənnəm.

Küncündə gəldi keçdi həyatımın bir ili,
Sıxdın suyu çıxınca Etibarı, Xəlili.

Qarabağlı Tahiri, Tantəkin Məhəmmədi
Sıxdı pashı məngənə, dişi qanlı kəlbətin.

Dartdın, kamına çəkdin ən cəsur övladları –
Yalın pəncələrilə dağ çapan Fərhadları.

Xırdaca bir həb kimi uddun min-min naləni,
Kişi ləyaqətini, ən məğrur şələləni.

Bizi toz etmək üçün dəyirmanımız oldun,
Ömrə yaği kəsilən saat kimi quruldun.

Dəqiqənin ömrünü uzatdın günlər qədər.
Günlər aylara döndü, aylar, illər qəm-qəhər.

Gördük müstəntiqlərin mürdar sir-sifətini.
Ət çeynəyən, qan udan kaftar kəsafətini.

Gördük gündə neçə yol robot keşikçiləri,
Səni kamına çəkən tabut keşikçiləri.

Ətdən, sümükdən deyil, daşdan, betondan imiş
Qanlı imperiyanın manqurd keşikçiləri.

Gördük dustaq cildinə girən casusları da,
Namusdan min verst uzaq kor binamusları da.

Yatağını, çəkməni, cibini axtaranlar,
Az qala idrakını, qəlbini axtaranlar

Təmizlikdən savayı soruş, söylə nə tapdı?
Yalnız Azadlıq eşqi, başqa möcüzə tapdı!

Qarşısında möcüzə – XƏLİL RZA ULUTÜRK,
Darısqal kamerada Elbrusdan da böyük,
Everestdən də böyük!

Burda zəqqum tüstülər hopdu daşa, divara.
Şəvə rəngli saçları döndərdi dən-dən qara.

Burda dişlərin töküldü, – arslan dişinə bənzər
Burda bellər büküldü, dağ belindən mötəbər.

Burda polad dizləri giri, taqəti getdi.
Milyonlara göz olan bir anda gözdən itdi.

Burda qamarladılar cəsur Rəhim Qazini,
Ram edə bilmədilər məğrur Rəhim Qazini.

Bəzən qamarladılar, bəzən tumarladılar,
İttiham aktı oldu cılız dedi-qodular.

Vicdanı ölmüşlərin cismi, nəfsi dipdiri,
Biləyindən kəsdilər qələm tutan əlləri.

Lefortovo, ey dibsiz sovet zülmətxanası.
Kainatın ən iyrenc, murdar, mənfur binası!

Necə kamına çəkdin Əlizadə Məmmədi?
Məgər onun qanını damla-damla əmmədin?

Kəhkəşandan işıqlı gözlər söndü, nə söndü,
Ərzə şölə saçanlar bir ovuc külə döndü.

Yeddi milyon kişini yeddi ovuc kül etdin,
Nə qədər cəsurların burda sonuna yetdin.

Divapların dil açsa, nələr söyləyər, nələr!
Sümüyü sürmə olmuş Radişevlər dillənər.

Dörd fəsilin dördü də burda qışdır, qara qış.
Burdan salamat çıxan yarımcana min alqış.

Tab etməz, dəmir milə gəlib qonsa qaranquş,
Aman verərmə ona Kalaşnikovlu bayquş?

Müstəmləkə dayağı – dəmir-beton şəkəkə,
Gözəl, pak təbiətə ləkə yaradın, ləkə.

Başı qarnından yekə, qızılı qudurmuş, harın
Zərli piyalələrdə qan içən məlunların

Taxtı ucalardımı əgər sən olmasaydın,
Bir qan dənizi kimi boşalıb dolmasaydın?

Hər maskalı casusun bir mələk biçimində,
Omba duran gürzəmi, ya əqrəbmi içində?

Yapon kompyuterləri gecə-gündüz çaqqıldar,
Keşiyimi çəkmədə radar qurğulu şahmar.

“Ka” biçimli zindanım, lənət səni qurana!
Darmadağın edəcəm, əl basmışam Qurana.

Yıxaq birçə səni yox, altun imperiyanı,
Qanun cildinə girmiş məlun imperiyanı.

Haçan kəşf etdi səni Katya – Yekaterina?
Katarıq mərəziymiş o zina qızı, zina!

Hayandan gəldi Lefort, zülmət başlı o kaftar?
Bir əjdaha ağzıdır burda qanlı qapılar.

Dördmörtəbə zindanım, boyun nə qədər uzun.
Əlimizdən almısan Ayı, Günü, ulduzu.

Əvəzində vermişən divar-divar sal buzu,
Burda arslan oğullar olmuş qurbanlıq quzu.

Novçalardan axan su yağışmı, ya göz yaşı?
Göy zəhərli mamırla bəzəmişən hər daşı.

Uzun məhəccərlərin tor toxuyan hörümçək,
Bir qatil qələmilə al şəklini özün çək.

Prometey zəncirlənib dəmir-beton sütuna,
Yumruq boyda ürəyi bəlkə ton-ton sütuna.

Bağlı pəncərələrdən ölgün şüalar gəlir.
Barmaqlıq arxasından alqırmızı qar gəlir.

Hündür antenaların udur ıldırımları,
Daşlarından süzülür isti qan şırımları.
soyuq qan şırımları

Müstəntiqlərin saysız, ürəyi daş, gözü buz.
Hər sorğun bir yırtıcı, hər sualın bir quduz.

Savçıların bəlkə də kostyumlu kərtənkələ,
Bircəsini də saymaz, milyon teleqram gələ.

Həkimlərin bəlkə at, yaxud öküz həkimi.
Qənd yerinə həb verər, həbi Əzrayıl kibi.

Daş olsaydın, yıxardım səni bircə zərbədə,
Min-min filialın var Sovet cəhənnəmində

Beş qitəyə kök atmış milyard ayaqlı xərçəng,
Səni məhv etmək üçün Kamçatkadan Kürədək

Qasırga, tufan, külək,
Sələ dönmüş el gərək!

Hər dustağın bəlkə də min-min dustaq deməkdir.
Yolda qalan gözlərə çəkilən dağ deməkdir.

Hər məhbusun anası, atası, arkadaşı
Özü boyda göz yaşı, məzar daşı, baş daşı.

Əlvida, ey baş yeyən, göz deşən sarı quzğun, –
Stalinin, Yejovun, Jdanovun, Kirovun

Brejnevın, Suslovun, Çernenkonun tilovu!
Əlvida, zülmət qala, ey namərdlik alovu!

Darmadağın olası müstəmləkə, əlvida!
Günəş alınlardakı köşkə, ləkə, əlvida!

İşıqlı kainatda qara kölgə, əlvida,
Yırtıcı, qansız ölkə, daş şəbəkə, əlvida!

Əlvida, ey cəhənnəm, bircə budur təsəllim:
Sənə cismini verdim, ilhamımı vermədim.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
oktyabr, 1990*

BAKIYA DOĞRU

Şad xəbər!

Muştuluq!

Doğmaca elə

Gör necə həsrətlə gəlirəm, Bakım!

Nəfəssiz qəfəsə sığınsaq belə

Qataram, sürətlə gəlirəm, Bakım!

Min bir cəhənnəmi tapdayıb keçdim,

Alovdan dirilik suyunu içdim.

Düşmənin boynuna dar kəfən biçdim,

Amansız qüdrətlə gəlirəm, Bakım!

Sinəm çarpaz dağlı, can sırım-şırım.

Bu dəmir qapımı nə cür sındırım?

Əlimdə dördcildlik əlyazmalarım,

Ölməz şeiriyyətlə gəlirəm, Bakım!

Arxada qoyuruq ildırımları,

Dibi qan dənizi sıldırımları.

Loğmansan, yaramı gəl özün sarı,

Umudla, rıqqətlə gəlirəm, Bakım!

Səndə yüz bənövşəm, min nərgizim var,

Dərdini həbs etmiş Firəngizim var

Qarşıda ən böyük mübarizəm var,

Qiyam, qiyamətlə gəlirəm, Bakım!

Dustaq qatarımız xumar, mürgülü,

İşıqsız pəncərə dəmir hörgülü.

Nə çölü görürsən, nə də bir gülü,

Gör hansı qismətlə gəlirəm, Bakım!

Dizimin altına alıb kədəri,

Çəkmişəm belimə polad kəməri,

Bütün cəbhələrin ilk səfərbəri.

Oğlunam, qeyrətlə gəlirəm, Bakım!

Hanı başı batmış baş gırləyənlər,

Mərdlərin yoluna daş gilləyənlər:

Qansın məhəbbət güllələyənlər:

Ölməz məhəbbətlə gəlirəm, Bakım!

Xalqın şərəfini tapdalayanlar

Kişi igidləri nə zaman anlar?

Özünü boğacaq tökdüyü qanlar.

Qansıza nifrətlə gəlirəm, Bakım!

Bir ömür yaşadığ, ömür qutuda.

Qaranlıq guşədə, dəmir qutuda.

Saymadıq, alsaq da ömr qutuda –

Sanma itaətlə gəlirəm, Bakım!

Sağımda, solumda məsləkdaşlarım,

Fikir qardaşlarım, qan qardaşlarım.

Yerin, göyün fəxri arkadaşlarım –

Gör hansı sərvətlə gəlirəm, Bakım!

Zülmət vaqonlarda işıq seliyiz,

Haqqın vuran gözü, vuran əliyiz.

Bu Yer kürəsinin Çənlibeliyiz,

Rövşənəm, cürətlə gəlirəm, Bakım!

Məmmədli Etibar – Göyçə balası,

Ana Türküstanın döyüş qalası.

Saraldıb üzünü həsrət laləsi,

Acı bir hikmətlə gəlirəm, Bakım!

Əfruz, Orxanı yol gözləməkdə,

Biri pərvazlanıb, biri bələkdə.

Zemfira bacımız başqa bir çəngdə,

Haqq çəngə hörmətlə gəlirəm, Bakım!

Seyr et çal papaqlı Rəhim Qazım,

Göyertmək istədi Vətən yazını.

Tanklar basdı keçdi sədəf sazını,

Qanlı bir xətt ilə gəlirəm, Bakım!

Hayqır ey qatarım, Vətənə sarı!
Dar həlqədən düşür gün suları
Sənsən pənahımız, ey ulu Tanrı!
Haqqı ibadətlə gəlirəm, Bakım!

Məhəmməd Hatəmi Tantəkin qardaş,
Sərraf gözlərində nə qəm, nə təlaş.
Vulkan nəfəsindən əriyər dağ-daş,
Qıy vur: – Ləyaqətlə gəlirəm, Bakım!

Seyid Tahir Abbas Qarabağlı – ər.
Üzündən nur alır ağappaq səhər.
Utansın hüsnündən yada nökrələri,
Tutiya, türbətlə gəlirəm, Bakım!

Başımız üstündə yırtıcı köpək,
Əlində dəyənək, çiyində tufəng.
Hamısı gözümdə bir toz, ya püfək,
Qəzəblə, hiddətlə gəlirəm, Bakım!

Bir qılınc ucudur hər kirpik ucu,
Kiçik köksümüzdə min azman gücü.
Səni yeddi ərşə tanıtmaq üçün
Bizim planetlə gəlirəm, Bakım!

Yüz yerdən dağılır müstəmləkələr,
Günəş vətənimin üstə ləkələr.
Çəkilsin başımdan qara kölgələr,
Əl ver, qətiyyətlə gəlirəm, Bakım!

Qanlı xiyabanda dağ üstündəki
Məzarlar qızdırır lələzar təkisi.
Uyusun ruhları, dincəlsin təkisi,
Qürurlu bir dərdlə gəlirəm, Bakım!

Yubanma yollarda, şığı, ey qatar!
Vətəndir nəbzimdə, varlığimdakı.

Yolda yük daşıyan qarışqana da
Qıymaram, şəfqətlə gəlirəm, Bakım!

Şahiddir sözümə dostum Hatəmi:
Boğub yüz kədəri, min-min matəmi,
Şadam, cəhənnəmi söndürmüş kimi,
Sən ki, yaxındasan, gülürəm, Bakım!

Gözəldir yarımın tikdiyi tikmə,
Mənə zaval yoxdur, dərdimi çəkmə.
Bir gün bada getsəm, göz yaşı tökmə,
Ölərsəm, uğrunda ölürəm, Bakım!

*Moskva – Voronej yatab qatarı,
5 oktyabr, 1990*

QARA TABUTLAR GƏLİR

Mahir adlı oğlu Stavropolda hərbi
xidmətdə daşnaklar və onların
arxasında duranlar tərəfindən öldürülmüş
ORUCLU DİLARA anaya təsəlli

Qara tabutlar gəlir bu gün Azərbaycana,
Sink, alyumin tabutlar dağlardan azca ağır.
Bəbəklərdə fikir ver qana, lələ, mərcana.
Kırpiklərdən ildırım, bulud, yağışını yağır?

Sink, alyumin tabutlar dağlardan azca ağır,
Açılmasın qapağı, izn vermir komissar.
Nə fərqi var, Azərmi, Mahirmi orda yatır?!
Küçələrə, yollara kədər nisar, qəm nisar.
Açılmasın qapağı, izn vermir komissar.

280 tabut Əfqanıstandan gəldi,
Zülmətdən, qətrandan da qara təyyarələrlə.
318 mini Ermənistandan gəldi,
Mıxlanıb mismarla yox, dilsiz qəmlə, qəhərlə.
Zülmətdən, qətrandan da qara təyyarələrlə.

Qara tabutlar gəlir... ünvanlar dürlü-dürlü...
Axalsidən, Riqadan, Cambul vilayətindən.
Tabutlarda yatanlar dünən ləl idi, dürdü,
Bu gün seçilmir gülün kədərlə ülfətindən –
Axalsidən, Riqadan, Cambul vilayətindən.

78 tabutu Leninakanı qucdu,
Yoxsa zəlzələ içrə titrəyən Yer kürəsi?
78 bahadır bəlkə cənnətə uçdu,
Xəzərdə qasırğamı qurbanların son səsi?
Yoxsa zəlzələ içrə titrəyən Yer kürəsi?

Tabutların altında dağ çiynilər öyilir,
Əyilir ata çiyni, öyilir qardaş çiyni.
“Bu dağlar ulu dağlar...” – bayatılar deyilir,

Saç yolan bacıların alışır bağı, beyni,
Əyilir ata çiyni, öyilir qardaş çiyni.

Hər damla göz yaşında bir ildırım gücü var.
Buludları partladır, yeri, göyü çatladır.
Zülmət qatarlar gəlir dincliyimi udmağa,
Mənim 18 yaşlı gəncliyimi udmağa.

Biləcəri vağzal aşıb-daşan bir dəniz,
İmkan verməyəcəyiz!.. Yumruqlaşdı burda biz,
Əjdahanın ağzına oğul verməyəcəyiz!
Oğul doğmuşuq, sənə bir qul verməyəcəyiz!

Əridəcək ahımız qatarları, relsləri.
Yapışacaq limana təyyarə şassiləri.
Çiyimizdə qaldırır dəmir trapezları biz,
Cəhənnəmin ağzına oğul verməyəcəyiz!

Hər xainə, ağzına oğul verməyəcəyiz!
İstəsən, çatda, gəbər, dağıl, verməyəcəyiz!
Nə qədər ki, başdadır ağıl, verməyəcəyiz!
Ey əjdaha, biz sənə oğul verməyəcəyiz!

Qara tabutlar gəlir bu gün Azərbaycana,
Əziz anam Dilara, titrəməsin dizlərin.
Mən dünən bir fərd idim, bu gün döndüm min cana.
Ölməmiş balan sənə, mən özüməm Mahirin.
Əziz anam Dilara, titrəməsin dizlərin.

Tabutları gəmirən, başdaşını yeyən var,
Çağırın komissarı, irəli çıxсын barı.
Ağzı qanlı göreşən, cəsəd yeyən o kaftar
Moskvaya daşıyır qızıl çamadanları.
Cırın paqonlarını, dırmaşmasın yuxarı.

Bəbəklərdə fikir ver qana, lələ, mərcana.
Kırpiklərdən ildırım, bulud, yağışını yağır?
Qara tabutlar gəlir bu gün Azərbaycana,
Sink, alyumin tabutlar dağlardan azca ağır.

BACIM ARİFƏNİN OXŞAMALARI

Əzizim, ada qaldı,
Dağım deryada qaldı.
Vaxtsız getdin, ay Təbriz,
Yarın arada qaldı.

Gəlmişəm görüm səni.
Yıxmışam, hörüm səni.
Nə qapın var, nə bacan,
Bəs harda görüm səni?

Sən bizi ağlar qoydun,
Sinəmə dağlar qoydun.
Yıxdın qardaşım evin,
Qapısın bağlar qoydun.

– Təbrizəm, barım qaldı,
Sevincim, yarım qaldı.
Türkayımla Gültacım,
Bir cüt nübarım qaldı.

– Qapımızı bağlarsan,
Əzrayılı haqlarsan.
Yer qalmayıb sinəmdə,
Sən haramı dağlarsan?

Dağdan bir lala dərdi,
Dağ basdı lala dərdi.
Hər dərdi çəkmək olar,
Çəkilməz bala dərdi.

TƏBRİZİMİN QAN BAHASI

Birinci zəng edən Əlican oldu,
İkinci zəng edən Çingiz Abdulla.
– Xəlil, dərdi, qəmi kənara tulla.
Təbrik! Fərman çıxıb... Xalq şairisən.
Ağ sədəf içində saf mirvarisən.

Hazırlaş!
Gəlirik nuş eləməyə
Dünyanın ən dadlı piyaləsini.
Sənin hər sətirdən daşıb tökülən
Böyük Poeziya şələləsini!

Zənglər ara vermir... Təbrik edənlər,
Muştuluq umanlar görün nə qədər.

Söykəyib arxamı mərmər divara,
Sakit dayanmışam, əlimdə dəstək.
Baxın gözlərimdən axan yaşlara.
Deyirəm: – Balamın qan bahasıdır
Başıma qoyulan bu qızıl çələng.

Telefon naqili – ekvator mudur,
O başda şadlanan, aşıb daşan el.
Bu başda şairin göz yaşı sel-sel.

Əlində avtomat... mükafatımı
Gedib o dünyadan götürmüş özü.
Tökülən qanı ilə möhür basaraq
Özü imzalamış balam hər sözü.

Deiyn, divaramı arxalanmışam,
Yoxsa Təbriz adlı nəhəng bir dağa?
Gedir, Qarabağdan lalələr dərdir,
Gəlir, qucaq-qucaq səpir otağa.

Bu hansı rayihə, hansı ətirdi?
Baharmı qılıncı sıyırdın qından?
Getdi mənim üçün çələng gətirdi
Qaynar cəhənnəmin tən ortasından!

Sağ ol, əziz balam, canım-ciyərim
Ata məramını duyan Təbrizim.
Çıxarıb quyunun qaranlığından
Məni dağ başına qoyan Təbrizim.

Sağ ol, canım-cözüm, ikinci ömrüm
Mənim yox, sənindir bu hünər, ad-san
Apar, istəmirəm minnət götürüm
Hətta ən sevimli, doğma balamdan.

Mən illər keçsə də, sağam, diriyəm
Yaşaram, sənin tək döyüşdə ölsəm
Sanaram ən böyük Xalq şairiyəm,
Bircə qəsbkarı məhv edə bilsəm.

Çələng sənin olsun, avtomat mənim
Şövqümü səninlə bölmək istərəm.
Sən Vətən uğrunda keçdin canından
Mən Sənin uğrunda ölmək istərəm.

Bakı, 24 aprel, 1992

AZƏRBAYCANIN MİLLİ QƏHRƏMANI

*Oğlum Təbriz Xəlilbəyli kişinin
bu yüksək ada layiq görülməsi
xəbərini eşidərkən*

Şad xəbəri eşidərkən Yer artırdı sürətini,
Dedim: Yerin mərkəzində odlu Təbriz Xəlilbəyli.
Varlığında hiss elədim ata – oğul vəhdətini,
Gül təpəsi ləpələnir... şaddı Təbriz Xəlilbəyli.

Kresloya, divara yox, söykəndim bir uca dağa.
Şölə verdin, işıqlandım, gözlərinə baxa-baxa.
Sən ülvisən, sən böyüksən, mən dönmüşəm bir uşağa.
Ürəyimin ovcundaca tutdu Təbriz Xəlilbəyli.

Sal daşları silkələyən dağ çayıdır, Xaçındır o.
Mavilikdə, şah zirvədə qıy vuran bir laçındır o.
Beş qitənin hökmdarı mənəm, başda tacımdır o.
Boynuma bir göy qurşağı atdı Təbriz Xəlilbəyli.

Qara bığlar şəvə kimi... kürək enli, qamət uca.
Könüllüydü... ön cəbhəyə varıb getdi uça-uça.
Kimsə sütlü köçəkdir bu dünyadan, kimsə qoca.
28 yaşa məgər çatdı Təbriz Xəlilbəyli?

Çantasında od cövhəri, üç-dörd soğan, duzla çörək.
Qoğal qoyduq... daş səngərdə ad gününü keçirəcək.
Döş cibində iki şəkil – Türkay, Gültac – bir cüt mələk.

Gültac üçün bəlkə fildi, atdı Təbriz Xəlilbəyli.
Sevinc balam, gözün aydın, ərin milli qəhrəmandır,
Nəzərimdə Elbrusdur, Himalaydır, Savalandır.
O, qatarla getmədi, yox, qartal kimi havalandı!
Cəbhəyə yox, al günəşə çatdı Təbriz Xəlilbəyli.

Soruş, insan cismininin gör nəçə litr qanı olur?
Mərd qanının hər damlası ağ ildirim, müqəddəs nur.

Xankəndimin göylərində dan ulduzu neçin solur?
Kim deyər ki, ölkər tək batdı Təbriz Xəlilbəyli.

Şahin, Şıkar, Hikmət, Rasim – yaz nəfəsli gülüstandır.
Albert, Aqıl, Fərhad, Riad şücaəti min dastandır.
Fəxrəddinin, Maşallahın son məkanı qızıl dandır.
Gör kimlərin cərgəsində yatdı Təbriz Xəlilbəyli.

Qoy arsızlar, fərarilər daldalansın dar otaqda.
Qoy rüşvəti basıb yesin leş sökənlər künc-bucaqda.
Yaşarsınız siz bu çağda fələkdən də ucalıqda.
Cılızlara, miskinlərə yaddı Təbriz Xəlilbəyli.

Aç başından qara şalı, can Firəngiz, sən ağlama!
O məqbərə yerdə – göydü... baş daşını qucaqlama.
Mərmərində dürrə dönür, yağış göydən dama-dama.
Üstündəki ehtişama matdı Təbriz Xəlilbəyli.

Biləkləri – top gülləsi, gözü zəhər, özü nizə...
Qoy Yevgeni Şapoşnikov oxumasın meydan bizə.
Gəbərəcək əvvəl-axır qoca marşal, qoca gürzə,
Bu yoldaca ən müqəddəs anddı Təbriz Xəlilbəyli.

Yurdum-yuvam od tutanda gizlədərdi pərtliyini.
Güllə – qurşun tükənəndə silah etdi mərdliyini.
Yalnız qarı düşmənlər bilir zirehdən də sərtliyini,
Sal qayadan bir az məğrur, coddı Təbriz Xəlilbəyli.

Planetin sinəsində Azərstan yarası var,
Yarasından iki əsr axan qanlı Arazı var.
Qara qançır edilməmiş, dağlanmamış harası var?
Baxdı, baxdı... qəzəbini uddu Təbriz Xəlilbəyli.

Yalnız səngər üstündə sən, Xəlil ata, nəfəs dərdin.
Səndən ötrü Təbriz sözü – Quran özü, iman və din.
Sən birinci övladına göydən yüksək bir ad verdin.
Üzük qaşı... ən qiymətli addı Təbriz Xəlilbəyli.

Azərbaycan, Odərbağday – od qaynağı, nur düşərgə.
Qərənfillər xonça-xonça, lalələrəm cərgə-cərgə.
Al qırmızı laləzarda hanı bir toz, bircə ləkə?
Gör qanını hansı qana qatdı Təbriz Xəlilbəyli!

Bəs nə üçün səhər tezdən hamıdan tez oyanırsan?
Qapı zəngi çalınanda yüyürsən, boylanırsan.
– Bəlkə gəldi?!
Möcüzəyə inanmırsan, inanırsan:
Dağ bəlkə dağ çiyindən atdı TƏBRİZ XƏLİLƏYİLİ!

Bakı, 14 oktyabr, 1992

AĞI

*Təbrizimin məzarına qədim Təbriz
şəhərindən, ustad Şəhriyarın qəbrindən
torpaq gətirmiş şairimiz Qardaşxana*

Məqbərəyə gül düzərəm,
Gülüm, Təbrizim, Təbrizim.
Ocağımsan yoxsa mənim
Külüm, Təbrizim, Təbrizim.

Gözlərində nur təbəssüm,
Üzünə söykənsin üzüm.
Sənsizliyə nə cür dözüüm,
Balam, Təbrizim, Təbrizim.

Qərənfillər dəstə-dəstə
Sərgilənib köksün üstə.
Məndən bir də qucaq istə,
Gəlim, Təbrizim, Təbrizim.

Səməndərsən, od gömləkli.
Şir ürəkli, lay ürəkli.
Gözlərimdə Təbriz şəkli,
Naləm – Təbrizim, Təbrizim.

Neçin sənə qıydı fələk?
Çiyinləmi qondu mələk?
Salam, döyüşün mübarək,
Salam, Təbrizim, Təbrizim!

Düşmənlərdən öc alası
Millətimin ər balası!
Təbrizimin ərək qalası,
Qalam, Təbrizim, Təbrizim!

Köksünə baş qoyub bahar.
Məzar demə, məzar – gülzar.
Bu cənnətdir, ya lələzar,
Laləm, Təbrizim, Təbrizim.

Getmə, öpüm izlərindən,
Bükülməyən dizlərindən.
Qoy saçılıs gözlərimdən
Selim, Təbrizim, Təbrizim.

Qibləgahım, zirvəm, dağım!
Dağ sinəmdə çarpaz dağım.
Barlı bağım, od – ocağım,
Ulum, Təbrizim, Təbrizim!

De, hardasan, şah taxtında,
Ərşin ən yüksək qatında.
Göynər tabutun altında
Əlim, Təbrizim, Təbrizim.

Gömləgində qan ərğəvan,
Gül məzarlar əlvan-əlvan.
Yanır odda Azərbaycan,
Elim, Təbrizim, Təbrizim.

Neçin susdun, bir gülümsə,
Köksü sarı bulbulumsən
Xan Kəpəzim, Göy gölümsən,
Gölüm, Təbrizim, Təbrizim.

Ömrün-günün mübarizə,
Sənsiz nə cür baxım ərzə?
Parça-parça, rizə-rizə
Könlüm, Təbrizim, Təbrizim.

Namiq, Elşad, Aydın, Pərviz –
Məzar qonşuların yüz-yüz.
Lələzardır bu dağ, bu düz,
Çölüm, Təbrizim, Təbrizim.

Qaranlıqda pak məşəlim,
Gülşən qəbri bənövşəlim,
Döz, yanına mən də gəlim,
Qalım, Təbrizim, Təbrizim.

Kremlin caynağı iti,
Daşnaklar – köpəyi, iti.
Göstər, mən də cinayəti
Bilim, Təbrizim, Təbrizim.

İçimizdə gizlənib şər.
Özü alçaq, cildi bəşər.
Oyan, ərzə şölən düşər,
Şöləm, Təbrizim, Təbrizim.

Mən atanam, söylə mənə:
Öteri nə, əbədi nə?
Səcdə qılsın məbədinə
Aləm, Təbrizim, Təbrizim.

Sevincin, başda tacın var.
Türkayın var, Gültacın var.
Milyon qardaşın, bacın var.
Mən qoymaram, solmaz bahar,
Solan, Təbrizim, Təbrizim.

Səninkidir nur būsətı,
Yerın üstü, göyün altı.
Qanad çal, göz kainatı,
Dolan, Təbrizim, Təbrizim.

Nur saç karvan yolu kimi,
Atanın cüt qolu kimi.
Gözlərimə dolu kimi
Dolan, Təbrizim, Təbrizim.

Pak alınının təri dən-dən,
Şığıdınımı səngərindən?
Yatma, hər gün dan yerindən
Boylan, Təbrizim, Təbrizim.

Yıxılmadan köhlən atdan,
Odmu saçdın avtomatdan?

Həyatımı bu həyatdan
Alan, Təbrizim, Təbrizim.

Qanlı köksü dəlik-deşik
Xocalıda bir qəsr tik.
Ey cahanda həmişəlik
Qalan, Təbrizim, Təbrizim.

Əlimdə bir kisə topraq,
O tay... Təbriz göndərib, bax.
Sən – tapınaq, o – tapınaq.
Cüt Təbrizi qovuşduraq.

Ey bəxtəvər, ey üzü ağ
Balam, Təbrizim, Təbrizim.
Sən yenidən doğulursan,
Salam, Təbrizim, Təbrizim.

Bakı, 5 fevrad, 1992

GERBİMİZ – QƏLBİMİZ

Sən şəkil yox, nəfəsimdən, axan qansan varlığında.
Hansı rənglər çiçəklənir gör üç rəngli bayrağında.
Yaşıl rəngim – yaşıl bahar, müsəlmanlıq timsalidir,
Göy rəngimdə Türklük yaşar – millətimin amalıdır.

Qırmızılıq – simvoludur çağdaşlığın, yüksəlişin.
Vətənimə can verməli mənəm əzmin, mənəm işim.
Cavan palıd mən özüməm, kökü ərzin mərkəzində,
Kökü burda, budaqları xan Arazın o üzündə.

Səkkizguşə ulduzumda səkkiz cənnət qapısı var,
Yalnız oğul qeyrətilə açılacaq bu qapılar.
Qızıl sünbül soraq verir, xırman-xırman bərəkətdən,
Ərzə bəhrə – bir gedəcək bu müqəddəs məmləkətdən.

Qabaran tunc köksümüzdür qalxanımız, sipərimiz.
Əvvəl-axır qıracağıq qart düşmənin belini biz.
Alovlarda, çovğunlarda daim yaşa dolasıyıq,
Od yurdunda od tükənsə özümüz od olasıyıq.

Yalnız qızıl alovlarla bəzəmədik gerbimizi,
Aləm üçün, bəşər üçün məşəl tutduq qəlbimizi.
Dedik: bu Yer kürəsində nə qan, nə bir məzar olsun,
Məzarlara gül qoymayaq, cahan özü gülzar olsun!

Bakı, 6 may, 1993

LİRİK POEMALAR, POEMA-PAMFLETLƏR, POEMA-MONOLOQLAR

APARDI SELLƏR SARANI

Arpa çayı aşdı, daşdı,
Sel Saranı aldı, qaçdı.
Sürmə gözlü, qələm qaşlı,
Apardı sellər Saranı,
Bir ala gözlü balanı.

Gedin deyin Xançobana:
Gəlməsin bu il Muğana.
Muğan batdı nahaq qana.
Apardı sellər Saranı,
Bir uca boylu balanı”

Yox, bunu görməyin Arpa çayından,
Kim deyir Saranı sellər apardı.
Şahənşah bağından, Qış sarayından
Yurduma uzanan əllər apardı.

Süngülər qəlbləri dəlib keçəndə
Qansız cəlladların qəlbimi yandı?
Bakı bağlarından gəlib keçəndə
Gördü ağ şanımlı, ağzı sulandı.

Qucağı səfalı gözəl bağlarım,
Dişləri göynədən buz bulaqlarım,
Hər ləpəsi qızıl Arazım, Kürüm,
O ziyad balığım, xəşəmim, kürüm,
Çöllər yaraşığı şux ceyranlarım,
Sərin yaylaqlarım, sıx ormanlarım,

Mərəndin, Şəkinin gülü, gülzarı,
Böyük Füzulimin əlyazmaları,
Aran turacları, dağ kökliləri,
Qəzvinin, Makunun gözəllikləri,
Ürəklər yandıran kamanım, tarım.
Yeraltı, yerüstü Ermitajlarım,
Öküz dərisinə yazdığım yazı,
O Babək qalası, bu Qız qalası,
Hər daşın altında sərvətim, zərim,
Boxçada cehizlik mirvarilərım,
Lap o gümüş camım, zərli fincanım,
Dünyanın behiştü Azərbaycanım
İştaha gətirdi qəsbkarları,
Yağlı quyruq cəzən canavarları.

Kəsildi bağlarda bülbülün səsi,
Yad atlar tapdı bağ, bostanı.
Yazıldı "Gülüstan müqaviləsi"
Pozuldu yurdumun min gülüstanı.

Bir yanda şahənşah, bir yanda da çar,
Qan ilə yazdılar sülh qərarını.
Tikanlı məftillə sarıdı onlar
Böyük bir millətin yaralarını.

Gürşad tökdü, tufan oldu,
Araz daşdı, ümman oldu.
Qayaları al qan oldu
O sahilə, bu sahilə.

Ölkə yandı, Vətən yandı,
Qızıl pul tək xırdalandı.
Dövlət getdi, var talandı
O sahilə, bu sahilə.

Bir-birindən cida düşdük,
Diri gözlü oda düşdük.

Biz yadlara neyləmişik
O sahilə, bu sahilə.

Füzulim bir qəmli neydi,
O birdəmi qara geydi?
Yarasına kimlər dəydi
O sahilə, bu sahilə.

"Şəbi-hicran yanar canım,
Tökər qan çeşmi-giryanım,
Oyadar xəlqi əfğanım"
O sahilə, bu sahilə.

Ürək dustaq, Vətən məhbəs,
Hani Babək, Cavanşir bəs?
Həyat bu cür qala bilməz
O sahilə, bu sahilə.

Nə həsrət, nə hicran olsun,
Vahid Azərbaycan olsun!
Qoy birləşsin bir can olsun
O sahil də, bu sahil də.

MƏN – ŞƏRQƏM

Azərbaycan mənə gündoğan deyir,
Türklər – doğu.

Farslar – xavər,
Ərəblər – məşriq.

Qərblilər – orient.
Mən Şərqəm.

Şöhrətimdə, şanımda
Al günəşlə şerikəm.

Budur, ovcumda günəş – göyün qızıl xırmanı,
Kainatın əzəli və əbədi tanrısı.

Cahanın milyon-milyon məşəllərindən biri,
Səmanın tündirində insanlığın çöreyi.

Baxıram əynimdəki ağ köynəkli səhərə,
Hayqırmaq istəyirəm bütün planetlərə:

– Mən Şərqəm,
Şöhrətimdə, şanımda al günəşlə şerikəm.

Bütün cansızların umudlarında,
Bütün canlılarda günəş yaşayır.

Bülbüllər eşq ilə nəğmə deyirsə,
Köksündə bir kiçik günəş daşıyır.

Bağlarda yaşıl günəş, dağlarda daş günəş var.
Kömürümdə, neftimdə qara günəşlər yaşar.

Dər o gülöyşə narı,
Çək dişinə... iç onun ürəyindən süzülən
qırmızı şüaları.

Mənim qızıl narımda, qışda pərğu qarımda
Hər bağçamda, barımda günəş yaşayır.

O qızıl kirpikli sünbüllərə bax,
Torpaqdan səmaya işıq daşıyır,
səmadan torpağa işıq daşıyır.

Bəlkə buna görə dövlətliyəm mən,
Bəlkə buna görə sərvətliyəm mən.

Qaz bu qara torpağı,
Gör şərfin sinəsində – ilk bəşər arxivində
nə qədər sərvət yatır.

Səmərqəndin altında
Nəcə Səmərqənd yatır.

Simnarın əllərilə naxışını vurduğum,
Qurduğum şəhərlərin yer altındadır çoxu.

On iki min öküzün dərisinə yazdığım
“Avesta”nı, aç, oxu, –

Hər vərəqi möhtəşəm. Mən – Zərdüş İbrahiməm.
Mən atəşin sirrini bəşərə bildirmişəm.

Söndürməkçün bu odu gəldi yüz-yüz cahangir,
Peyğəmbər qiyafəli fateh – İskəndər Kəbir.

Növ-növ dərdlər, azarlar,
Napalyonlar, sezarlar.

Kinli papaların qanlı dişləri,
Sklet kölgəli xaç yürüşləri.

Didsə, gəmirsə də yıxa bilmədi
Köksümdə yüksələn mədəniyyəti.

Gəl, ölçək yaşını mədəniyyətin,
Ey döşünə döyən qanlı qəsbkar!

İnsan ləyaqəti, insan qüdrəti
Tankların, topların nərəsində yox,
şerin, musiqinin hökmündə yaşar.

Şərqəm, elmin, sənətin ürəyi olmuşam mən.
Qızıl taclı şahların gəlib səcdə qıldığı
Rudəki olmuşam mən.

60 min beytilə bir milləti saxlayan,
Nəhəng səltənlərin, şahların taleyini
Bir adi pəhləvanın qılıncına bağlayan
Firdovsi olmuşam mən.

Neçə ildən sonra gör öyrənməyə gəldi qərb
“Gilqamış” gövhərimi.

Dəclə, Fərat boyunda neçə qızıl qəsrimi,
Hələ Dantedən öncə

Mayak kimi nur saçan
XII əsrimi.

Nizami, Xaqani, Əttar, Sənai,
Ənvəri – bir əsrin beş dan ölkəri...

Hələ fəleklərə meydan oxuyan
Fələki Şirvanlı, qızım Məhsəti!

Hələ Əbül Üla – uzaq bir qitə,
Dahilər vermişəm bəşəriyyəyə,

Əfsunlu, əsrarlı əyyam olmuşam.
Bir çiçək şəhini, bir qız səsinə,

Neçə şalaləmin qəhqəhəsini
Bir kiçik qədəhə doldurub içən,

Bütün əsrlərin üstündən keçən
Tarix qocaldıqca şəri gəncleşən
Xəyyam olmuşam.

Mən bunları deməzdim, mənə danmasaydılar.
Qoy ar olsun Kiplinqə:

Ayaqyalın babası giləmeyvə gəzirkən
Uzaq cəzirlərdə

Nəsireddin Tusimin fikri zülmət yarırdı
Ən uca zirvələrdə.

Ona hələ dəyməmiş şerin, elmin nəsimi
Uğrunda çarpışırdu ulu babam Nəsimi.

Biruni, Əl Xarəzmi, Əl Fərabı, Yəsəvi
Kimlərdir... dərk et bir az, sakitləş, ey əsəbi.

Mən yenə bunları açıb deməzdim
Oda düşməsəydi varlığım, canım

Qılınc, qan gücünə bölünməsəydi
Vyetnamım, Koreyam, Azərbaycanım.

Millətlər – övladım, dünya – vətənim...
Hüdüd tanımadım məhəbbətimdə.

Geri qalmaq kimi yozuldu mənim
Qonaqsevərliyim, səxavətim də.

Mən yenə bunları deməzdim... bu gün
Oyanmasa təzə, qanlı dramlar.

Zəmilər yerində betonlaşmasa
Ölüm, qan nəfəsli aerodromlar.

Bəlkə də susaram, min xəzinəmi
Toplar dağıtmasa, tanklar eşməsə.

Gizli bağlaşmalar seyfdən çıxıb
Şərqi sinəsində gürzələşmə.

Bu gün çocuqlarımın gözündə xora varsa,
Pambıq cəhənnəmində qızlarım qarıyırsa,

Firudinim, Məziyəm
Ölümü qul olmaqdan bir az üstün bilirsə

Neftim piyalələrdə şərbət tək içilirsə
Boyum, qəddim zindanda, sürgündə kiçilirsə.

Danışma hərzə-hərzə, ey ürəyi, gözü dar,
Demə ki, ali irqəm, cılızdır bu uluslar.

Cahanda lap sonuncu müstəmləkə qalıbsa,
Sanma tab edəm, susam.

Bu gün Şərq – inqilablar, təlatümlər Vətəni,
Mənsiz təsəvvür etmə bəşər səadətini.

Şərqəm, eylə Şərqəm ki, qərblilər də mənimdir.
Hamlet öz doğma balam, Şekspir də mənimdir.

Qoy təzədən qaldırsın Təbriz rəsədxanası
Səma xəritəsini.

Uluqbəyin qəbrinə qoyaq çiçək yerinə
Ulduzlar dəstəsini.

Bakı, 28 may, 1968

MƏŞƏL SİLAHLAR

*Böyük İtalyan yazıçısı Rafaello
Covanyolinin "Spartak" romanını
oxuyarkən aldığı təəssürat ilə*

Casus xəbər verdi üsyan vaxtını,
Yatmışdı, ayıldı Roma senatı:
– Alov yuvasını, od paytaxtını
Tutun, açılmamış qanlı qanadı!

Romadan Kapuya şəhərində
Çaparlar uçdular, atlı çaparlar.
Çaparlar bilmədi:
bir azca öndə
Azadlıq havalı bir köhlən də var.

Romadan Kapuya şəhərində
Yeddi at üstündə uçub gələn gənc!
Dəniz içindəki bir məmləkəti
Dənizlə birlikdə qucub gələn gənc!

Çatdayıb öldümü yeddinci atı,
Ya uçdu küləklə daban-dabana?
Barı ilk çapardan beş-üç dəqiqə
Tez çata bildimi doğma məkana?
Hiddət şölə saçır bəbəklərində,
Gecənin bağrını yarıb bir alov.
Sönmüş Vezuvinin ətəklərində
Yanar Vezuvinini xatırladı o.

Mümkünmü üsyanı sabaha qoymaq?
Ya nicat, ya ölüm! Elə bu axşam!
Axı, mən bu günü zülmət ömrümün
İlk çırağı kimi arzulamışam.

Qışqırdı on bir min qladiator:
– Silah!!!

Silahsızlıq – hər şeyin sonu.

... Yanır qaranlıqda bir məşəl, odur,
Bəlkə nişan verir nicat yolunu?!

– Varmı məşəliniz? – sordu Spartak –

Bu yağlı kəndirdən tapmaq olarmı?

– Olar!

– Tez yandırın!

Mumlu, qətranlı

– Məşəl silahlara sarıldı hamı.

Ürəklər od aldı biri-birindən,

Məşəllər çırpınıb alovlandılar.

Heyrətdən polislər dondu yerində:

– Şəhərdə yangını, od alovmu var?

Qışqırır Spartak: – haydı, irəli!

Silah anbarını məşəllə tutaq.

İşıq budağına dönüb sağ əli,

Məşələ çevrilmiş uzun qola bax!

Qışqırır keşikçi:

– Yaxın gəlmə dur!

Qəhqəhə: – Ey yazıq, donarsan, qızın.

Tovlayıb məşəli Spartak, odur,

Çırpır təpəsinə bu zülmətbazin!

Əllərdə məşəl var iyirmi iki min,

Sınır darvazalar, çökür qapılar.

Mənimsə beynimdə bir fikir gəzir:

Əgər qeyrət olsa, silah tarılar.

1977

QÜRUR MƏNİM, QƏM MƏNİM

Gözəl deyib atalar, gözəl deyib babalar:

– Kişinin bar gətirən ağaca bənzəri var,

Yerə dikər başını bar gətirən ağaclar.

Bilənlər bilir bunu, heç vaxt öyünməmişəm,

Böyük–kiçik yanında döşümə döyməmişəm.

Axı əslinə baxsan öyünməli nəyim var?

Bəş–altı misram, bir də halal duz–çörəyim var.

Arazımın yarası sağalsa, öyünərdim.

Düşmənlərin tifaqı dağılsa öyünərdim.

Hər bir işi yarımçıq, öyünməli nəyin var?

Ancaq bəzən könlümdə baş qaldırır bir vüqar.

Ona vüqarımı deyim, qəzəb, hiddətmi deyim?

Hiss edirəm, əynimdə zirehdəndir köynəyim.

Şimal qütbünə bənzər, cənub qütbünə bənzər

Yumruqlarım sıxılır.

Namərd ovçu əlilə balası öldürülmüş

Ana aslanın qeyzi ürəyimə yığılır.

Cılızları, cırları iş başında görəndə,

Mənliyi qısırları sənət, söz meydanında,

Öz qarşımda görəndə,

Buqələmun tiplilər dondan–dona girəndə,

İllah ki, nadan sənə həyat dərsi verəndə,

Kəsib doğru yolunu əyri yol göstərəndə,

Sərv olur məğrur başım.

İldırım əllərimlə

Az qallam yaxasından, boğazından yapışım:

– Sən ey mənəviyyatı ləkələyən ələbsiz!

Küt dişinin dibinə zəhər yığan kor xəbis!

De, görüm, hansı haqla yolumuzu kəsirsən?

Hardandı səndə belə bu tanrı iddiası?

Baş əydiyin həpəndə sən ki, qulsan, əsirsən,

De görüm, hansı üzle yolumuzu kəsirsən?

Çuğundur sifətində birçə cilə abır yox,
Başın ilan yuvası, iddian əqlindən çox.
Çıxar o kal başından papağını...fikirləş,
Düşün nəçisən kimsən?
Bizdən çox özün üçün qanlı tələ tilsimsən.

Dik burnunun ucundan uzağı görməsən də,
Yol göstərirsən mənə, öyüd verirsen mənə.
Yox, tanımırsan məni, eşit, ucadan deyim:
Yurdumun paytaxtıdır mənim şair ürəyim!

Rədd ol, çəkil kənara
Nizaminin yolundan, Nəsiminin yolunda!
Dünən zahidlik etdin, tökdün şair qanını.
Başımızda yenə sən hərləmək istəyirsən
Yoxsa dəyirmanını?
Can üyüdən, qan içən sovxa dəyirmanını?

Rədd ol mənim yolundan,
mənəm əsrin şairi!
Cildi sal qayalar tək yüz əsrin şairi!
Mənəm əsrin şairi!

Mən bu sözü deməzdim Füzulimin yanında.
Mən deməzdim bu sözü
Ustad Ələsgərimin sənət, söz meydanında!

Mən deyirəm bu sözü sənin çirkin əllərin
Mənim bahar şermin güllərini yolanda.

Mən adi bir ləpəyəm Saib okeanında,
Mən adi bir təpəyəm Sabir dağı yanında.
Fəqət sənin yanında Everest zirvəsiyəm.
Yerin, göyün səsiyəm.
Əzrin bünövrəsiyəm.

Yollarımız ayırıdır, rədd ol, "yol göstərənim".
Sənin bağlı gözünü açmaq vəzifəm mənim.
Qürur mənim, qəm mənim!

QATAR GEDƏR

Ulduzlar arasından gecələr qatar keçər,
Aləmi bir-birinə qəfildən qatar, keçər.

Qırıq-qırıq fit səsi, yeknəsəq taqqılıtlar...
Taqqılıtlar altında çoxları rahat yatar.

Qaranlıqda qarşidan bəzən işıq görünər,
Zəncirvari vaqonlar silkələnər, gərilər.

Artırar sürətini, qalxar qırıq bir səda.
Töşüyər, nəfəs dərər yarımstansiyada.

... Kəhkəşanlar içindən gecələr qatar keçər,
Bir-birinə yerləri, göyləri qatar keçər.

Düşünürəm, yatmaram bütün yollar uzununu.
Donmuş olsa pəncərə.
Nəfəsimin oduyla əridərəm buzunu
Təki görüm o tayın barı bir ulduzunu.

Kirpiyimi uzadıb göz qoyaram Araza.
Azərbaycanı görər, kim gözümü arasa,
İçim deyə bir ovuc ləpələnən axından,
Əyilərəm, Araza baxaram lap yaxından...

Qəzəbini, qeyzini cırıparaq daşdan-daşa,
Relslərin qırağından,
Təkərlərin dibindən,
Məftillərin altından axıb gedər birbaşa!

Əynimdə sonsuz gecə – od və zülmət qarışıq.
Qatar axara qarşı, axar qatara qarşı.

Parovoz küresində qaya kömür, daş kömür
Yaş kömür. Zülmət kömür.
Parovoz küresində yanar bütöv bir ömür.

Mən Arazı az qala gözlərimlə içərəm,
O dirəyin üstündən alov kimi keçərəm.

Araz narahat nəhəng! Nə yatar, nə dincələr.
Dağların arasında sıxıldıqca incələr.

Qatar girər tunelə, sanma yavaşdan keçər,
Yerin, göyün qəzəbi qayadan, daşdan keçər.

Ürək birdən sıxılar. Tunel zülmət gecə tək.
Bir anlıq qaranlığa davam gətirməz ürək.

Ey qar, boran içində yalnız qalan nərgizim,
Ey vüqarlı, səbirli mehribanım, əzizim!

De, bəs necə dözürsən o kor qaranlığa sən?
Zülmətlərin içində nə vaxtdır yol gedirsən?

Qaranlıqdan çıxmağa qərarın qəti gərək:
Qatar qüvvəti gərək! Qatar sürəti gərək!

Qatarın sədələri yayılır pərdə-pərdə.
Uzaqlaşır sərhəddən, yaxınlaşır sərhədə.

Qatar deyil, o mənəm bağrından od saçılan.
Qatar kimi qıvrılan, qatar kimi açılan!

Qoşa rels ki, görürsən sənə sarı uzanır,
Üstündən təkər keçən qanrılmaz qollarımdır.

Mənim yumruqlarımdır o hiddətli təkərlər.
Qıgılcımlar səpələr, yollara od təkərlər.

Pilləkəndə durmuşam, bəlkə macal tapmağa,
Bəlkə doğan günəşi dan yerindən qapmağa!

Kimdir orda sürünən? O ki, mənə tanışdır –
Torpağın həsrət ilə torpaq kimi yanmışdır.

O çarıqlı cavanlar, o çit donlu gəlinlər
Qardaşım, bacım qədər mənə doğma gəlirlər.

Gül olsaydı əlimdə, gül atardım onlara,
Yox güllərlə sağalmaz qəlbindəki bu yara.

Üzeyirin "Sənsiz"i radioda oxunur,
Ürək dərddli olanda ona hər söz toxunur:

"Hər gecəm oldu kədər, qüssə, fəlakət sənsiz.
Hər nəfəs çəkdim, hədəf getdi o saat sənsiz".

Qatar gedir qeyzini küləklərə qatararaq,
İldırım nəfəsini şimşəklərə qatararaq.

Kəhkəşanlar içindən gecələr qatar keçər,
Bir-birinə yerləri, göyləri qatar, keçər.

SƏSİN GƏLSİN, TƏBRİZİM!

Sənə çatmaq həsrəti yenə vurub başıma.
Nəbzim kimi döyünür ürəyimdə, canımda.
Qarşımda dalğatutan,
Özüm antena kimi dayanmışam yanında.
Sağa, sola bururam radionun milini,
Kirpiyin ucu boyda ümidimin telini.
Mən səni axtarıram növ-növ səslər içində,
Doğmalığı gəzirəm yad nəfəslər içində.
Səsin gəlsin, Təbrizim!

Türkan. Xəzər yaxası. Burda hər tərəf açıq.
İstəsən şüaların tut ucundan göyə çıx.
Burda hər tərəf açıq.
Nə zavod gurultusu, nə fabrikin uğultusu.
Burnumun ucu göynər,
Sən hansı dalğadasan, doğma Təbriz qoxusu!

Səni tapmaq həsrəti,
Heç olmasa səsinə göydən qapmaq həsrəti
Məni dartıb götürmüş bu saf, tənha guşəyə.
Barı bir ovuc su səp yanan səhra ürəyə,
Səsin gəlsin Təbrizim!

Mənə elə gəlir ki, sənə kəmənd atırlar,
Sənin bulaq səsinə bəzən çamur qatırlar.
Yerdə gedən döyüşlər qalxıb çıxıb göyə də,
Vurur dalğa vuranlar orta, qısa dalğanı.
Qırır dalğa qıranlar uzun, uca dalğanı.
Sən ki, ülvilikdəsən, ey dərdimin Loğmanı!
Dəridən çıxır onlar,
Susdurmaq üçün səni, boğmaq üçün səsin!
Tanımışsın qoxunu,
Onlar sənə tuşlayıb həmişə ilk oxunu.
Ruhu candan qoparan qəmli bir marş oxunur:
“...Ey şəhid, ey şəhid,

Xuni tu iftixar...”
Səninmi səsendi bu?
Bəs niyə özgə dildə, canım, gözüm, Təbrizim?!
O qədə doğmasan ki,
Hətta yadlar dilində doğmalığın bilinir.
Radionu az qala söykəyirəm köksümə,
Dinlədikcə səsinə, işıq gəlir gözümə.
Nəfəsindən güc alır qolum, qanadım, dizim.
Bəs niyə özgə dildə, canım, gözüm, Təbrizim!

Hələ tamam olmamış XX əsrdə
Beş yol ayağa qalxan, imdada gələn də sən,
Həmişə ön cəbhədə qanı tökülən də sən,
Tankların qarşısına bellə, yabayla çıxan,
Nərdəyənlər toplaı yalın əlilə yıxan,
Köynəyini həmişə oddan toxuyan da sən,
Özünə özgə dildə şərqi oxuyan da sən.

“Ey şəhid, ey şəhid, Xuni tu iftixar...”
Sənə şəhid deyənlər, sənə igid deyənlər,
Bu gününü qaraldıb keçmişini öyənlər
Boğazından çıxarıb son tikəni yeyənlər
Mən qorxuram əl ata beyninə, qəlbinə də.
Qəlbimizdən savayı nədir varımız bizim?
Səsin gəlsin, Təbrizim!

Səsin gəlsin vüqarla! Bir az bərkdən, ucadan!
Səsin gəlsin zavoddan, çöldən, bağdan, bağçadan.
Səsin gəlsin ucadan!

Mən istərəm səsendən ildırımlar güc alsın!
Yalnız daş minarən yox, millətlər sırasında sənin
başın ucalsın!
Təkcə əzan səsin yox, döyüş marşın ucalsın!

Fəxr edim ki, o tayda həm güclüyəm, həm mətin.
Mən də bir övladıyam üzü ağ bir millətin!

Səsin gəlsin, Təbrizim, öz avazın, öz səsin!
Yandırsın daş qəfəsi, söksün beton məhbəsi
Haqq, ədalət uğrunda alov tutan nəfəsin!
Bərkdən danış, əzizim, səsinin möhtacıyam.
Yurdu vahid görməyin, yurdu xoşbəxt görməyin
təşnəsiyəm, acıyam!

Danış, ucadan danış! Dinləmək üçün səni.
Dünyanın bu başından o başına inan ki, ayaqyalın
gedərəm.

Növbənöv əngəlləri, ziyilli məftilləri dırnağımla
didərəm, dişlərimlə kəsərəm.
Həsərə də dözərəm, hicrana da dözərəm.
Nə qəm, vüsal yubansın, tək gözlərimizdə vüsal ümidi
yansın!

Neçə min səs içində səsinə axtardığım mehribanım,
əzizim!

Danış, nəhlər axsın, geniş yollara çıxsın mənim
cığırım, izim.

Səsin gəlsin, Təbrizim!
Səsin gəlsin, Təbrizim!

Türkan, 4 may, 1980

GÖYLƏRDƏN GƏLƏN KİŞİ

Şah İsmayıl Xətaiyə

Xalqın yaman günündə, qan qaraldan günündə,
Məhəbbət qıtlaşanda, sədaqət qıtlaşanda,
Hiyləgərlik, tülkülük öz həddini aşanda,

Bazarda balla şorun qiyməti bir olanda,
Məhkəmədə canıyla hakim əlbir olanda,

Alimi susduranda bir nadanın öyüdü,
Qorxaq ələ salanda qəhrəmanı, igidi,

Qara ağdan, namərdlər mərddən seçilməyəndə,
Mənliyi olmayanlar "mənəm! mənəm!" deyəndə,

Namus qızıl taxtından, qeyrət gözdən düşəndə,
Odu, közü hər yetən öz önünə eşəndə,

Qızılgülün yerində qaratikan bitəndə,
Sözün, şerin meyarı ilim-ilim itəndə,

Lapdan çıxar ortaya, gəlişi möcüzəli
Şah İsmayıl Xətai, ya Məhəmməd Füzuli!

Başında ağ çalması sanki Savalan qarı,
Varlığında Vətənin iqtidarı, vüqarı.

Qılınc, yaxud qələmlə zamanı silkələyər.
Xalqına, millətine "Dur! Qalx! Ya da öl!"

"Qalx!" sözünün içində "Xalq" sözünü görə.
"Xalq" sözünün içində "Qalx!" sözünü görə
Dərk edər, dəmirleşər, birləşər ətrafında
Ancaq neçə ağciyər, boynu dönməyən gəda,

Gözü götürməyənlər, iman gətirməyənlər,
Başı gora əsənlər, yırtmağa tələsənlər,
Tanqahının üstündə əsim-əsim əsənlər,
Ziyankar cücü kimi sucaqda yaşayanlar,
Qoltuqda girlənənlər, qucaqda yaşayanlar,

“Qoyma! Mələndür!” – deyə haray-həşir təpər
Zəncir çeynər, tələsik od üstə su səpərlər.

Fəqət sönməz, qaralmaz xalqın, haqqın vicdanı
Şah İsmayıl Xətai, Xiyabani, Ərani.

Zəqqum, kor qaranlığa girər, işıq salaraq
Çalmasında on iki qızıl qırmızı zolaq.

“Mən sizin qüdrətiniz, sizin cürətinizəm.
Pərakəndə vətəndə rəylər vəhdətinizəm.

Sizəm. Sizin üçündür bu döyüşüm, bu cəngim
Şeirəm, tacım, çələngim!

Hey! Ləngimə! Hər kəsin bircə qırpım vaxtı var!”
Yalnız cəsür qüvvələrin azadlıq paytaxtı var!
Dillə söyləməsə də, belə söylə işilə.
Uçar qanad-qanada neçə ərlə, kişilə.

Qızıl bayraq yerinə dan yerini daşıyar,
Bircə ömrün içində neçə ömür yaşayar.

Çaldırandan aralı, Ərdəbil civarında,
Kərbəla kənarında
O, bir gün həmişəlik gözlərini yumanda,
Yağışda, ya dumanda,

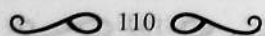
Yerdən torpaq götürüb hər kəs qəbrə atanda,
Tək-tək olar dərk edən: tabutdadır inci, dür.
Ağ kəfənə bürünən elə bəlkə özüdür.

Az tapılar bu sirri anlayan, ya anladan:
Hələ dünən onlarla bir süfrədən duz dadan,

Çörək yeyən, su içən, şer oxuyan o adam
Enib gəlmişdi yerə ulduzlar arasından.

Onu dərk etmədiniz, gömülmədi məzara,
Yenə qoşuldu, getdi aylara, ulduzlara.

1980

QORXAQLAR, CƏSURLAR

Yaxşı bir şeirimi redaktə vaxtı
“Hələ qalsın!” – deyə qoydu kənara.
Titrəyən əlinə, küt qələminə,
Saralan üzünə baxdım bu ara.
Təşnə dodaqlarım bircə söz dedi:
– Qorxular yaşayır hələ cahanda.
Xərçəng şişi kimi iyrenc, eybəcər
Bir azar yaşayır ilikdə, qanda.
Heç bir qəfil bəla qorxulu deyil:
Nə yanqın, zəlzələ, nə od, nə boran,
Nə bağda keçən yay daş pilləkəndən
Qapımıza doğru sürünən ilan,
Nə lapdan dağıdıb pəncərələri
Çilik-çilik edən qasırğa, tufan.

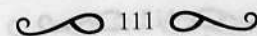
Heç biri, heç biri qorxulu deyil:
Nə təzə başdaşı, nə məzar iyi.
Yalnız qorxuludur rəzildir bir az
İş üstə kişinin ağciyərliyi.

Qorxular ürəyin sıxır şəhdini,
Alır bircə anda gözün odunu.
Kişi ki, sarsıldı, ağciyər oldu,
Canında gəzdirir öz tabutunu.

Qorxu meydan verir müsibətlərə,
Şahmar ilan kimi oğrun sürünür,
Girsə dağ cüssəli imarətlərə,
İmarət daxmadan miskin görünür.

Bəbəyə, idraka, qəlbə soxulur,
Çəkir aynaların üzünə pərdə.
Qorxular bir az da qorxulu olur
Xalq üçün gərəklı idarələrdə,

Baxar kor kimidir qorxaq həyatda,
Min günəş olsa da, köməyi olmaz.

Gözüqırıq yurdun, ağciyər elin
Yalnız yemi olar, mənlisi olmaz!

Ona yer verməyin şəhərdə, kənddə,
Talanar qəlb adlı nadir xəzinə.
Qorxaqlıq yurd salan bir məmləkətdə
Əfəllər doğular şir əvəzinə.

Qorxağın beyni çirk, gözü dar olur,
Səni qoyub qaçır, düşsən çətinə.
Bəzən birçə qorxaq səbəbkar olur
Neçə qəhrəmanın fəlakətinə.

Çürümüş kötükdür, at, yansın, odda,
Onu görənlər könül cizli dərd çəkir.
Əfəllər, qorxaqlar çoxalan yurdda
Qəhrəmanlar belə xəcalət çəkir.

İttiham edirəm özgələrinə.
Bəs mən özüm necə? Cəsurammı mən?
De, hansı kəşafət alışı, yandı
Şerimin ildırım qəhqəhəsindən!

Dözdüm, tab elədim gör neçə dərdə.
Susdu, neçin susdu qeyzim, fəryadım.
Qaralmış, daralmış kabinetlərdə
Bəlkə külək oldum, tufan olmadım.

Neçin car çəkmədi bu qaynar nəfəs:
– Ey burda başını gırləyən gəda!
Qorxduğun əjdaha əslində dəyməz
Oğlunun çeçələ barmağına da.

Köhnə yaralar da artıq bitişir,
Dayan, taleyini bir anlıq düşün.
Hardasa cəsur bir qüvvət yetişir
Qorxaqlıq üstündən xətt çəkmək üçün!

BAŞLAÇIQ DAYANAN KİŞİ

Nəsimi heykəli açılır, oğlum,
Bu gün azadlıq ver göyərçinlərə.
Qəfəslər, məhbəslər dağdan şair
Qoy bir az fəxr ilə baxsın şəhərə.
Bu gün azadlıq ver göyərçinlərə!

Nizami küçəsi qol tək uzanır
Vurğun küçəsinin qucduğu yerdə
Nəsimi heykəli dalğın dayanıb,
Açıb yaxasını sevincə, dərdə.
Vurğun küçəsini qucduğu yerdə.

Gəncədən, Hələbdən, Qazaxdan gələn,
Üç əsri yüksəldib uzaqdan gələn
Üç şair elə bil qucaqlaşır.
Bəlkə də Vətənə heykəl kimi yox,
Adi insan kimi, bir oğul kimi
Qovuşmaq qəsdilə meydan açırlar.

İzdiham ləngərli, cərgələr də sıx,
İnsan dənizidir dörd yol ayrıcı.
Əlimdən bərk yapış. Bəlkə yanaşdıq,
Bəlkə görə bildik qədəmindəki
Yüz-yüz gülçəmbəri, gülü, gültacı.

Günəş, sağ əlində işıq qayçıyı
Baxın, gəlib kəsir ipək qaytanı.
Ağ örtük içindən, bəyaz buluddan
Çıxır nur heykəli, şəfəq dastanı!

Qırıqsız alnında al şəfəqli dan,
Dalda zəncirləmi bağlanmış əli?
Asıldı Hələbdə dar ağacından,
Ucaldı Bakıda altın heykəli!

Zərə, dürrə dönür, odur, anbaan
Açıq sinəsini qar döyə-döyə.
On dördüncü əsr basdı başından,
İyirminci əsr yüksəldir göyə.

Oğlum, əziz balam, fikir ver göyə,
Neçin qanadlanıb uçmursan, neçin?
Üç böyük şairin ruhudu bəlkə,
Süzür mavilikdə üç ağ göyərçin!

Qar yağır... bəlkə də gümüşdü, zərdi,
Bürüyür dünyanı bəyaz çiçəklər.
Bəs neçin hayqıran təkə Xəzərdir?
Bəs neçin yubanır yolda mələklər?

O gün şair qanı istədi torpaq,
Şair "Buyur" dedi – rədd etmək çətin.
Başından keçdi ki, başsız qalmayaq,
Ruhu sarsılmasın bəşəriyyətin!

Mikrafon gurlayır... Natiqlər odlu,
Atəş içindədir ürəyim, canım.
Duyuram, yüksəlir... öz keçmişindən
Qüvvət, qüdrət alan Azərbaycanım!

Səadət rənginə boyanmış kimi
Baxın, qar nuruna boyananlara.
Fəxri qarovulda dayanmış kimi
Heykəlin yanına dayananlara!

İkicə nəfərdi cəlb edən məni,
Biri başıaçıq, biri kepkalı.
Biri yola salıb yüz qərinəni,
Biri yetmişində naşı, kal qalıb.

İgidin yanında ağciyər, nadan
Gizlədib başını. Sorma, nə işdir?

O, daim çəkinib qardan, borandan,
O, daim həyatda baş gırləmişdir.

Titrəyir, qorxur ki, üşüyə, dona,
Qalın peysərinə yağa souq qar.
Əgər utanmasa girər yüz dona,
Kepkanın üstündən panama qoyar.

Oğlum, nədir Vətən, soruş, söyləyim,
Bir az gec olsa da, oyanmağımız.
Hətta ildırımlar enəcək gündə
Dahiler yanında, tarix önündə
Bizim başıaçıq dayanmağımız!

Türkan, 21 fevral, 1980

QORX!.. QORXMA!

Mən qorxuyla qorxusuzluq arasında yaşayıram,
Sanki bəbir bəbəyində, şir ağzında yaşayıram.

Nə küləkdən çəkinirəm, nə kələkdən, nə fələkdən,
Azərbaycan çərəyinin dad – duzuna

Layiq ola bilməməkdən –
Bircə bundan qorxuram mən.

Mən qorxuyla qorxusuzluq arasında yaşayıram.
Könül adlı arslanımı hərdən bir az oxşayıram.

Söyləyirəm: – Çətin gündə, bərk ayaqda batma yasa,
Qorxma, düşmən caynaqlısa.

Min haqsızdan qüvvətlidir bircə haqlı.
Biz yaraqsız o yaraqlı... Qorxma qalib gələcəyik.
Ölsək belə, yıldırım tək zirvələrdə öləcəyik!

Qorxu hər mikrobdan təhlükəlidir.
Söndürür idrakı, korşaldır beyni.

Ac qal, yalavac qal, daş ye, dəmir ye,
Yedirmə qorxuyla şir ürəyini!

Qorxma, qiymətini ala bilməsən.
Ömrünü məşəl tək tulla zülmətə.

Qorx, – haram şöhrətə başın qarışa,
Tamarzı qalarsan halal şöhrətə

Qorxma hörmətini ititməyindən,
Lap səni döysə də nakəs, naqabil.

Alçaqlar yanında hörmətsiz olmaq
Ülvilər yanında hörmətindi bil!

Qorxma, çələngini çalsa nakişi,
Sıyrılmış qılıncın soruş, nə deyir:

Çələngsiz qalmaqdan qorxursa kişi,
Demək, kor pişikdir, heç kişi deyil.

Qorxma, təzək üstə görəndə bəzək.
Qranit deyil ki, iradənə sına.

Qorx ki, cah-cələli ayaq topu tək
Vura bilməyəsən yad qapısına.

Ən böyük mərzədir gözüqırıqlıq,
O, həm qarəsudur, həm traxoma.

Qorxma, vəzifəni itirməyindən,
Ucalmaq uğrunda enməkdən qorxma!

Qorx ki, nifrətini şikəst edəsən,
Qəzəb uda-uda, qeyz uda-uda.

Qorx ki, bu dünyada özündən əvvəl
Mərdliyin qoyula qara tabuta.

Mən qorxuyla qorxusuzluq arasında yaşayıram,
Çovğunlarda qanad çalan bir tər lana oxşayıram.

Buz dağıyı yarıb keçən buzqıranlar mənə bənzər.
Əjdahanı boğazlayan qəhrəmanlar mənə bənzər.

Əfəlliği, miskinliyi kəsib atır xıncım-xıncım
Söz xəncərim, öz qılıncım.

Cismimdə bir insan gücü, ruhumdasa min pəhləvan,
Mərzə qorxur, ölüm qorxur iradəmdən, inadımdan.

Nə küləkdən çəkinirəm, nə kələkdən, nə fələkdən.
Müqəddəs TÜRK çərəyinin dadı – duzuna

Layiq ola bilməməkdən –
Bircə bundan qorxuram mən.

Türkan, XX yüzilin son çərəyi,
Kazan – Dərbənd – Bakı – Təbriz –
Tehran... qatarı.

MƏNƏ BƏNZƏ!

Qaraquşun zirvəsindən ilk şüalar düşdü gözə,
İlham al ata səsindən, oyan, oğlum, mənə bənzə!

Dünənimiz Əlincədə, bu gün Ağsu qismət bizə,
Sən yatırsan gör necə də... oyan, oğlum, mənə bənzə!
Sən yatırsan, mışıl-mışıl... Mən baxıram
Ürəyimdə dirseklənən bir dənizə.
Dəniz mavi, cahan yaşıl... oyan oğlum, ərzə bənzə!

Bir-birinə vermir aman göy dalgalar, ağ dalgalar.
Sol çiyimdən, sağ çiyimdən aşıb keçir dağ dalgalar
Bir sal qaya sinəsində milyard dalğa rizə-rizə...
Tufanlıyam, vulkanlıyam, ömrüm-günüm, mənə bənzə!

Mühazirə salonunda kül içində köz eşirəm,
Bir çınqını yüz məşələ çevirməkçin əlləşirəm!

Ağ sifətlər, boz sifətlər, mərmər, dəmir, daş sifətlər...
Ürəyimin işığını içə bilsin kaş sifətlər!

Kirpiklərin arasına soruş, zəndlə baxdım niyə?
Görüm kimin bənzəri var Atatürkə Nəsimiyə.

Ömrüm-günüm, mən hardayam, gör bu gün də –
Qətran buludlara qarşı ildırımlar yürüşündə!
Ciyərimi bac istəyən ölüm-dirim döyüşündə.

Nə fitnə-şər tab eləyər, nə də bir tor, mənə bənzə!
Hər addımım bir ekvator, mənə bənzə!

Gör kim sıxır əllərimi – dağ çiyinli gül insanlar,
Sözlərimdən ətir çəkir gülüstanlar, mənə bənzə!

Nəfəsimdən hənir gəlir solub getmiş bət-bənizə,
Mənə bənzə!
İlk allahım, son allahım – mübarizə! Mənə bənzə!

Doğransam da xıncım-xıncım, zərrə-zərrə, rizə-rizə,
Məramımdır mübarizə! Mənə bənzə!
Yolumuzu kəsə bilməz heç bir əfi, heç bir gürzə!
Mənə bənzə!

Muğanımda, Şirvanımda addımlayan bir baharam,
Xaldanımda, Salyanımda avtobusda laləzaram.
Mənə bənzə!

Nur kəməndi tullayıram gündən əsrə, Yerdən göyə.
Saniyədən eralarda, evdən ərzə, mənə bənzə!

Mənə bənzə, ömrüm-günüm bax, gözlərim – çıraq,
ya şam
Mən də məni cəsurlara bənzəməklə qazanmışam!

Soyuqlara bir od qoyur isti adım,
Səmimiyyət – istedadım, arkadaşlar – qol qanadım,
Hər məruzəm bir möcüzə, mənə bənzə!

Ya uçaqda, ya vaqonda ürəyimdə söz doğanda
Nə peqlament tanıyıram, nə icazə, mənə bənzə!

Çölüm – Günəş, içim Xəzər,
Doğmalara bənzəməyən yada bənzər, mənə bənzə!

Sən Bakıya bənzəyirsən, Mən Təbrizə,
Mənə bənzə! Ömrüm-günüm, Mənə bənzə!

Ağsu, 11 dekabr, 1981

MÜŞFİQDƏNMİ ARTIĞAM, YA ŞANDOR PETEFİDƏN?!

Vaxt olur... elə bil ki,
Ürəyimi köksümdən dəmir bir əl qoparır,
Qoşuluram, gedirəm, rəya məni aparır.
Handan-hana ayılıb bir də dönürəm geri,
Oyanıram, alnımda az qala əcəl təri.

Bəlkə ölümdü gələn?
Vaxtsız gedəcəyimə yanım, yaxılımmı mən?
– Yox! – deyirəm – Ey məni hədələyən acgödən!
Müşfiqdənmi artıqam, ya Şandor Petefidən?

Min gözəl nigar gedib,
Əbədi yaşamağa qadir oğullar gedib!
Günəş kimi işıqlı, parlaq ağullar gedib!
Vaxtsız gedib... çox erkən...
Hansından artıqam mən?

Pulemyot mazqalını sinəsilə qapayan ərlər gedib
kөнüllü!
Həqiqəti bağrında dustaq edə bilməyən mərdlər
gedib көнüllü!
Dolu tifaqını yox, gəlin otağını yox,
Səltənət tacını yox,
Özü dar ağacını seçən oğullar gedib.
Reyhan şərbətini yox,
Əcəlin bədəsini içən oğullar gedib!

Mən beşinci qardaşam, hələ üç bacım da var,
bəlkə qardaşdan üstün!
Anasının gözünün ağı, qarası olan bircə lay kürek
gedib,
Köksündə ümman boyda tüfanlı ürək gedib,
Ondanmı artıqam mən?

Hələ heç doğulmamış,
Aylı, günlü dünyanın
Barı bircə saat da seyrcisi olmamış,
Ana bətnində solmuş körpə qönçələr gedib,
Ondanmı artıqam mən?
İstədiyin gün apar, ölüm, məni evimdən!

Əslində yer üzündə məndən asılı olan heç bir
kamım qalmayıb!

Gözəl yaşamışam mən,
Hər anın, hər qırpımın şəhdini sıxa-sıxa,
Bu balaca köksümə nəhrlər yığa-yığa.

Gözəl yaşamışam mən,
Çopur, kal sifətlərə qeyzimi çırpı-çırpı.
Can yangının gücüylə
Az qala hər көнүldə isti yer tapa-tapa.

Kimşə cibə giribdir, mən ürəyə girmişəm.
Kimşə pul, sərvət görüb, mən məhəbbət görmüşəm.
Mən көнүl güldürmüşəm,
Sevincindən ağlayıb,
İsraq kirpiklərindən mirvarilər dərmişəm.

Mən almışam həyatdan istədiyim kamımı,
Əjdaha boğazından dartmışam, çıxartmışam
Dəvə, fil ilhamımı!

Oğullar yetirmişəm: arslan boğmağa qadir!
Dostlar gözdə, qulaqda: bir toy şərbəti içək.
Çiçəklər bitirmişəm,
Cəhənnəmi cənnətə döndərə bilən çiçək!

Evimdə bir qız qalır – düz qırx doqquz yaşında,
Birinci yeri tutar analar yarışında!
Ar, namus çələngidir çal saçları başında.

Mənim qoca dünyada qalan bir kamımmı var?
Yoldaş ölüm, gəl, məni istədiyin gün apar!
Dayan, bir az tələsmə,
İcazə ver son günü aya, ilə döndərim.
Dış-dırnaqla yazdığım,
Hər sətrini bağrımın alovuna basdığım
Düz iki yüz cildimi mətbəəyə göndərim!
Öz sağlığında görüm qızıl külliyyatımı,
Ulduzlar düzümündən gözəl külliyyatımı,
Həyatda qoyub gedim əbədi həyatımı!
Ondan sonra gəl apar qupquruca adımlı!
Buna macal verməsən, yaxın gəlmə! Şilləmi
Düz alnından vuracam.
Dünyada son namərdin
izi qalınca yadək
Hər xəzinə misrəmin keşiyində duracam,
Öldüm yoxdur. Ölümün sinəsindən vuracam.

Bakı, 28 yanvar, 1982

SƏN MƏNƏ QÜDRƏT VER

Elə ki, nədənsə, kimdənsə bezdim,
Elə ki, sinəmdə tövşüdü ürək,
Mən səni aradım, mən səni gözdüm,
Yüz əlaq içində bir bənövşə tək.
Sənsən taleyimin uca, şah dağı,
Sən mənə qüdrət ver, Türkan torpağı!
Düşsəm avtobusdan bir axşam çağı,
Bir az ləng gedərəm... ləng... aram-aram.
Qollarım bəlkə də nanə qurşağı
Səni Xəzərlə bir qucaqlayaram.
Yayın qızmarında adi havanı
Buzlu şərbət kimi içərəm, inan.
Mənə bircə əsim mehini qıysan,
Söndürər nəfəsim cəhənnəmləri,
Min oddan, alovdan keçərəm inan!
Könül səndən ötrü nanə yarpağı,
Sən mənə qüdrət ver, Türkan torpağı!

Çiynimdə, əlimdə fotoaparat,
Mən bura gəlmədim səyahətçi tək.
Mən sənə bağlandım, gözümdə murad,
Torpağa bağlanan bağban, kəndçi tək.

Gah beldən yapışdım, gah da külüngdən,
Lay-lay daş tavanı doğradım, çapdım.
Qızıl torpağında ləl yox, inci yox,
Böyük qismətimi, bəxtimi tapdım.

Sənə bəxş elədim saldıığım bağı,
Cənnətim, baharım, Türkan torpağı!
Sən mənə sarsılmaz bir iradə ver,
Dədə qüdrətindən, ər vüqarından.

Kökləri Xəzərin dərinliyinə
İşləyən zirehli qayalarından.
Zirehin, poladın, tuncun sayağı
Mən də mətinləşim, Türkan torpağı!

Nadana, nakəsə güzəşt etmədim,
Vaxt oldu yığıldım, vaxt oldu yığıldım.
Gücüm çatmayanda,
bəbəklərimin
Qəzəb gülləsini hədəfə sıxdım.
Bildim ki, könlümün sənsən dayağı,
Yoxdu zaval mənə, Türkan torpağı!

Yığıb yandırırım bağda çayırı,
Başqadır muradı ancaq ömrümün:
Butun nadanları qandırmaq üçün,
Bütün misginləri yandırmaq üçün
Oxuyaraq şerini Yunis İmrənin!

Gör o kimdir mənə "Bir ovuc" deyən?
Sahili görünməz ümmanımsan ki...
Əlimi uzatsam, çatar günəşə,
Əlim üzülmesin əlindən tək.

Pərdələr dalında qalan heyatı
Görmək ən çətin iş, möcüzə, ovsun.
Xəzər dənizindən bir cüt damla ver,
Gözümdə ömürlük çırağım olsun.
Yaraq hər zülməti, hər qaranlığı,
Ömrümün mayağı, Türkan torpağı!

Yenə ağ suları fəvvarələnir,
Qarşımda bir parça səadət bağı.
Külüng istəmirəm... mənim qollarım
Sənin külüngündür, Türkan torpağı.

SƏNİN CAVABIN

Harda pisləsələr Xəlil Rzanı,
Harda zayıdasa bir nakəsə, ya kəm,
Sən bircə söz söylə təmkinlə, möhkəm,
Söylə: Xəlil Rza Azərbaycanlıdır!

Bəlkə deyəcəklər: səbri çatışmır,
Bir az dəli-dolu, beyni də qandır.
– Bütün uğurları, qüsurlarıyla
Söylə, Xəlil Rza – Azərbaycanlıdır!

Önündə ağ vərəq, əlində qələm,
Dağların altında töyüşməsilə,
Uca kürsülərdən haray çəkəndə
Arabir az qala batan səs ilə,

Uçurum qırında, dərə dibində
Sağ qalib döyüşmək təcrübəsilə,
Üç yüz yad şairi doğmalaşdıran
Şerindən qüvvətli tərcüməsilə,

Tufanlar içindən solmaz, saralmaz
"Qardaşlıq çələngi" güldəstəsilə,
Dağı bir külünglə yıxıb tapdığı
"Babək" – Selvinski xəzinəsilə,

Zülmətdə gözlərə işıq gətirən
"Moabit dəftəri" möcüzəsilə,
Harda bir yıxılan istedad görse,
Qaldırıb bayrağa çevirməsilə
Yüz-yüz nəhri içən bütöv ümmandır.

Doğma məkanında, Türkanına gəl,
Bağı, ev-eşiyi bir güllüstandır.
Açar qollarını, basar bağına,
Görərsən nə sadə, nə mehribandır!

Gücü çatmayanda əjdahalara,
Qezəbi dab sökən oddur, vulkandır.
Çırpır silləsini padoş üzlərə,
Gürzənin gözünə çöp uzadandır.

Bütün nakəsləri. nadürüsləri
Xəlil Rza adlı tonqalda yandır.
Qeyzinə yaxşı ki, dözür telefon,
Naqil nə bilsin ki, gələn tufandır.

Hanı Ərdəbilin xəzinələri,
Hanı Beyləqanın dürdanələri?
Kimlər daşıldılar sərvəti, zəri?
Yurd – ətri çəkilən quru reyhandır.

Qanında yaşayır Vətən tarixi,
Fəqət nə Koroğlu, nə Səttarxandır.
– Bütün igidlərin cəmi olmalı,
Bütün qəmkeşlərin qəmi olmalı!
Öləcək sürünən... əmin olmalı.
İndi düşmən böyük... başqa zamandır.

Ürəyi – Dərbənddir, xəyalı – Təbriz,
Yalnız cəsurların ətrafında biz
Maqnitlə dəmirtək birləşməliyiz,
Başqa cür yaşayan boş yaşayandır.

Dəyibse könlünə bir kəm, bir naşı,
Təklənib Xəzərlə gedər yanaşı
Çiyini o qədər uca tutar ki,
Bəyaz buludlara toxunar başı,
Sakit baxışı da bəzən üsyandır.

Ona daş da atsa hər gədə-güdə
Görər ki, sönməzdir bu atəşgədə.
Yaşar qurd gözündə, şir bəbəyində,
Evdə qadını da dişə aslandır.

Bəzən Araz olur, bəzən Kür, Xəzər,
Qanında dəli bir intiqam gəzər,
Dən düşən saçları dağlara bənzər,
Həm Qoşqar, həm Səhənd, həm Savalandır!

Qolunda yoxsa da zəncir izləri,
Daim zəncir qırır coşqun hissələri.
Peyğəmbər gözüdür ayıq gözləri,
Baxma uşaq kimi tez aldanandır.
Bütün uğurları, qüsurlarıyla
Azərbaycandır!

Qulaq as köksündə yanar nəfəse,
Hər kəs Azərbaycan ola bilməsə,
Hələ nurlanmayıb, fikri dumandır.

DƏNƏ GƏLƏN TOYUQLAR

Evimizə gəlmişəm, başımın dostlarıyla.
Şadlanır Susay anam: – Xoş gəlmisiz, ay bala!

Qurbanlıq dostlarına bütün xoruz-beçəmiz.
Dənə gələn, gəlməyən toyuğumuz, cücəmiz.

Şadlanır Susay anam,
Günəş anam, ay anam.

Sığmır evə-eşiyə. Gedir, təzədən gəlir.
Ətəkləri paraşüt, ətəyində dən gəlir.

– Ay İlqar, qoyma aşsın o çil xoruz çəpəri.
Ağzını döndər bəri.

Qoyma qaçdı... qoyma, güd.
– Düd! Düd! Düd! Düd!

Vallah, billah bəs etmir ikisi bir nəfərə.
Yazırıqlar, azırıqlar.

Çəpərləri aşırıqlar. Çəşırıqlar, dolaşırıqlar.
Vaxt olur, bircə sıxma dən üstə dalaşırıqlar.

Bir-birilə didişir,
Al qana bulaşırıqlar.

Ay Gülbahar, ay gəlin, ocaq keçir, bunu üt.
– Düt, Düt, Düt, Düt,

Gör necə yürüyürlər. Tamaşadır hərəsi.
Yaz beçəsi qaçır, heyf... gəlir payız fərəsi.

Eşələnir küllükdə çinadanı boş fərə,
Ları xoruz, ac xoruz yoluq fərə, loş fərə.

– Gəlin, dən yeyin bir az, qapılar gəzənlərim.
Burnuyla təzək eşən, eşməkdən bezənlərim!

Radionun milini, azca bururam yana,
Efirdə cürbəcür səs...

Döşüyür neçə diktör. Boğaz yırtır, hayqırır.
Tövşüyür neçə diktör.
Həpsi tələ, həpsi tor.

Uzaqlarda buludlar. Yarı nur, yarı kölgə.
ABŞ-dən səpir yenə, Tehran ram ola bəlkə.
Tehran dən səpir yenə, Təbriz xam ola bəlkə.

Düşünürəm... Dolaşır ildırımlar qanımda
Bu hüdudsuz, bu dibsiz fəza okeanında

Yer kürəsi az qala nəhəng tora oxşayır.
Ekvator biləyində, min-min qandal daşıyır.

Sərhədlərin altında zəlzələlər yaşayır.
Təyyarələr, qatarlar harasa dən daşıyır.

... Neçin sildi gözünü görəsən Susay anam?
Bircə toyuğun başı kəsiləndə ah çəkən
Dözməyən Susay anam!

Görəsən bilirmi ki, yer üzündə nə qədər
İnsafsızlar yaşayır?!
Toyuğun yox, bir xalqın başını kəsmək üçün
Cürbəcür dən daşıyır.

İlqar yuyur bıçağı, silib qoyur kənara.
Torpaq atır üstünə qana batmış otların.

Bircə qan ləkəsinə dözə bilməyən uşaq
Görəsən bilirmi ki, elə indi... Hardasa

Dünyanın sinəsində insan qanı göllənir. – Gəlin, –
Növbənöv... gizli-aşkar bəşər qanı sellənir.

Anam ocaq başında... eyni açıq, üzü şən.
Düşünürmü görəsən

Hayandasa indicə səpir kimsə başqa dən.
Dəndən kar aşmayanda,
Bomba çıxır cibindən, raket çıxır cibindən!

Uzadırdı bulaqlar. Yarı nür, yarı kölgə.
ABŞ-dən səpir yənə, Təhran tam ola bəlkə.
Təhran dən səpir yənə, Təhran xam ola bəlkə.

Düşünürəm... Dolanır ləbnimlərdə dənizdə
Bu bütöndə, bu dibəiz fəvca ölkəsində

Yər kürəsi az daha növbəni tələf oxuyur
Evsator bilyəndə, min-min dənizdə başlayır

Sərbəddən bütöndə xəzələlərdə yaşayır
Təvənsələr, dənizlər bəzən dənizlər

... Necin sildi qətlün bəzən Səsiy mənə
Bircə toyluğun başı köşəndə mən çəkən

Bəxməyən Səsiy mənə
Bir... vəsibə elin-əlin

Görəsen bilim ki, yer üzündə nə dəyə
İnsanların yaşayır!

Toyluğun yox, bu xalqın başını kəsəcək bəli
Cürbəcür dən başlayır.

İlqur yuyur bəzən, sildib döyür kəməni
Tərpəz hər dənizdə dəniz bəzən otları.

Bircə dən bəzən bəzən bəzən bəzən
Lan... bəzən bəzən bəzən bəzən

GÖZÜN AYDIN, AZƏRBAYCAN

*Ustad Şəhriyarın bu taya
gələcəyi xəbərini eşidərkən yazılıb*

Fəxr et, gözün aydın Azərbaycanım!
Güz günü qoynuna ilk bahar gəlir.
Çiçək sərgisidir Milim, Muğanım,
Əllərdə titrəyən lələzar gəlir.

Mənim varlığımda bir şad xəbər var.
Desəm, buz içindən göyərər bahar.
Gərər qanadını qoca qartallar,
Görərsən yüz şahin, min şonqar gəlir.

Sığmır yatağına nə Araz, nə Kür.
Xəzərə qəlbimdən Xəzər tökülür.
Ayrılıq sədləri lay-lay sökülür.
Yurdumun yarısı mənə dar gəlir.

O tayda bir atəş, bir günəşdi o,
Arazın üstündən dalğın keçdi o.
Baxdı... gözlərilə nəhri içdi o.
Sərhədlər, məfillər tarimar gəlir.

Axır dağdan axan sellərlə birgə,
Çırpınır çöllərdə yellərlə birgə.
Açır qollarını ellərlə birgə,
Ana da, oğul da bəxtiyar gəlir.

Bir rəssam nəqs edib "Heydərbaba"nı,
Baxmağa çağırır eli, obanı.
Fırçası – kirpiyi, rəngi – öz qanı,
Əl boyda şəkildə dünyalar gəlir.

Mənim xəstə anam qalxır yataqdan,
Səsinə səs verir quşlar budaqdan.
Sevinci coşğundur çaydan, bulaqdan,
Cansız sinəsinə iqtidar gəlir.

Nədir əllərdəki, bu lələ, nərgiz?
Bu hansı rayihə, hansı ətirdi?
O, özü gəlmədi, onu sevgimiz
Canlı maqnit kimi çəkdi, gətirdi.

Gəlir, gözlərində sevinc dolu yaş,
Brilyant taqlara əyilməyən baş,
Baş əyir müqəddəs Azərbaycana.
Öp o ağ saçları, ey qaya, ey daş!

Bu axşam hamının gözü ondadı.
Sənətin ən böyük sözü ondadı.
Yanar bir ocağın közü ondadır,
Çıxıb od içindən bir qatar gəlir.

“Humayun” üstündə çalacaq özü,
“Segah”ı odlara salacaq bizi.
Üçcə tel üstündə ana Təbrizi
Dünyaya göstərən bir setar gəlir.

O incə tellərə qurban olum mən,
Arazım süzülür o pərdələrdən.
Gözümdə, könlümdə göz yaşı dən-dən,
Üstümə gah çiçək, gah da qar gəlir.

Bu gün sevincimdən divanəyəm mən,
Zərgər gəlib çıxıb, dürdanəyəm mən,
Gör hansı işığa pərvanəyəm mən,
Fikrimə az qala nağıllar gəlir.

Bir az gecikmisən, möhtərəm ustad!
Vahid çox gözlədi, görmədi, heyhat,
Mən elə bilirəm: bura bu saat
Sökülüb tökülən bir məzar gəlir.

Döndü gülüstana fəxri xiyaban.
Cabbarlı, Üzeyir, Vurğun yanbayan.

Vətən, milyon-milyon işıqlarla yan!
Hər iki sahili işıqlandıran
Qəlbimiz dünyaya məşəldar gəlir.

Mətin əqidəli, mərd etiqadlı,
Tərhan arzuları, Təbriz qanadlı,
Koroğlu qılınclı, Babək inadlı,
Savalan köküslü sənətkar gəlir.

Can atır çayları Kürləşdirməyə,
Xırda duyğuları iriləşdirməyə.
Qüzeyi Güneylə birləşdirməyə
Fəxr elə, ey Vətən, Şəhriyar gəlir.

HAÇAN, HANSI YERDƏ?

Yenə üzbəüzük... Mən yenə Məcnun,
Sən yenə əvvəlki öyüdlərində.
Xəbərin yoxdu ki, bir cüt yumruğum
Bir cüt qumbaradır kəmər yerində.

Sağında, solunda, həndəvərində
Bala ilan kimi iyrenc, təptəzə
Uzun naqillərin bir ucu səndə,
Ey dolaşıq naqil, ey qoca gürzə!
Dilində yenə də köhnə moizə:

– Ay bala, xalqımız çox bəla çəkib
Yersiz cəsarətdən, yersiz inaddan.
Meydan oxumağın faydası yoxdur,
Ağılsız cəsurluq ziyandır, inan!

Məni yox, xalqı yox... yalnız özünü,
Murdar dərisini güdən qurumsaq!
Barı xalq adından döymə gözünü,
El səndən, sən eldən milyon verst uzaq.

Ləyaqət meyarı, əlbəttə, xalqdır.
Eləsə, fikirləş bir azca dərin.
Badə yox, dibinin xılısan ancaq
Xalqı badə bilib nuş edənlərin.

Bəsdir! Az qırıldı xalqın adından,
Necə maskalanıb sürtük sifətin.
Sən ki, kal başını gırləmək üçün
Başından basırsan bu məmləkətin.

Vətənin ən cəsur oğullarını
Şikəst etmək üçün tələ qurursan.
Dünən güllə ilə vurulanların
Nəslini bu gün də sözlə vurursan.

O dar gözlərini aç, məni tanı,
Mikayıl Müşfiq yox, Xəlil Rzayam.
Otuz yeddində yox, səksən yeddində
Açan qanlı güləm, eşqəm, arzuyam,

Haçan, hansı yerdə polad şilləmi
Çırpmadım o padoş, o daş üzlərə?
Şeir tufəngimi, sənət gülləmi
Haçan tuşlamadım məsləksizlərə?

Haçan, hansı yerdə çəkilib geri,
Azca aşım, ağrımaz başım?
Bir an tək etdimi qaynar səngəri
Mənim Poeziyam, ilk yaraqdaşım?!

Haçan, hansı yerdə minsifətləri
Haqqın divarına dirəmədim mən?
Qoydum xəkəndəzə çox mürtədləri,
Gücüm çatmasa da, lənət dedim mən.

Sizin qurduğunuz cəhənnəmlərin
Haçan atılmadım tən ortasına?
Cırdım yaxasını növ-növ qəmlərin,
İmkan verdimmi ki, iradəm sına?

Haçan, haçan yerdə bir qələmdaşın
Görüb zərrə boyda işartısını,
Tapıb üfurmədim söz çinqısını?
Yarmadım səddini neçə kəlbaşın.

De, hansı məclisə gəldi ağsaqqal,
Qalxıb tərək etmədim ona yerimi?
Hansı ağbirçəkdən, hansı çocuqdan
Harda əsirgədim günəş mehrimi?

Haçan, hansı yerdə bu məmləkəti
Özümə ən yüksək bayraq seçmədim?
Sərvəti, şöhrəti, eysü-işrəti
Çürük xəzəl kimi basıb keçmədim?

Vətənmi? Silsilə dağlardır vətən,
Bəlkə də ən yüksək zirvəsi mənəm.
Nəsihət verməsin mənə hər yetən,
Mən özüm az qala xalqam, vətənəm.

NƏ YAXŞI Kİ...

Göydə bulud sıxlaşanda,
Yerdə insan insan ilə toqquşanda

Ac torpağa saf, günahsız çocuc qanı töküləndə,
Lalıxlamış boş şuarlar yerbəyerdən söküləndə

İkiüzlü natiqlərə heç kəs qulaq asmayanda
Dəyənəklə, tüfənglə də Gəncə, Bakı susmayanda

Sumqayıtın vitrinləri çilik-çilik çilənəndə,
Vicdan nədir bilməyənlər vicdan, ürək dilənəndə

Od püskürən ağızları heç kəs yuma bilməyəndə,
Həftələrlə yuxusuzlar bircə ağız gülməyəndə,

Ağ bayraqlar kəməndində düşən zaman Şuşa bəndə,
Ağdam yalın əllərini yumruqlayıb döyüşəndə

Bir səs qopdu ürəyimdən: – Nə yaxşı ki, Türkiyə var.
Hər sal daşı, qayası da dəmirleşən böyük diyar!

Nə yaxşı ki, bu dünyada İstanbul var, Ankara var.
Nə yaxşı ki, köksümüzün Türk adlanan səngəri var.

Nə yaxşı ki, Azərbaycan Türkləri var,
Nə yaxşı ki, Özbəkistan Türkləri var.

Nə yaxşı ki, Türkmənistan, Qazaxıstan Türkləri var.
Qırğızıstan, Tatarıstan, Başqırdıstan Türkləri var!

Nə yaxşı ki, Altay, Sibir, Uyğurıstan Türkləri var.
Pərən-pərən edilsə də, adı dəyişdirilsə də,
Ruhu, qanı dəyişməyən Bolqarıstan Türkləri var!

Nəsimiyə göydən gələn bir səs verən,
Füzuliyə min il yaşar nəfəs verən pərvərdigar!

Nə yaxşı ki, Kərkük, İraq Türkləri var,
Bağdad, Hələb Türkləri var,

Dayağımdır, bayrağımdır, varlığımdır – Türklüyümüz.
Cəsur, ağüz – Türklüyümüz!
Əməli düz, ürəyi düz – Türklüyümüz
Nə yaxşı ki, Planet var,
Planeti hərləndirən bir qüvvət var!

Savalandan bir az qoca,
Everstdən bir az uca ləyaqət var.

Nə yaxşı ki, Alpamış var, Koroğlu var.
Qərb də, Şərq də mənəm! – deyən türk oğlu var.

Canım-gözüm Xəlil Rza!
Sən dünyaya gəlməmişən – Türk sözüylə öyünəsən.
Gəlmisən ki, insanlığın sinəsində döyünəsən.

Sən böyüksən,
Amma kiçik, sayca kiçik uluslar var,
ümid şamı sönhasəndə.

Udin, nanay, ləzgi, nen var – gözü səndə.
Hardasa bir çukça yaşar, qar altında ağ biçimdə.
Gözü Odlar diyarında, özü lay-lay buz içində.

Türksənsə, qalx! Çat dadına batanların,
Gündüz gözü baxa-baxa yatanların.

Kimdi layıq Türk adına? Hayqır, bilsin hər acgödən:
Özü dustaq ola-ola... özgəsini xilas edən!

SİLAHLAN

Bu sərt, ağır günlərdə
Mən – Ali Baş Komandan
olsam, olmasam belə
Azərbaycan adından
Əmr edirəm: – Silahlan!

Silahsız dayanmağa bir qırıq da haqqın yox.
Gözlərin – qoşalülə... Kirpiklərin güllə, ox.

Bilirəm, düşmənlərin bərk durub keşiyində,
Alınmışdır əlindən hətta ov tüfəngi də.

Nə qəm, kinlə silahlan!
Topdan, tüfəngdən üstün,
Tankdan, raketdən güclü
qeyrətinlə silahlan!

Arxalı köpəklərə nifrətinlə silahlan!
Xiyabani ruhunu alışıdır nəfəsinlə,
cürətinlə silahlan!

Bilirəm, Elbrusdan, Savalandan ağırdır
çiyində sənənin yükün.
Telegüzbü, radio, mətbuat çoxdan ölçün.

Yox, sən ölməməlisən!
Hələ ki, gedib gələn nəfəsinlə silahlan!
Qəfəsdəsənmi? Qır, sök, qəfəsinlə silahlan!

Sən bizim şerimizdən, nəsrimizdən güclüsən.
Əsrimiz qəhrəmandır, əsrimizdən güclüsən.

37-də batmış, 46-da vurulmuş
nəslimizdən güclüsən.

Dodaqlarından qopan neçin amandır, ahıdır?
Alçaqlara qəzəbli bir baxış da silahdır.

Baxışınla, qanınla, vücudunla silahlan!
Dön Səməndər quşuna... Yan... odunla silahlan!

Dəyənəklə, kürəklə, daş-kəsəklə silahlan.
Nuş et ildırımları, bir şimşəklə silahlan!

Onlar səni silahsız, pənahsız görmək istər,
Sən nəğməylə, marş ilə, nümayişlə silahlan!
Bayraq elə özünsən,
Qalx, döyüşlə silahlan!

Silahlan insanlığa sonsuz məhəbbətinlə,
Humanizm adlanan ən böyük sərvətinlə!

Hələ heç bir fitvaya, fele, məkrə uymayan,
Bircə qarışqanı da tapdamağa qıymayan,
Qəlbi ümmandan dərin,
bənövşədən də kövrək,
Hətta düşmənlərinə
duz-çörək verən xalqım!

Çəkinmə, bu döyüşdə aləm sənə pənahdır,
Sənənin gül təmizliyin, saflığın da silahdır.

Qanında saflıq adlı daşqın ilə silahlan!
Dünyaya məhəbbətin, eşqin ilə silahlan!

Vur çatdasın içində elə bilmə ki, təksən:
Yer də, göy də sənindir. Sən qalib gələcəksən!

SARSILMAZDIR QÜDRƏTİMİZ

*1988-ci ilin 17, 18, 19... noyabr
günlərində keçirdikləri nümayiş
və mitinqləri gecələr də davam
etdirən, Xəzər yaxasında, ulduzlar
altında gecələyən Türkcəzər tələbələrə
həsr edirəm*

İnsan kimi yaşamaqdır ən çətini,
Qırmaq mümkün olmayacaq Azərbaycan qeyrətini!

Boğmaq mümkün olmayacaq
Azərbaycan qüdrətini

Mən bilirəm: "Azərbaycan" kəlməsinin düşməni var,
Qıracağıq dişlərini, gəbərəcək qart canavar!

Buz baxışlı robotları darmadağın edəcəyiz!
Ümmanların dalğasında ulduzlara yetəcəyiz!

Qırmaq mümkün olmayacaq Azərbaycan inadını.
Çıxaracaq meydanlara yeni-yeni Fərhadını.

İki yüz il falaqqada yaşasaq da,
Qıçımızda, qolumuzda neçə gürzə,
neçə zəncir daşısacaq da.
Tüstülərdə, alovlarda, zəhrimarda boğulsaq da.

Radiasi tozlarından
Qarsalanmış dağ olsaq da,

İlişək də dəyyusların, satqınların kəməndinə,
Mikrafonbaz gəvəzənin tuş olsaq da söz fəndinə.

Boğmaq mümkün olmayacaq aşıb-daşan ruhumuzu.
Sönmüş ulduz alışacaq hiss edincə ahımızı.

Azərbaycan sədlərinə bu gün sığmır Azərbaycan.
Ümmanlardan ləngərlidir qanımızda hiss, həyəcan.

Bileklərim Koroğlunun qılıncıdır.
Başım – babam Xətəinin şah tacıdır!

Hanı onun 2 milyon 800 min
Kvadrat kilometrlik yurdu?
Qolumuzu kimlər burdu?

Kimlər soxdu dağı bir qoz qabığına?
O rəqəmi 32 dəfə azalt

Onda yəqin anlarsan ki, harda, nə cür yaşayırsan.
Üstü açıq bir məzarda yatanlara oxşayırsan.

Çox görmüşük dürlü-dürlü ölümləri,
Qocalıqdan, xəstəlikdən, əfəllikdən ölənləri.

Satqın var ki, pasportu tək ölümü öz cibindədir.
Kimi Alpın zirvəsində, kimi quyu dibindədir.

Ölümlərin ən rəzili – qul ölümü.
Bədən sağkən ruh ölümü.

Eşidilir dalğaların şırıltısı,
Ayna suda rəqs ələyir Ayın solğun parıltısı.

İstədiyi oğlana yox, bu gün yurda
Sığınmışdır yurdun qızı.

Ehey, yatma!
O tonqala bir kötük at, alovlansın.

Yolumuzda kötüklər var, görək yansın!
Boş bir kötük olduğunu özü qansın!

Ehey, yatma!

İndi ipək yatağında ağnayan da, yatan da var.

Daha böyük fəlakətdir bu gün xalqı yatanlar.

Qəzet sərək, gəl əyləşək bu alanəm, yaş səkidə.

Dəmir səbət dözə bilər, dincələr də daş səkidə.

Sanma ipək yataqlarda rahatdılar indi onlar,

Zəlzələnin, vulkanların ağzındaca yer salanlar.

Dincəlmə qurğuşunlu dəyənəklər?

Üstümüzdə qısqırdılan ac köpəklər, tox köpəklər!

Od ürəklər

Yolumuzu kəsə bilməz yarım satqın, yarımkölə,

Girlənirlər bircə gündə milyon dəfə ölə-ölə.

Biz onların başı üstə dağlar kimi ucalarız.

Daş səkidə, yaş səkidə Antey kimi ucalarıq!

Su tapmasaq, əndərəriz başımıza Xəzəri biz.

Çörək qıtsa, Ayla Günəş bir cüt təndir çörəyimiz!

Yetər! İçdi qanımızı Şaumyanlar, Mikoyanlar,

Müşfiqimi güllələdi Qalustyanlar, Qriqoryanlar!

Çocuqları ağ ovcundan divarlara mıxlayanlar,

Əzəmətli bir milləti talan-talan talayanlar.

Rütbə üçün sümsündükcə vicdanını bulayanlar,

“Hümanite” qəzetindən ulayanlar.

Henrix, İqor zəncirində hürən Zori Balayanlar –

Xankəndimi gəmədikcə qızıb meydan sulayanlar.

Sinəmizdə neçə dağ var: Təbriz dağı, Dərbənd dağı.

Borçalıyla Kərkük dağı.

O üstəlik gözlərimdən

Kirpik kimi yolmaq istər Qarabağı.

Sən başa sal gorbagoru:

55 il öncə uddun,

Qaytar geri Zəngəzur!

Arxalandın sital üzlü Staline,

Kələk, riya – Beriyaya!

Tapdaladı qönçəmizi,

Qaytar geri Göyçəmizi!

Yorğanımız – soyuq yellər, döşəyimiz – yer kürəsi.

Qarşımızda sürü-sürü şərəfsizlər qafiləsi.

Bağrımızda qana batmış

Mehri, Qafan, Basarkeçər.

O çaqqallar, o kaftarlar kahasını

Nifrətimiz basar, keçər!

Qurşun kirpik qovuşanda yatmamaqdır ən çətini.

Qırmaq mümkün olmayacaq Azərbaycan qeyrətini!

Bir-birinə dayaq olan,

Bu səhərdən o səhərə oyaq qalan

bu cəsuru, o mətini

Qırmaq mümkün olmayacaq Azərbaycan qeyrətini,

Qırmaq mümkün olmayacaq yerin göylə vəhdətini!

Bakı, 18-19 qasim ayrıcı, 1988

ŞUŞAM

Kor bir adam işığa,
Müsəlman Kərbəlaya,
Sevgili öz eşqinə
necə, bil, can atırsa

o cür can atdım sənə.

Dünyanın ən məğrur ucalığında, –
Göylərin ovcunda yaşayan Şuşam,
Məğrur qartallara aşıyan Şuşam!
Aya, ulduza bacı,
Pənah xanın qılınçı
Torpağına müqəddəs kişi qanıtökülmüş
İbrahim xanın tacı, qayğı möhtacı – Şuşam!

Nə atla gəlmişəm, nə də maşında,
Şahin qanadlarımla uça-uça gəlmişəm.
Sənin bal havanı məlhəm bilmişəm
Neçə illərdən bəri göyüm-göyüm göynəyən,
Sızım-sızım sızlayan
İsti yaralarım!
İcazə ver, öyülim, içim barı bir ovuc
Xan qızı bulağının pak dirilik suyundan.
Keçim cənnət qoynundan.
Doqquz yüz bulağımı birdən-birə nuş edim,
Ovcumda daşının izləri qalsın.
Alıb caynağına dağı qaldıran
Bir dağ laçını
Sərin kölgəsini üstümə salsın.
İsmətli bir qızın pak əllərilə
Özün beş-on damla sən
Bağrımı yandıran cəhənnəmlərə.
Məgər kar aşarmı beş-üç damladan?
Yanığam qayada tək lalə kimi.
Zarışlı nəhrilə Xəlfəli çayı,
Tökülsün təpəmdən şölalə kimi!
– Mərd ağlamaz! – deyiblər,

Yoxsa bir cüt qolumu səmalarca açardım,
Üçmüxdən o Qoşa minarənədək
Qucardım səni.
Dolanardım başına... hər qayana, daşına
Göz yaşımı səpərdim.
Kol dibindən qapardım bir Xarı bülbülünü,
Min-min adsız gülünü öyilərdim, öpərdim.
Sənmi ağlayırsan, göz yaşını sil.
O hansı alçaqdır, o hansı rəzil
Doğma Xocalıdan, Malibəylidən
Çıxarmaq istəyir qaçqın balanı?
Bircə bənövşəyə qiyməyən Xəlil
Tapdalayar onun gürzə başını.
Ağlama, baş əymə, sil göz yaşını,
“Əziziyəm, Qarabağ,
Şəki, Şirvan, Qarabağ.
Tehran cənnət olsa da
Yaddan çıxmaz qarabağ”.
Kimindir bu bayatı?
Tehran qəbristanında ömrü-günü həyatı
Bir ovuc külə dönmüş
Uzaq mələkəninmi?
Mamırlı başdaşına qonan bir bülbülümü?
Qürbət saraylarında
Cıdır düzü nəfəsli bircə udum havana
Həsret qalib boğulan
Gövhər ağa kimi gülnəfəs Şuşam,
Açılmış Quran tək müqəddəs Şuşam!
Əlboydaca köksündə dörd dənizi ləpələnen,
Oğullar, qızları diyar-diyar səpələnen,
Səma könüllərə dar qəfəs Şuşam!
Yanıb, yanıb külə dönən,
Kül içində bir daha Səməndərə çevrilən
Alov qanadlı Şuşam!
Qartmış qayaları almaz külüngüylə yox,
Kırpiklərilə sökən Fərhad inadlı Şuşam!
Darmadağın edəcəksən qıpqırmızı nəqşələri,

Haqq divana çəkəcəksən insan donlu vəhşiləri.
Rüsvayçılıq divarına mismarlayıb Kremli sən,
– Necə varsa, elə görün! – deyəcəksən.
Çıxardıb dar deşiyindən azğınları, quzğunları,
Tanıdacaqsan bəşərə alçaqzadə məlunları.
Sınaq çağlarındasan, çəkinmə, bir şığı.
Mənim yüz-yüz dərdimin birçə məlhəmi var –
Adsız mərdlərinin qəhrəmanlığı.

Ağdam – Şuşa, 27 avqust, 1988

ŞERİM

Tabrizə göndərirəm

Yatsam, mənimlə yatar, dursam, mənimlə durar.
Bəzən yata bilmərəm, yerimə qor doldurar

Qara bəxtim, ağ bəxtim, mübarizəm, dincliyim,
Yetmiş ömrün səddinə sığışmayan gəncliyim

Yuxum, yuxusuzluğum, zövqüm, sevincim, andım...
Bioqrafim bilsin ki, başqa doğum günüm yox,

Səninlə bir yarandım.
Həm ağsaqqal, həm cavan, həm güclü, həm dərdlisən.
Mənim dəniz köksümdə qasırğa qüdrətlisən.

Od kürəndə ərİtdin ton-ton dərdi, qəmi sən.
Göz dəyməsə deyərdim: qurd ürəyi yemisən,
Arslan bağı yemisən.

Əzizim, canım, gözüm, bəs nədir bu kədər, qəm?
Mən ki, daim səninəm:
sübh, axşam, gecə, gündüz.
Döyüşçü də özümüz, sərkərdə də özümüz.

Bəlkə güman edirsən əbəsmiş bu eşq, həvəs.
Bəlkə qara bir dağı bir külüng yıxa bilməz?!

Nə qəm, təsəllimiz var:
Sənin ləyaqətini,
Sənin cəsarətini
Təslim etməmişəm mən nə şöhrətə, nə şana.

Səni, eşsiz, misilsiz
yaraq kimi vermişəm
Dərdəndən Zəncanadək bütün Azərbaycana!

Döyüş gedir cahanda, şərəf naminə döyüş.
Silah düşsə əlindən, dişlə, dırnaqla döyüş.

Dırnaqların üzulsə, kirpiklərinlə döyüş.
Kirpiklər külə dönsə, yan, cigərinlə döyüş!

Sənin ki, od nəfəsin bir az dərinədən gəlir.
Alov, atəş yurdunun öz təndirindən gəlir.

Nəfəs haqdan gələndən
Sal qayanı da dəlir.

Qiyamətdə, deyirlər, göydə, yeddinci qatda
İsrafil öz surunu var gücüylə çalacaq.

Oyadıb,
canlandırır,

qaldıracaq ayağa

bütün ölü canları,

Hətta yerin dibində susmayan vicdanları,
sümükləri, külləri.

Cəbhələrin qanına bükülən niskilləri!
İsrafilin şeypuru elə bəlkə özünsən,
Göy gurultusu – şeirim,
Yer gurultusu – şeirim.
Sənə ömrümü verdim, istə, nəyim var, verim.

Təki haray çək, hayqır
min İsrafil surunun ildirım qüdrət ilə.

Oyat ölü canları, sağlamları, şilləri.
Aç qıfıllı dilləri,
aç zəncirli əlləri.

Harayla yarı şikəst, yarı sağlam canları,
Əjdaha boğazında ilişib qalanları!

İncidilmiş, döyülmüş,
zirzəmiyə atılmış yarımcan vicdanları!

Yığ birləşdir, silah ver!

Apar haqq savaşıma!

Şeypuru bərkədən çal!

Çal, dolanı başına!

Sən yardım ol hamıya!

Sən yardım al hamıdan!

Gözlərinə göz dikib

Bakı, Təbriz, Həmədan...

Gözlərimə gecələr çox baxma dərdli-dərdli...

Azərbaycan qeyrətli, cahan qüdrətli

ŞƏRİM!

AZADLIQ MEYDANI

Bu meydanın daş sinəsi, yaş sinəsi qabar-qabar,
Ocaqların, tonqalların nişanəsi, izləri var.

Qabar-qabar, lapar-lapar, cadar-cadar o ləkələr
Təyyarədən baxmasan da apayındır gör nə qədər.

Milyon-milyon insan gəlib burda ülfət bağlamışdır,
Bu ülfətin qarşısını indi tanklar saxlamışdır.

Milyon-milyon kişi gəlib bu meydanda ləngərlənib,
Ağ və qara çadırlarda qəzəb, hiddət səngərlənib.

Burda iki milyon ağız "Azərbaycan!" söyləyəndə
Satqınların cır ürəyi düşüb bəndə.

Burdan qovub gecələri Azərbaycan alovları,
Bir az qızıl, bir az yaşıl, bir az mavi, bir az sarı –

Söküb töküüb neçə yerdən radiasi zəhərmarı,
Ulduzlara işıq vermiş Azərbaycan alovları.

Maşın-maşın, orman-orman odun yanıb, taxta yanıb.
Boş şuarlar külə dönüb, satqın, səfil, saxta yanıb.

Tüstüsünü ötir bilib nuş etmişəm.
Vaxt olub ki, bir gecədə bir əsrlik yol getmişəm.

Heç unuda bilərəmmi Qanlı bazar – 5 dekabrı?
Tank və qoşun çağırının

Zopa, qurşun çağırının
Nə üzü var, nə abırı.

Geniş meydan, günəş meydan, atəş meydan, sən ümmansan,
İndən belə varlığıma qanım kimi hökmransan.

Bu meydanda mən tanıdım bağı tonqal igidləri,
Alnındakı ipək qaytan qırmızı, al igidləri.

Bu meydanda anladım ki, adi ocaq pır olarmış,
Mələk kimi, quzu kimi qızlar dönüb şir olarmış.

Mikayılın büllur səsi yayılarkən diyar-diyar,
Gördüm qartal Bakımızın göylər boyda qanadı var.

Be meydanda mən tanıdım alçaq, rəzil, ilanvarı
Varlığını dörd ayaqlı bir taxtaya satanları.

Bu meydanda anladım ki, nə quzuyam, nə də ceyran.
Azərbaycan bu gün doğur özü boyda Azərbaycan.

Mən gedəcəm, mən öpəcəm o qırılmış buludları,
Ayaq altı tapdalanan lələləri, zambaqları.

Kirpiyimdir ay-ulduzlu bayraqların saçaqları.
Bel sütunum – çadırların asfalt deşən ayaqları.

Mən çıxacam ürəyimə ataların iftixarı –
Çiyinlərdə şərqi deyən uşaqları.

Qızıl meydan, qızıl meydan! Köhnə şerin ölüb getdi,
Köləliyin ömrü bitdi.

Qızıl meydan, altın meydan, özün boyda daş kitabısan,
Axta, saxta inqilabı alt-üst edən inqilabsan.

Bu meydandan gəlib keçmiş acliqşünas, ər, cavanlar,
Çiyini şallı, yun adyallı, mərd amallı qəhrəmanlar.

Mən onları yad edəndə qan-yaş tökən gözüm ağlar,
Zəifləmiş bədənlərdə yerin, göyün qüvvəti var.

Heç birisi ölməyəcək: Nə Rüksarə, nə Əbülfəz.
Nə Rafətədin, Dağlar, Elşən, nə Əliğa, nə Fərəməz.

Dağlar yıxan bir qüvvəti sən mərdlərin qanında göz!
Göyə dayaq, yerə mərkəz bahadırlar ölə bilməz!

Qızıl meydan, altun meydan, güc almısan dörd bir
yandan.
Çörək, ürək-dirək gəlmiş Lənkərandan, Naxçıvandan.

Xəzər coşub, şahə qalxıb
Hay gələndə Türküstandan.

Bura ərzaq göndərmişdir Salyan, Ağsu, Yevlax, Bərdə.
Rüstəmخانلی ciyərilə hayqırmısan bir də, bir də.

Xəlil səni alışıdırıb
Neçə tonqal sönən yerdə.

Məgər bunu danarammı? Neçə səhvim, suçum da var.
Nə qəm səhvi o meydana tapdamağa gücüm də var.

Mübarizə hələ təzə,
Təzə qızır mübarizə.

Biz dönməriz bu meydandan
Doğransaq da rizə-rizə.

Yaxşı bilir, gözəl deyir həm Etibar, həm Fərəməz:
– Bu meydanın bir ucunu Təbrizdə gör, Dərbənddə göz.

Bu meydana anladım ki, nə quzuyam, nə də ceyran.
Azərbaycan bu gün doğur özü boyda Azərbaycan!

Bakı, 5 dekabr, 1988

BAKİ MİTİNQ İÇİNDƏ

Bir dəfə ucalan bayraq bir daha enməz!

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə

Sənin başçın olmasa yeyəcəklər başını.
Torba ilə daşayıb torpağını, daşını,
Yeyəcəklər başını.

Düşmən başa gətirər oyuncaq başçıları.
Oyuncaq başçıları azmı görmüsən məgər?
Başını yemək üçün səni hərifləyiblər.
Öz başçını bulmasan, parçalayıb Vətəni,
Ağzı qan canavarlar yırtacaqlar də səni.

Azadlıq meydanı sıx... tənqənəfəs, intizar.
Qaynar dəmirdi bəlkə əllərdəki şüarlar,
laləzar plakatlar.

– Neçin səs eşidilmir?
Bəbəklər dönmüş oda.
Başsız vermək istəmir adi mikrafonu da.

– Mik-ra-fo-n!
– Mik-ra-fo-n!

Cigərləri yandırır alov nəfəs, od nəfəs,
Bir mikrafon verməyən Azadlıq verə bilməz!

O kimdir ala gözlü, lay kürekli cəngavər
Vladimir İliç silkələyən cəsur ər?!

Gedib Narginə çatır SİRUSUN alim səsi:
– Qəhr edək ehkamları! Var olsun Xalq Cəbhəsi!

Gəlir başqa bir alim... O qurd ürəyi yemiş,
Faşist mağarasını darmadağın eləmiş

Al "Ulduz"lu alimin ildırımındır nəfəsi:
– Birləşək! Yumruqlaşaq!.. Yaşasın Xalq Cəbhəsi!

Alim dartıb çıxarır arxivdən dəlilləri,
Dəlillər bərk qorxudur beynindən zəlilləri.

Şərh edir Şaumyanı Şaumov olduğunu,
Qanlı Androniklə əkiz doğulduğunu.

Yüz yerdən maskalanmış, kommunist cildinə girmiş,
Ağcaqumda ölməmiş, Hindistanda gəbərmiş.

Başı – əqrəb yuvası, cibləri – qızıl bankı.
Həqiqəti tapınca nələr çəkmisən, Bakı!

Bircə gün yox, yetmiş il
fitnəkara uymuşuq.

Tüpürmək əvəzinə qanlı qədəmlərinə
Güldəstələr qoymuşuq.

Sən zülmət heykəlləri dağıtmasan, qırmasan,
Özün də his, qurumsan, ey gözü bağlı insan.

Gürlayır alqış nəhri... alimdir qarşıdakı.
Ziyanın ziyasında çimir, yuyunur Bakı.

Qara duman, kor duman dağım-dağım dağılır.
Alim eşqə çevrilir, işıqlı bir dağ olur.

Ləngərlənir elat, el
Yurd yenidən doğulur.

– DTK-aya soxulmuş neçə daşnak hörümçək.
Qoparmasan, atmasan ən yeni Müşfiqlərin
bir də güllələnəcək.

Barannikov, Volski... neçə qurd, neçə quldur...
Balayanın dalında Viktor Petroviç durur.

Onlar eyni zəncirin qanlı, qara həlqəsi.
ABŞ senatınacan uzanır silsiləsi.

Boğazında ilandır bu canilər dəstəsi,
Aç boynundan gürzəni. Yaşasın Xalq Cəbhəsi!

Mikrofona yanaşır
Sərdar oğlu Etibar.

Təmkinli, cəsur səsi yayılır diyar-diyar:
– Nə qəm, – söyləyir – bizə hələ kəc baxanlar var.

Düzəldərik gözünü
Əyri gözlər sağalar.

Barrikadadan gəlir bu gün Türkazər səsi:
– Yaşasın, Xalq Cəbhəsi!

Əlində diktafonu, öndə dayanmış Mehdi.
Öylə bilmə ki, Mehdi, ya bircə damla şəhdi.

Nyu-Yorku, Münxeni ayıldır eşqi, əhdi
Od səpəcək efirə Mirzə Xəzər nəfəsi:
– Yaşasın, Xalq Cəbhəsi!

Gəndə dayanmış Teymur – ilanşünas biolog.
– Təbiətdə ilandan – deyir – bizə ziyan yox.

Partiyaya soxulmuş gürzələr zəhərli ox,
Balayanın zəhəri ilankından bir az çox.

Əqrəblər yuvasıdır millətəbazın kölləsi.
Yerə girsin qırmızı imperiya köləsi.

Vur, gəbərsin köləlik,
Yaşasın, Xalq Cəbhəsi!

Üç rəngli bayraqlarım dalğalanır yan-yana,
Göyərçinlər uçuşur, dolanırlar başına.

Pənah açıq yaxalı, məğrur, üzlü, ürəkli.
Çirməkli, zor biləkli, bir lay divar kürəkli.

– Sıx! – deyir – baş barmağın dəmir yumruğa dönsün,
Hər igid bir sal qaya... birləşsin dağa dönsün.

Qeyzimiz qudurmuşun yekə başında sönsün!
Dağılsın qoca Kreml – cinayətlər mərkəzi,
Yaşasın, Xalq Cəbhəsi!

Əli qoynunda mağmun... ana gözləri qan-yaş,
Balasının qanıyla islandı orda dağ-daş.

Düşünür: son gümanım tək bircə sənsən, qardaş,
Moskvadanmı aldı avtomatı ilanbaş?

Bəxtiyarın, Əlinin yanbayan cənazəsi...
Yerdə qoyma bu qanı, umudum Xalq Cəbhəsi!

Vaqif Səmədoğlum qucaqlayan Ananı,
Saçı bircə gecədə ağaran bir nalanı?!

Ana bir dərd heykəli... oğul dönmüş qılınca,
Əlinə keçsə düşmən, boğazlayar burdaca.

İki milyonluq Bakı kədər, qəmlər dənizi.
Zirəhdi Bəxtiyarın sarı, solğun bənizi.

Dumanmı, ağ tüstümü saçlarında dən izi?!
– İstəhkama dönərək dəmir iradəmizi!

Başqa bir qalamız yox,
Yaşasın, Xalq Cəbhəsi!

Şeir oxumur, dərd saçır, şair, memar, bəstəkar.
Dinlədikcə, deşiyi satın alır siçanlar.

Mağaraya təpilməmiş neçin o qart canavar,
Ən böyük vəzifədə kor əqrəb boyda canlar.

Mafiyası üstündə əsim-əsim əsənlər,
Fürsət düşsə əlinə, pambıqla baş kəsənlər?!

İmarətlər maskalı, imarətlər qapalı.
Görünmür, yerə batmış pəncərəli, qapılı.

İmarətlər güdür ki, haçan kəsəcək bu səs?
Xalqın göz işığına yarasalar tab etməz.

İmarətlər gizlənilib, girib yerin altına.
Tantəkinin nəfəsi püskürən od, fırtına.

Bu səs canilər üçün divan, haqq məhkəməsi.
Polad yumruq hayqırır: – Yaşasın, Xalq Cəbhəsi!

Addımlayır ağ üzlü, qara saçlı Nəcəf bəy
Üç rəngli bayrağımız bir də qalxdı... mübarək!

Günəş, Səma, Aypara, səkkiz guşəli yıldız –
Bircə Xilaskarımız, andımızdır, andımız!

Günəşə yüksəlməli bu gün hər oğul, hər qız.
Bəlkə Yupiterdədir Azərbaycanın əksi:
Yaşasın, polad üzlü aynamız Xalq Cəbhəsi!

Zindanları dağıdan Əbülfəzmidir gələn?
Neçə-neçə əl üstə bayraq kimi yüksələn?!

Sinəsində yerləşir Azadlığın səngəri.
Qüvvət verir nitqinə Xəzərimin ləngəri.

Sağında, solundadır cəsur arkadaşları,
Durulan dəniz kimi susur arkadaşları.

Özü boyda yumruqdur bu gün Mikayıl Mirzə,
İldırımlar səsində yayılır hökmü ərzə.

Ehkamları dağdır, doğrayır rizə-rizə.
Nəfəsindən od alır neçə domna kürəsi:
– Yaşasın, Xalq Cəbhəsi!

Yusif Səmədoğlunun səsi kal, özü kamil.
“Ölüm, ya olum!” – deyən qasırgandır elə bil.

– Yatma, Xalqım, ayıq ol, burulqan içindəsen,
Heç xəbərin də yox ki, qızıl qan içindəsen.

Qansız, məkrli düşmən yerin, göyn ləkəsi.
Düşməndən də qorxulu satqınlar şəbəkəsi.

Sussan, tündləşəcəkdir xəyanəti, fitnəsi.
Vur, dağılsın əsarət! – Yaşasın, Xalq Cəbhəsi!

Gəlir İsmayıl Şıxlı, dəmir alını sal qaya.
Səsi ağ məşəl tutur zülmətləşən saraya.

– Göz deşən, baş çatladan buludlara yaxşı bax,
Gəlib başda öyləşən manqurdlara yaxşı bax.

Kirpikləri də qanlı cəlladlara yaxşı bax,
Qoyun sayırlar səni, bu qurdlara yaxşı bax.

Amandır, yatma, yurdum, ayıq tərən, ayıq dur
Doğma cildinə girmiş bu yadlar qorxuludur.

Hazırlaşır arxadan bıçaq saplasın sənə,
Maskalanmış fitnələr, fəsadlar qorxuludur.

Yalvarsa, ilan kimi dil çıxarsa, inanma,
İlan deyil, o zəli ağasının quludur.

Xəlil Rza düz deyir, açıq-saçıq, mərd deyir:
Cəmdəyi özü boyda yalanlarla doludur.

Səmadan səda verir Məhəmməd əl Müstafa.
– Vəzirəyə istefa!

Ermənilə birləşib divan tutur ölkəmə,
Vəziyəyə məhkəmə!

Nəfəsi – qul nəfəsi, əl-ayaqdan yeyindir.
Onun əsil soyadı Yanvəzirşeyndir.

Gəbərəcək tezliklə, öləsindir, öləsi
Kremlin hər köləsi!

İki milyonluq Bakı nəfəs dərmədən dinlər,
Göz yaşını silərək Anam hardasa inlər.

İzdihamın bağrında özü boyda bir yara,
Qaranlığı çiyinlə itələyir kənara.

Zülmət gedib sığınır ətəyinə tankların,
Önündə limonlu çay, canlı oyuncaqların.

Heç biri çıxa bilməz mərmər mağarasından,
Önündə səsli qaytan... yarı div, yarı şeytan.

Mikrafonda gurlayır İsa Qənbərin səsi:
– Məgər sən rəhbərmisən, ey əsarət köləsi?

Göyçə verildi, susdun... Vədi alındı, susdun.
Basarkeçər basıldı... könün qalındı, susdu.

Satdın Zəngibasarı, Zəngəzur da verildi.
İrəvan da, Qafan da düşmənlərinə
palaz kimi sərildi.

Susdun, sən yenə susdun.
Çünki sən binamusdun, kor əqrəb kimi susdun.

İsəfəndiyar Coşqunu həbs elədi yağılar,
Cıncırın da çıxmadı.

Sənətkar İsəfəndiyar zindan içində bahar,
Ürəyi ac, qarnı ac, ağzında şerin dadı.

Neçin kənardə durmuş şairim Əli Cabbar?
Özü ağ saçlı bir qış... şeri dağılmış gülzar.

Sənətkara söz vermir mikrafonbaz, gözüdar.
Nə cür soxula bildi cərgəmizə o murdar?

Hayqır, qasırga qopar, at sahilə nakəsi
Dənizim, Xalq Cəbhəsi!

Asif Ata addımlar məğrur Savalanla tən,
Mütəfəkkir oğlunu çoxdan tanıyır Vətən.

Yanıdadır həmişə dostu Sabir Yanardağ,
Hər mərdanə addımı dağ çəkir düşməne, dağ.

Etibarda, vəfada, düzlükdə misli hanı?
Gedir, alıb çiyinə ərzi, – Azərbaycanı.

O kimdir dayanıbdır bir az mükəddər, incik.
Ətrafında sıxlaşır müdrik qocalıq, gənclik.

Mənim filosofum var, – Şamil Saleh adında,
Şimal qütbü əriyər ürəyinin odunda.

Fatma, Sevil Cahani, min qız, gəlin yadımda.
Nə yaxşı ki, döyüşdə kişiləşir qadın da.

Bayrağıdır bələkdə qana batmış körpəsi,
– Yaşasın, Xalq Cəbhəsi!

Öncə beş-altı mindi, cərgələr alaseyrək.
Ağ buluddan tökülən narın çisək, yağış tək.

Birdən-birə qaraldı, qatılaşdı buludlar.
İldırımlar gurladı, saçıldı ərzə odlar.

Sızqovlar, süzüntülər bir-birinə qatıldı,
Dərələrə sığmadı, köhlən üstə atıldı.

Yağış leysana döndü, leysan selə, gurşada.
İrmaqlar nəhrələrlə verdi qanad-qanada.

Hər dağ seli zirvədən bir top gülləsi atdı,
Araz Kürü qovuşdu, Kama İdele çatdı.

Öncə beş-altı mindi, bugünsə milyonyarım.
Kim doğdu bu qüdrəti? SİRUS adlı ildırım!

Dərin ala gözləri bir cüt Xəzər damlası
Kürəkləri yan-yana bir cüt sahil qayası.

Sifəti – Türk sifəti, azca solğun, sarışın.
Qeyrətinin dizi bərk. Bacarsanız yarışın.

Sən demə nəfəsində bir az cazibə varmış,
Şahə qalxan meydanı ram eləmək olarmış.

Milyonyarım nəfəsi nəfəsində saxlayır.
Naxçıvandan Dərbəndə, Sarvandan Zəncanadək

Uzanan cərgələri
Bir-birinə bağlayır.

Milyonyarımlıq qüdrət yerə ayaq dirəmiş,
Kəsilmiş gediş-gəliş.

Qından çıxmış qılıncmı ayaq üstə duranlar?
Gətirdiyi kətildə rahat öyləşən də var.

Şah taxtında öyləşib
Elə bil İsfəndiyar.

Ağsaqqal İmamyarı seyr et, yaxından tanı,
Açmış, sərmış altına düz yazmaz "Pravda"nı.

Öz yarını qoruyan, qolundan tutan da var.
Məğrur, dinləyicidir uzaqdakı çinarlar.

Milyonyarımlıq qüdrət ayaq dirəmiş yerə,
Beton sütunlar ara lökküldəyən Xəzərə.

Hava Xəzər qoxulu, Xəzər ağır yaralı.
Köksündə gümüş ulduz, altun aypara nalı.

Çırpınır sütunlara suların zər şöləsi.
– Yaşasın, Xalq Cəbhəsi!

Qasırgılar tərpedir sahilin hər daşını.
– Sənin başçın olmasa yeyəcəklər başını.

Bakı, avqust, 1989

YAŞASIN OD YURDU, QARDAŞ TÜRKİYƏ

*İstanbul – Bakı hava yolunun 1989-cu il
12 noyabr günü açılması şərəfinə.*

Ərşdən endilər, təyyarədən yox,
Sevincim sığmadı yer ilə göyə.
Üçrəng bayrağımın ucu qılinc, ox
Hayqırdı: – Xoş gəlib qardaş Türkiyə!

Ayağım altında Yer kürəsinin
Görüb hiss elədim hərlənməsini.
Tulladıq neçə min gül dəstəsini:
– Var olsun Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Səmadan genişdir uçaq alanı,
Sıxdıq bağrımıza yüz-yüz doğmanı.
Kəsildi qara qoç... sıçradı qanı,
Öpüşdü Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Daş asfalt üstündə gölmələndi qan,
Qan demə, daş səki lalə, ərğəvan.
Yağdı iki yandan sel-sel gülüstan
Var olsun Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Qanadlı əllərdə nərgiz, qərənfil...
Bu ki, eşq özüdür, qərənfil deyil.
Necə qucaqlaşır, seyr elə, qafil,
Odlar ölkəsilə qardaş Türkiyə!

Ağır avtobuslar bəzəkli, hündür.
Bu günə müntəzir gör neçə gündür.
Oynayan, çalan kim... toydur, düyündür
Var olsun Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Bəşərin yoludur Atatürk yolu.
Yağsa da ıldırım, boran, qar, dolu,
Yar bu çovğunları, ey gənc Koroğlu,
Sarmaşsın Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Gəlir Çətinqaya, çinar boylu ər,
Müzəffər Gültəkin – nəfəsli gövhər.
Açıqgöz Xəlilim – sərrast, səfərbər!
Birləşsin Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Çiçək sərgisidir min oğul, min qız.
Qucur Nihad bəyi Etibarımız.
Veha Oğuz Türkqan... saçı – ağ kağız,
Atası – Od yurdu, qardaş Türkiyə!

İbrahim seçilmir büllur ləpədən,
Gəlmiş İstanbuldan, Qeyrəttəpədən.
Bir aləm eşqdir onu tərpedən,
Tacıdır Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Abbas Abdullanı, Rəfiq Zəkani
Bir cüt güldəstə tək qucanı tanı.
Ankara dəstəklər Azərbaycana!
Ucalsın Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Min-min reyhanımı qoxulamışam,
Şadlıqdan məst olub yuxulamışam.
Batmayan günəşəm, eşqəm bu axşam,
Nəfəsim – Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Rəsullu Elmira, kəlağaylı qız,
Əl incə... gül incə... salofan kağız...
Məgər bu gülşənlər sənindi yalnız?
Gül saçır Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Xalid Xancan oğlu bal yuxu görüb,
Kişi əllərilə min çələng hörüb,
Gülləri bağdan yox, bağrından dərib,
Güllərim – Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Ağsaqqal, nurani Teymur Ağrıdağ –
Bu gün axar bulaq, addımlayan dağ.
Məmmədli Seyfəddin – su içən bir bağ,
Cüt ırmaq – Od yurdu, böyük Türkiyə!

Bu incə gülləri gətirmişiz ki,
Qoşa gültac olsun İstanbul, Bakı,
Teodar Jivkovun çatlasın beyni!
Yaşasın Od yurdu, Atatürkiyə!

Qoçu boğazlayan Yunus Fətulla,
Ay doğub, o suyu sən Aya tulla.
Get, tap Volskini, Xankənddə çulla,
At çapsın Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Millət vəkildir Məhəmməd Bulaq.
Bir də bu cür dostu nerədən bulaq?
Tapdala, gəbərsin daşnak tayqulaq,
Birləşsin Od yurdu, doğma Türkiyə!

Hüseyn əkəylə Eyvazlı Fərman
Söylər: – Ömrüm-günüm bu günə qurban!
Fəxr et, son ayrılıq vardı qüruba.
Dağ çapır Od yurdu, bizim Türkiyə!

Hanı İrfan Arslan? Tapdım, itirdim.
Ona Türkanımdan nərgiz gətirdim.
Çəsməyəm, özümü nəhrə yetirdim,
Ümmandır Od yurdu, nəhrim Türkiyə!

Gözümün işığı, qızıltel Gültən,
Gəlmisən, eşqinlə, ağ bəxtinlə tən.
Neyləyək, bu oddan qurtulsun Vətən,
Birləşsin Od yurdu, Bahar, Türkiyə!

Türksevərlər tacı Mustafa Quran,
Ölməz millət üçün yaradan, quran.
Sənsən arxamızda dağ kimi duran,
Dayağım Od yurdum, arxam Türkiyə!

Əl ver, qucaqlaşaq, Arhan Açın bəy!
Bütün dargözlərin gözüne mil çək.
Gəbərsin Belyayev, o yekə milçək,
Yaşa, ey kainat, yaşa, Türkiyəm!

Dizimin ağrısı vardisa, getdi.
Gözümün ağrısı vardisa, getdi.
Birləşək, sıxlaşaq, vaxtdı, fürsətdi
Qucsun Od yurdunu Atatürkiyə!

Kəhkəşan bu axşam gözlərimizdə,
Göyün, yerin gücü dizlərimizdə.
Bahar gül bitirir izlərimizdə,
İrəli, Od yurdu, şığı, Türkiyəm!

Qartal bayraqlarım qanadlandılar,
Hardasa tökülən qanı andılar.
Ərzi, beş qitəni Vətən sandılar,
Bənzər bəşəriyyət bir şux türkiyə,
Yaşasın Planet, mənim Türkiyəm!

İlteriş xaqanın atası Nicat,
Sana səcdə qılır yer, göy, kainat.
Yalnız cəsurları yaşadır həyat,
Boğazla, çəm vermə sarı tülkiyə,
Ucalsın Od yurdum, əziz Türkiyəm!

Gəldi Yer günəşi – Səbahət xanım,
Mənim qız bənövşəm, ruhum, reyhanım.
Boynuna qol salır Azərstanım,
Öpüşür Od yurdu, bacım Türkiyəm!

Daşnak silahlanıb dişlərinədək.
Tutub zəncirini zəncirsiz köpək.
Xankəndin ardında Kremli görək,
Əbəsdir, bassa da Silva hay-küyə.
Sarsılmaz Od yurdu, Atatürkiyə!

Rəhim bəy! Əyyub bəy – qoşa möcüzə,
Həsətlər qovuşdu, aşk olsun sizə.
Bulaqlar süzüldü od köksümüzə,
Göylər şölə saldı iki ölkəyə,
Nurlanır Od yurdu, Günəş –Türkiyə!

Gəlir qara saçlı, ağ üzli Məmməd.
Əbülfəz, Nəcəf bəy, Yusif bəy, Hümmət.
Şıxlı, Rüstəmxanlı, Muğanna, Nemət
İstərəm zirehdən bu gün don geyə,
Var olsun Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Azərbaycan – Turan yolu –
Haqq-ədələt, iman yolu.
At daşnakı yurd daşına,
Ey qəhrəman Türkün oğlu!

Kürlə Araz daşacaqdır.
Bənd-bərəni aşacaqdır.
Türkün şanlı bayrağını
Qaf dağına sancacaqdır!

Bu şeri kim söylər? Taha Ağyollu!
Hürriyyət Suərmi bəklər yolumu?
Salaram boynuna bir cüt qolumu.
Oxu, son qoyulsun hərki-hərkiyə,
Şad olsun Od yurdu, Atatürkiyə!

Qardaşım, qandaşım Müzəffər Eriş,
Dünyada ən gözəl bir cəngə giriş.
Zəki Vəlidi Toğan günəşdir, günəş
Gətir o günəşi bizim ölkəyə,
Gül açsın Od yurdu, tarix Türkiyə!

Başımız üstündə altın çilçıraq,
Piyalələr hündür, çüfrə ağappaq.
Duz-çörək müqəddəs, mey bulaq-bulaq,
Bu duza, çörəyə baş əyə-əyə,
Hayqıraq: – Var olsun Atatürkiyə!

Dirilik suyumdur Qənisoy Sultan,
Hələ Mümtaz Türhan... elmi gülüstan.
Hanı Qaspiralı, ölməz “Tərcüman?”

Görək ozanlarım vəsf edə, öyə,
Öpə Od yurdunu Kırım, Türkiyə.

Birləşsə Türküyğur, Türközbək, Tatar,
Əlim Aya, Marsa, Zöhrəyə çatar.
Haray, ey Qaqauz, Türkkazak, Balkar!
Ey Başqırd, ey Türkmən, susursan niyə?
Qovuşsun Türküstan, Atatürkiyə!

Latına keçməli, yalnız Latına.
Qızılam, düşmüşəm yerin altına.
Dağ çap, azadlıq ver zərə, altuna!
Ey canım, ey doğmam, dönmə ögeyə,
Turanın məgzidir Atatürkiyə.

Sahibsiz millətin sahibi olsan,
Özünü aləmin ən xoşbəxti san.
Məgər sən quzusan, ey cəsur arslan!
Ver kürək-kürəyə, ürək-ürəyə.
Birləşsin Od yurdu, Atatürkiyə!

İlk dəfə görürəm Mehmet Çeylanı,
Ərzurumdan axan Arazdır qanı.
Ərzin gözü bilir Azərbaycanı,
Ey işıq qaynağı, girmə kölgəyə,
Nurlansın Od yurdu, Atatürkiyə!

Ömər Seyfəddinin səkkiz cildini
Yurdum yarasına məlhəm bildimi?
Hər sətri qaymaqdı, yağdı, baldımı?
Daş yeyən bir gün də görək bal yeyə.
Bal şanı – Od yurdu, qibləm – Türkiyə!

Ərməğan kitablar necə əzizdir,
Cüt qapaq içində bağlı dənizdir.
Haqq isə ən böyük sərvətimizdir,
Yerdə yığılanı qaldırır göyə,
Kitabım Od yurdum, qardaş Türkiyə!

Savalan sanıram Ziya Göy Alpi.
Bahara qərğ etdi Sayanı, Alpi.
Açdı Türkcülüyə bir altın qapı,
Qapıdan girənlər döndü şöləyə.
Günəş yolçusudur bizim Türkiyə.

Əbdürəhman Çelik mənə pıçıldar:
– Yeddi səyyarədə bu gün səsim var.
Türkazər nəfəsi – yürüyən bahar,
Zori Balayanı göndər tövləyə,
Şahə qalx, Od yurdu, Atatürkiyə!

Bakıda gördüyüm bu təntənələr
Ömrümün qalanı üçün də yetər.
Hər incə qönçədən bir gülşən bitər,
Bursa, Gəncə, Zəncan döner sərgiyə,
Yüksəl, Azərbaycan, ulu Türkiyə!

Mənim səadətim Aymı, ulduzmu?
Əhməd Müftioğlu, Rəmzi Oğuzmu?
Kitabımı verirsən, çörəkmi, duzmu?
Öpdüm... baş əyirəm ülvi töhfəyə,
Var olsun, Od yurdu, Atatürkiyə!

Mehmet Dəmirçöl... qələmi hazır,
Alır dəftərçəmi, görün nə yazır:
– Bu iki yurd üçün bir ömür azdır,
Tale möhlət versin nur gələcəyə.
Bərq vursun, Od yurdu, Atatürkiyə!

Əhməd Gursoy ilə Nilufər Gursoy
Sizindir bu bayram... təzələnin toy.
Qalxın, ulduzlarla durun boyaboy,
Ay – ülkər qoşulsun bizim cərgəyə.
Yaşasın, Od yurdu Atatürkiyə!

Cəlal Bayan qızı – Sevdə Qaçdəmir,
Gözüm gözlərindən səadət emir.

Dillər deməyəni məgər göz demir?
Ümmanda uğur de bir cüt gəmiyə,
Var olsun Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Bayaq təyyarədə, indi maşında
Gedirəm, açılır tarix qarşında.
Görünmür alında bircə qırış da,
Tyan Şan görkəmli Bahadır Mete
Köhlənlər belində Türk ləyaqəti!

Asiya, Avropa ovcum içində.
Mənimdir Rusiya, İran da, Çin də.
İlteriş, Buğra xan dəmir biçimdə, çat,
Yürü Xanbalıqdan Fransaya çat,
Köksümdə dincəlik bütün kainat.

Hanı, tunc əynində qışqıran dəmir?
Ey vətən, atların neçin kişnəmir?
Bu gün öldürülür Orduxan, Mahir!
Sən dünən tarixdə ən güclü səda,
Bu gün nerədəsən? Qoz qabığında!

Çağır Alp Təkini, Bayan Kaqanı.
İldırım qılıncı Timur Gürqanı.
Qaldırsın Batur xan Qızıl Ordanı!
Tanı əcdadını, yenidən tanı.
Haray, qan apardı Azərbaycanı!

Avtobus ləngərli, cəsur, müqtədir.
Təkərlər altında narın toz gedir.
Yaz gəlir, ölkədən şaxta, buz gedir.
Köksümdə qəhrəman ordumuz gedir!
Ön səfdə Türkcıpçaq, Turkoğuz gedir.
Tabutlar gətirir neçə tərsləri,
Haray, qan apardı Azərbaycanı!

Dada Günəş yetsin, Ay varsın, gəlsin.
Muncu, Oktar, Pua, Aybarsım gəlsin!

Babur şah qoy şərqdən qərbə yönəlsin,
Qurtarsın qəfəsdə çırpınan canı,
Haray, qan apardı Azərbaycanı!

Hardasan, Səlcuq xan, hardasan, Buğra?
Bu gün doğranıram mən doğram–doğram.
Anayam, ayaqsız çocuq doğuram.
Neyləyim ayaqsız, əlsiz mərcanı?
Haray, qan apardı Azərbaycanı!

Bir yandan qurumsaq, bir yandan daşnak,
Sağdan radiasi, soldan tozanaq.
Döndü zəhrəmə müqəddəs torpaq,
Tutmaz dənizlər də bu həyəcanı,
Haray, qan apardı Azərbaycanı!

Hayqır, Seyid Tahir: – Allahü əkbər!
Bu fitnə selinə tab et, sinə gər.
Sıyrılsın qınından ox minarələr,
Öpək göz üstünə qoyaq Qurani,
Haray, qan apardı Azərbaycanı!

Kimdir məscidimə at bağlayanlar?
Məni “Dasni – Çors”la ayaqlayanlar?
Qönçə qızlarımı bıçaqlayanlar...
Qaçan, məhkəmədən qurtulan canı...
Haray, qan apardı Azərbaycanı!

Hatəmi Tantəkin, yumruğunu sıx.
Vəkil Məhəmmədım, ön cərgəyə çıx!
Gözəlım Sərvnaz, qadınları yığ,
Dartaq məhkəməyə Baş Xuliqanı,
Haray, qan apardı Azərbaycanı!

Gəl, anam Elmira, göz yaşını boğ.
Oğlun öldürüldü, yeni qüdrət doğ.
On ox barmağını dar gözlərə sox!

Cır at "Pravda"nı, – yalan doğanı.
Haray, qan apardı Azərbaycanı!

Çatdıq. "Azərbaycan" mehmanxanası
Dünyanın ən məğrur, mərmər binası.
İki yüz qardaşa bir süfrə azdı,
Süfrəmiz – gülüstan, ruhumuz yazdı.

Süfrə başındaca qəhrəman qəlbim
Aləmin ən gözəl şerini yazdı.
Piyalə – şələlə axdı ürəyə,
Var olsun Od yurdu, qardaş Türkiyə!

Bakı, 12 noyabr, 1989

BU MEYDANDA, BU MEYDANDA

Hər saatım, hər dəqiqəm, hər qırpımım meydandadır,
Burda hava, adi hava mənim üçün yağ-bal dadır.

Şimşək çaxır, yağış yağır, leysan tökür, sellər axır,
Ağciyərlər tez sivişir, səbatlılar meydandadır.

Başı üstə çətir tutan, çətirsiz də dayanan var,
Azadlığın təşnəsidir tab eləyən dayananlar.

Azadlığın aşıqləri cərgə-cərgə, sıra-sıra.
Bu vəhdəti poza bilməz nə fırtına, nə qasırğa.

Bu meydanda mən tanıdım yüz-yüz, min-min ərənləri,
Son damla can şəhdini də haqq işinə verənləri.

Bu meydanda mən tanıdım ər tinətli bir qadını,
O, tarixçi Şəfiqədir, ilkin çəkim qoy adını.

Rəngi solğun... bu meydana mərd qızıyla gəldi qoşa.
Şığıryan bir ildırım, çırpılırdı dağa-daşa.

Sağdan-sola qılınc çaldı, at belində çapa-çapa,
Ələk-vələk tariximi inci kimi düzdü sapa.

Bu meydanda mən tanıdım Dilarəni, Elmirani.
Gərək xanım deyim. Axı xanımlığı hanı, hanı?

Öldürdülər balasını, xanımlıqımı qaldı onda?
Yandı, yanıb külə döndü göz yaşında, can odunda.

Bu meydanda anladım ki, sal qayadan iradəli,
Könül xanım zirehdənmiş, beyni – günəş, qanı dəli.

Meydan böyük, meydan geniş, pillələri mərmər, ağ daş
Yağış bir az uzun çəksə gölmələninir yavaş-yavaş.

Meydan asfalt, səki – mərmər, meydan cəbhə, açıq səngər,
Bəlkə daha şərəflidir uzaqlarda iş görənlər.

Meydan Cəsur ürəklərdən saf qan gimi gəlib keçir,
Güllə olur, zülmətləşən bir hədəfi dəlib keçir.

Bu meydanda mən tanıdım Türk sifətli Mayıs bəyi,
Boğazlayıb dama soxdu yeddi başlı pəzəvəngi.

Cəmillidə gecəyarı gözlərindən axdı inci,
Biləndə ki, ər geyimli bir gəlinmiş nər keşikçi.

Bu meydanda anladım ki, Əhməd Cavad oğlu Yılmaz,
Yer də, göy də silkələnsə yad bütlərə səcdə qılmaz!

İrəvandan dartıb çəkdi bir canini məhkəməyə,
– Sən ləkəsən! – dedi – alçaq, bu ölkəyə, yerə–göyə.

Vuruşmalar dürlü–dürlü, qılıncsız da vuruşan var.
Əli Cabbar namərdliyi ürəyini parçalayar.

Anladım ki, Məhəmmədım şir ürəkli ər qardaşım
Zirehli bir qatardı ki, silkələyir dağı, daşı.

Rüsvayçılıq divarına sıxdı Oruc diri–diri,
Yalnız sözdə “Araz!” – deyən şeirbazi, agciyəri.

Balasına bəxş eləyib Atatürkün mərd adını,
Calaq vurur milyon qəlbə Atatürkün muradını.

Bu meydanda mən tanıdım Gəncəbasar elçisini,
Bahadırım xatırladır xalis qızıl külçəsini.

– Mənim səksən pəhləvanım – deyir daim kəmərbəstə.
Yüz milyona dönər dəstə, sıralansa Araz üstə.

Bu meydanda mən tanıdım uca boylu Fəhmin bəyi,
Yumruğunu sıxdı, özdi pashı dəmir hörümçəyi.

Bu meydanda anladım ki, Mir Ələkbər oğlu Nadir
Bir oğul ki, qayadan su, daşdan od almağa qadir!

İskəndərli Ramiz kişi, Muradoğlu, Ənvər Paşa
Var ol, yaşa! Qasırgasan, inqilabsan başdan–başa.

Bu meydanda mən tanıdım mərd, səfərbər milisləri,
Xəbisləri tutmaq çətin, ram edirlər iblisləri.

Hər insan bir dərd heykəli, hər kişi bir haqq bayrağı,
Hansı alçaq ləkələyir pak, müqəddəs bir torpağı?

Bu gün bizim Azərbaycan meydanıdır Azadlığın
Bu səfləri yara bilər hansı azğın, hansı satqın?!

Qaldır polad yumruğunu, bu meydana hünərlə gəl,
Sal qayanı parçalayan iqtidarla, təpərlə gəl!

Gəl, ey Xaliq, gəl, ey Əfqan, gəl, ey Şahmar, gəl, ey
Yaşar!
Can Fəzayıl, addımında yerin–göyün qüdrəti var.

Əgər bir gün həlak olsan, uyu çələng gülzarında,
Meydan olsun, səngər olsun xatirən də, məzarın da.

Heç unutmaq mümkündürmü şəhid olmuş igidləri?
Rza Sadıq, mərd Orduxan bir ordudur ölməz, diri.

Gülə batmış məzarları cəbhəm, qalam səngərimdir.
Sərvinazın göz yaşları qaranlıqda ülkərimdir.

Zəng çalınır... kimdir çalan? Ankaradan Araz oğlu
– Yasaq, dustaq kitabını göndər – deyir – açaq yolu.

Zəng çalınır... kimdir çalan? Səmərqənddən Tahir
Qəhhar.

Ankara tək, Səmərqənd tək, Aşqabad tək meydanım var.
Meydanımız darısqal yox, üç qitədir, beş qitədir,
Kişiliklə nakişilik dava edir, döyüş gedir!

Heç unutmaq mümkündürmü alim Xudu Məmmədlini
Zeynalımız əzbər dedi qəbr üstündə dörd sətrini:

Əlim köməyim olsun,
Elim köməyim olsun,
Elimə yük olarsam,
Ölüm köməyim olsun!

Ağrıdağı Teymur bəyin saqqalı cod, üzü ağdır
İlk məramı, son məramı yaşadaraq yaşamaqdır.

Nəhəng, ağır avtobusda yük aparır Sabirabada,
Milyon yarım didərgindir onu salan közə, oda.

Aliyədir, Xalisədir, Üzeyirdi Şəfərdəşi.
Qucaqlayır Süleymanı, Kamal bəyi yaxşı-yaxşı.

Mehman bəyin məzarına topraq atır Ramiz Duyğun,
Özü yorğun, gözü dolğun, hər bir nəbzi yurda vurğun.

Taqətsizdir. Söykənsinmi? Hələ yox heç məzar daşı
Haray çəkir dərddi, nalan Azərbaycan vətəndaşı:

Əl – beş şüa deməkdir,
Səninki – ac hörümçək.

Acmışan Cəhənnəm ol,
Daş-torpağımdan əl çək!

Sinəm çarpaz dağlıdır,
Sinə dağımdan əl çək!

Gözlərim çıraq-çıraq
Göz çırağımdan əl çək!

Viran qaldı bağlarım,
Bağça-bağımdan əl çək!

Dərbəndimdən, Xoyumdan,
Qarabağımdan əl çək!

Əl çək, ey qara köpək,
Əl çək, ey sarı köpək!

Ramizimə səda verir Neftçaladan Zərzər Ülvi,
Cəsur, büllur misralardır həm qılinci, həm bülövi

Düşmən təkləmək istədi Mikayıl tək aktyoru,
Hayqıranda, parçalandı fitnə bəndi, kələk toru.

Sağ yumruğu havadadır, sol yumruğu bir qumbara,
Tab edərmi nərəsinə mərmər üzlü kor mağara?

Rüstəmخانlı savaşıdır
Bu meydanda, bu meydanda.
Elçin Əfəndi başdadır
Bu meydanda, bu meydanda!

Tanı fizik Qüdrət bəyi,
Niyazi tək şirürəyi.
Bu gün doğur gələcəyi
Bu meydanda, bu meydanda!

Gəlsin Namiq, gəlsin Xəyyam
Möhsün bəyə vurğun əyyam.
Cəsurların heyranıyam
Bu meydanda, bu meydanda!

İbrahimlər qardaşımdır,
Vəliyəddin sirdaşımdır.
Getsəm, çahan baş daşımdır
Bu meydanda, be meydanda!

Əgər bir gün şəhid olsam, sanma eşqim sönəsidir,
Yer kürəsi qanlı meydan Xəlil Rza sinəsidir.

Əbülfəzəm, Bəxtiyaram,
Min il keçsin aram-aram,
Sən də varsan, mən də varam
Bu meydanda, bu meydanda!

DAVAM EDİR 37

Bu dünyada otun, suyun, torpağın da yaddaşı var.

Sındırılmış bir budağın, söndürülmüş

ocağın da yaddaşı var,

Ələk-vələk, darmadağın otağın da yaddaşı var.

Bayaq isti, indi bumbuz yatağın da yaddaşı var,

Nallı çəkmə altındaca qolu çıxan kuklacığın,

Miz üstündə yetim qalan bir qələmin,

varağın da yaddaşı var.

Azərbaycan tanımışdır vaxtsiz qapı döyünləri,

Qara günlər gətirərkən qan qırmızı geyənləri,

Yox, unuda bilmərik biz xeyir cildli geyən şəri,

Yüz minləri... qanunsuz və məhkəməsiz

gülləbaran edənləri.

Qorxa-qorxa yarım addım ata-ata,

Ayaq üstə yata-yata,

Qurşağacan qar içinə bata-bata

sürgünlərə gedənləri.

Ac, yuxusuz, nalan, üryan

Min-min qoca, min-min cavan

İş üstündə bir sümükdü, bir də dəri.

Yox, unuda bilmərik biz

Ağ canavar iştahıyla yurdu söküb tökənləri,

Bir dəstəni qana çəkən dəstəbaşı təkənləri.

Rəhbər, xadim sayılırdı, baş kəsənlər, göz oyanlar

– Haqq – bağırın boğazlara qurşun tökdü

Markaryanlar, Qriqoryanlar.

Yanda durdu Topuridze, asta cəllad, usta cəllad.

Adı doğma ürəyi yad

Cin Cəfərin əllərilə viran qaldı xanımınlar.

74 min dustaq getdi qayıtmadı yüzdə biri.

Çoxu güllə işığında öz əlilə qazdı qəbri.

Ən rəzili bu deyil, yox

Ən rəzili odur ki, sən

Özün şair adlanasan, ədib, alim adlanarsan.

Baxıb dustaq etdiyinə kam alasan, şadlanasan.

Yox, unuda bilmərik biz iş başında omba duran gürzələri.

Naxçıvanda DTK-nın çirmək qollu dilavəri,

Alnı kərpic, gözləri tum... mirzələri.

Əllərində daşdan keçən cəsusnamə ərzələri,

Tribunadan “Vətən!” deyə “Millət” deyə vəz eləyən hərzələri

Yox, unuda bilmərik biz

Bircə üskük şöhrət üçün, göz dikdiyi sərvət üçün

mənliliyini stanları.

Xirdəyəcən bataqlığa batanları.

– Daloy muğam!

– Daloy papaq!

– Daloy tar da!

– Daloy saz da! – deyib liğa batanları,

Xəyanətə qurban getdi tər bənövşə, bahar

Müşfiq.

Hələ də bu cinayətə zirvələrdən baxar Müşfiq.

Xəyanətə qurban getdi neçə igid,

Pensneli, zər əsalı, nur heykəli ulu Cavid.

Qurban getdi bağ bülluru Yusif Vəzir

Yalçın qaya – Əhməd Cavad

Qoç Koroğlu, Sanı oğlu Hacı Kərim

Ulduzları salxım kimi göydən dərən

Çobanzadə Bəkirimiz.

Güllələndi təpərimiz, kəsərimiz, hünərimiz.

Bu dərdləri öncə sezib

tab etmədi Cəfərimiz.

Haray, dünya!

hələ durur o qansızlar.

Qəhrəmana, mərd baxışa aman verməz imansızlar.

Qırdığımız dişlərini zaman-zaman şaqqıldadan
Qan tökməyə, baş kəsməyə imkansızlar...
Elə bilmə o dəhşətli yanğın bitdi, batdı, getdi.
Hələ durur, davam edir 37.

O, yaşayır, qorxularda, hürkülərdə.

“– Bəlkə bir də qaytarıldı”...

“bəlkə”lərdə.

Vicdanları basıb yeyən ləkələrdə, kölgələrdə.

Nə qədər ki, bir milləti yetmiş yerə bölənər var.

Nə qədər ki, rütbə üçün, şöhrət üçün ölənlər var.

Nə qədər ki, kabinet, vəzifəni

gözlərinə təpənlər var,

Tiranların yambızını bir az altdan öpənlər var,

Nə qədər ki, istedadı addım-addım pusanlar var.

Xalq dərini hayqırmağın əvəzinə

əqrəb kimi susanlar var.

Nə qədər ki, iş başında bunca kütbaş,

kəmsavad var.

Düz üç yüz min didərgindən heç nə yazmaz

mətbuat var,

Nə qədər ki, başçı olur başsız canlar,

Bir miillətin mənlüyini talam-talam talayanlar,

Nə qədər ki, mənə əxlaq dərni verir

Fərarilər, boşqab dibi yalayanlar,

Nə qədər ki,

– Demokrati!

– Aşkarlama! – deyə-deyə boğaz yırtır

bu züçülər, zurnaçılar, şeypurçular,

Nə qədər ki, cəzasızdır

Xankəndimdə evlər yıxan, ürək yıxan yırtıcılar,

Davam edir 37 –

Daha kəskin, daha ciddi!

Nə qədər ki, xalq şairi xalqa yaddır,

Nə qədər ki, rütbəliyərlər mütləq dahi istedadlıdır,

Nə qədər ki, yallananlar harda aşdır, orda başdır,

Nə qədər ki, erkən duran, axşamacan kətmən vuran
anaların döşü südsüz, gözü yaşdır,

davam edir 37 –

daha kəskin, daha ciddi.

Diqqət! Diqqət!

Qapamasın gözlərini haray-həşir, çığır-bağır.

Qəzətləri lal eləmək xalqı lal etməkdən ağır...

Ruhun hələ ölməmişse hayqır-bağır:

Nə qədər ki, sıxıb məni limon kimi sümürən var.

Sümüyümü gəmirən var,

Nə qədər ki, Bakımıza püsürdülür ölüm tozu,

Təyyarələr zəhərləyir o kolxoza, bu sovxoza,

Nə qədər ki, çocuq qanı pestisidlə mayalanır,

Aşımıza qatır alçaq yüz fitnəni min yalanı,

Nə qədər ki, Ovçarenko dəstəkləyir Balayanı,

Milli gəda Boroviki, Ağanbekyan min ilanı,

Nə qədər ki, canımızda qan sorucu min gənə var,

Mənim isti sözlərimə soyuq baxan biganə var

O xəyanət sanma bitdi,

Davam edir 37.

O cinayət davam edir

Mənim şerim, mənim qanım cinayətlə dava edir.

Bir halda ki, davam edir 37

Qorx ki, bir gün Vtən deyər:

Xəlil balam qurban getdi

Bakı, 28 may, 1989

ZİNDANDA SƏADƏT

Barmaqlıqdan buz sallanır salxım-salxım, lülə-lülə.
Ağ damlalar, saf damlalar şölə verir gülə-gülə

Könüllərdən, kirpiklərdən qəm tozunu silə-silə
Görün nasıl şəfəqlənir bu silsilə gilə-gilə.

Aman Tanrı, ağ gilələr ulduz-ulduz, ülkər-ülkər,
Var-dövlətim, şeiriyyətim, səadətim deyil məcər?!

Qarla, buzla, al günəşlə dayanmışam yan-yanaşı.
Hansı qüvvə ala bilər, deyin məndən bu daş-qaşı?

* * *

Kamerada gəzirəm, kameramız kiçik, dar.
Yumruq boyda qəlbimdə kainatlar, dünyalar.

Qoy partlasın, çatlasın acığından düşmənim.
İstanbul ləhcəsində yazılır şerim mənim.

Dilim ürəyimcədir,
Gül-gül, qönçə-qönçədir.
Türk ahəngi, Türk dili
Müqəddəsdir, incədir.

Türkcəmizin hökmüylə barmaqlıqlar sökülür,
Yerdən, göydən üstümə yaz şəfəqi tökülür.

Aman Tanrı, düşmənlər nasıl qorxur Türkcədən!
Məgər Türkcəm seçilir pardaxlanan qönçədən.

Hayandasa qıvrılır saxtakar bir filoloq.
Misram onun bağına düz tuşlanan oxdur, ox.

Şerimdə "eş" kəlməsi, eşsiz bir qəhrəmanam:
Şerimdə "Vatan" sözü... Vatandır benim Anam.

İstanbulum, Dərbəndim, Bakım, Daşkəndim mənim,
Arım, balım, pətəyim, ey duzum, qəndim mənim!

Mən sizin sayənizdə dağıdıram zindanı.
Yerə, göyə nur saçır şerimin qızıl danı.

Benim yirmi barmağım qat-qat güclüdür ondan,
Vecsiz alimciklərin murdar qafa tasından.

Kreml boşqabının xıltını yalayanlar
Türkcəmin qüdrətini nerədən, nasıl anlar?

Qanlı ölüm divarı hanı dövrəmdə, hanı?
Şığıyr tərən könül, uçur dağlar tərən.

Günəş mənəm, səma mən, ağ buludlar da özüm.
Barmaqlığa düzülür lalələr düzüm-düzüm.

Xəbəri yox heç kəsin: nə dəmir çarpayım var,
Nə qapı deşiyindən baxan yaraqlı qullar.

Nə mis qabda cirəylə verilən dadsız yemək,
Nə quruyub daşlaşan əl boyda yavan çörək.

Nə süfrəsiz stolum, nə bir quş yemi nahar,
Nə kibrit qutusunda nəm çəkən yaş duzum var.

Göy də mənəm, sürətlə gedən Yer kürəsi də,
Sərhədləri yandıran tonqalların səsi də.

Sıçrayan çınqılların
Arazdakı əksi də.

Dörd divar içində yox, yarı canım ordadır –
Tikanlı məftilləri damla-damla əridən
Atəşdə, odlardadır!

Ləngərlənən Bakımda aşıb-daşan qüdrətəm,
Üç rəngli bayraqımda yaşayan ləyaqətəm.

Səttarxan zavodunun mənəm qeyzi, qəzəbi.
Yaşar Türkezər kimi çılğın, məğrur, əsəbi.

Mənəm Azərbaycanın üsyan oduyla dolu
Üzü də, astarı da.

Mərd Naxçıvan,
Sərhəddi məhv edən Astara da.

Səslənir dəmir qapım: – Təam buyurun təam.
Əfv ediniz, gözəl qız, toxam bu gün, mən toxam.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
6 fevral, 1990*

YOX MƏN QAÇA BİLMƏZDİM

Ürəyimə dammışdı: lapdan tuta bilərlər
Zəng elədi Bərdədən qardaşım Məstan Günər:

– Həbs eləyə bilərlər: Saqqalını qırxıb qaç,
Canilərdən uzaqlaş!

Baş-gözünü sarıyıb gəl Bərdəyə birtəhər.
Ya Mikayıl, ya Zeynal, desən dərhal götürər.

Arabanın küncündə qısıl, ya da yıxıl, yat.
Qaçmaq da bir ehtiyat!

Zeynal gələrkən dedim: – Haydı, şəfa evinə!
Ağır yaralılara gedək, baş çəkək yenə.

Bəzi bəklər Cahangir, o ağ xalatlı Loğman.
Bəlkə bazardan keçək, bəli, mütləq bazardan.

Bir az alma, portağal, mer-meyvə almaq gərək.
Ölən-ölüb... qalanın qeydinə qalmaq gərək.

Arabamız bərk gedir, ildırımını dörd təkər?
Təkərlər qar üstünə alov tökər, od tökər.

Təkərlər buz layını qopardır qəlpə-qəlpə.
İmdada yetə bilsək, şəh çilənər od qəlbə.

– Arxa pəncərəni sil.
Seyr et, agah ol, Xəlil:

Adicə duman deyil, ölüm dumanıdır bu.
Hansı cinayətkarın, kimin planıdır bu?

Kirpiklərinə qədər Bakı bələnib qana,
Yol, xiyaban, bağ-bağat, səki bələnib qana.

Həkim, cərrah kürsüsü, Maştağa, Hövsan yolu,
Sanitar maşınları, bir xərəyin dörd qolu.

Meyidxana, bağ yolu, qələm bələnib qana.
Zəng eləyir Nyu-York, aləm bələnib qana.

Zəng eləyir Tokio, efir bələnir qana.
Çıxıb "Səhər" qəzeti, səhər bələnir qana.

Bakı – Yer kürəsinin isti qan fəvvarəsi,
Min-min şəhid üstündə bir qızılgül dəstəsi.

Yüz yerdən silkələnin Lefortovo zindanı,
Divarlara çırpılır Odlar yurdunun qanı:

Araziyam adanın,
Quluyam şahzadanın.
Kəsəydim qabağım
Sizə gələn qadanın.

Qara geyimli Sevinc həsrət qalıb sevincə,
Ağzından alov saçır qara donlu Xədicə:

Şalım qara boyandı,
Ucu yerə dayandı.
Çəkdiyim ah-nalədən
Ay da, ulduz da yandı.

Məktəbli qızıçığazlar məktəbdə qəm sərgisi...
Gəlir qulaqlarıma ağlar mələklər səsi:

Bostanda tağım ağlar,
Basma, yarpağım ağlar.
Sağam, özüm ağlaram,
Ölsəm, torpağım ağlar.

Düyülmüş yumruqlardan ildırımlar saçılır,
Yetimlərin üzündə qəm dəftəri açılır:

Gəl, gedək Daşbulağa,
Suyu sərxoş bulağa.
Mən yaralı, sən dərddi
Tökək qan-yaş bulağa.

Üsyan edən məktəblər məgər birmi, ikimi?
Hər imarət ucalmış bir dərd heykəli kimi:

Ağacda xəzəl ağlar,
Dibində gözəl ağlar.
Böyle oğlu ölənlər
Sərgərdan gəzər, ağlar.

Qərənfillər yanında mat-məəttəl durmuşam,
Şəhidlər şəkli üstə çırtım-çırtım yanır şam.

Əziziyəm, ay qardaş,
Qaşın ucu yay qardaş.
Ölsə, bacılar ölsün,
Heç deməsin: "Vay, qardaş!"

Xədicənin üsyanı yumruqlayır səmanı.
Necə yığım ovcuma gözlərindən damanı?

Kərbəlada gül ağlar,
Gül ağlar, bülbül ağlar.
Böyle övlad itirən
Tökək başa kül, ağlar.

Mən ordayam, mən orda, o incimin yanında,
Sevinci qaçaq olmuş Sevincimin yanında.

Taxtın qurmağa gəldim.
Halin sormağa gəldim.
Yaraların haranda?
Məlhəm olmağa gəldim.

Xədicəmin səsinə salon qalxır ayağa,
Bəbəklərdəki qan-yaş dönür yanar çırağa.

Aşiq yaralı ollam,
Bəxti qaralı ollam.
Sağ yanında yer elə,
Mən də oralı ollam.

Qərənfillər qırmızı, yanında bir el qızı.
Ağ üzü xatırladır alov tutan kağızı:

Qarşı yatan şiş dağları
Səndən sonra mən neylərəm?
Yaylayarsam, qəbrim olsun.
Soyuq-soyuq bulaqları
Səndən sonra mən neylərəm?
İçərsəm, zəhərim olsun!

Tövlə-tövlə köhlənləri
Səndən sonra mən neylərəm?
Minərsəm, tabutum olsun!
Sonuncu sükutum olsun!

Göz qoyuram Zeynala... qonur gözlər yuxusuz
Sifətini tük basıb... yollardadır ac-susuz.

Sərnişinmi daşıyır, didərginmi daşıyır?
Atıb qaça bilməzdim bağıri yanıq şəhəri.

Atıb qaça bilməzdim gözü yaşlı elləri,
Şəhidlər məzarında sərgilənən gülləri.

Mən orda bel götürüb məzar qazaydım gerek,
Şəhid sadalağını özüm yazaydım gerek.

Narın çişək altında pozularkən sətirlər,
Mən özüm olmalıydım süpər, canlı bir süpər.

Çəkmələr gil içində, öynim, üstüm ləkələi.
Bir-birinə ötürür məzar qazanlar beli.

Böylə məqamda qaçmaq həbsdən təhlükəli,
Ölümdən təhlükəli!

Yox, mən qaça bilməzdim... vurulmuşdum Bakıya.
Baş daşında ulduzu çevrələyən pak Aya.

Qarışmışdım Bakımın matəm səlqişinə,
Ton-ton, al qərənfilin sərgisinə, dəsinə.

Buğlanan samovarin dızıldayan səsinə
Kömürünə, hisinə.
Gözlərimin yaşına,
Qarışan tüstüsünə.

Soyuq əllərimdəki
Stəkan istisinə.

Vurulmuşdum Bakının xeyrat səxavətinə,
Halva-yuxa paylayan elimin adətinə.

Pulsuz Quran oxuyan
Molla dəyanətinə.

Tabaq-tabaq paxlava, şəkərbura, nabat, qənd,
Xonçaların bəzəyi bənd etmişdi məni, bənd.

Atıb gedə bilməzdim ağlayan gözəlləri,
Ayağımın altında sovruulan xəzəlləri.

Min-min zəri, gövhəri,
Gəlib isti qoynuma sığınmış yetimləri.

Atıb gedə bilməzdim gözü yaşlı dulları,
Zindanlara basılmış qəhrəman oğulları.

Şəva evi... Yan-yana beş yüz ağır yaralı.
Təbiətdən xəbərsiz, cəmiyyətdən aralı...
500 ağır yaralı,
Hansına keşik çəkib, hansını oxşamalı?
Qolları yanmışların hansı səndən cam aldı?

Şadlandıra bilərsən
Hansı solğun camalı?

Hansı cəhənnəm başa sərini yaylıq qoymalı?
Hansı gipsi açmalı, hansı dərdi duymalı?

Şəfa evi, həyatla ölümün astanası...
Müsiabət, həsrət, min qəmin astanası.
Eləsi var, cahanda yox atası, anası.
Balasıdır gözünün bircə ağı-qarası.

Bala da yaddan çıxır, qanad gərəndə ölüm.
Yox, mən qaça bilməzdim, qaça bilməzdim, gülüm.

Mən sonadək Bakımın hayanı olmalıydım,
Hayan ola bilməsəm, qurbanı olmalıydım.

Yoxdur üçüncü bir yol... bir həyat var, bir ölüm.
Yox, mən qaça bilməzdim... qaça bilməzdim, gülüm.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
8 fevral, 1990*

TƏBRİK, NELSON MANDELA

Şərəfsiz bir qəzetdə şərəfli bir şəkil var:
Gözlerimə göz dikib özəmətli üsyankar.

Əziz NELSON MANDELA – səngərdəşim, qardaşım.
Əli ölümə çatmaz arkadaşım, sirdaşım.

Sifət – aydın bir gecə, çiyinlər – bir sal qaya,
Qalın, qara dodaqlar – atəş püskürən yuva.

Dəmirleşən yumruqlar ilk dəfədir açılır,
Ömür bahar günəşi buruq-buruq saçını.

İndicə qanadlanır
Bəlkə dağlar laçını.

Salam! Nelson Mandela! Gözün aydın, Günaydın!
Yurdun kişi övladı yurda bir də qayıdır.

Bu gün “Viktor Ferster” barmaqlığı sökülür.
Coşğun təbrik gülləri dağ başına tökülür.

Sökülür darvazalar, dağılır dəmir qapı.
Afrika gözlərindən sevinc, səadət qapır.

Dörd yanını bürümüş plakatlar, şüarlar.
Qaraların əlində cahan boyda lələzar.

Təpələrdən yel kimi, dərələrdən sel kimi
Axıb gələn səadət Azadlığın səsimi?
Yoxsa bahar nəsimi?

- Urra!
- Yaşasın Nelson!
- Mandelaya min alqış!
- Qadını Vinni gəlir.
- Həsret həsrəti tapmış!

70 YAŞLI SEVGİLİ ADAXLILARA ALQIŞ!

Keyptaun meydanı! O mərdi bir də tanı.
Böylə marş eşidibmi, böylə cəlal görübmü?
De, Azadlıq meydanı!

Nizami addımların əzəməti, qüdrəti
Bəlkə ərzi titrədir. Yer asfalt, addım mətin.

Sağlam dişlər ağappaq, qara saçlar qapqara.
Qaralıq işıq salır tutqun asimanlara.

İldırımlarını yatır qılıncların qınında?
Gur şlalə hayqırır cəsurların qanında.

Mandela qəbul edir marş təntənəsini,
Qəzetlər göydə qapır hər adi cümləsini.

Fotoqraflar tələsir, düşüb əldən, ayaqdan.
MİN-min göz işıq alır Nelson adlı mayakdan.

30 il gəldi-keçdi, zindanlarda otuz il.
İki cavanın ömrü... otuz... zarafat deyil.

Dəmir-beton divarlar bükə bilmədi onu,
Qartal qanadlarını, susdurulmaz ruhumu.

Otuz il davam edən sorğu-sual, istintaq.
İstintaqlar önündə dağ dayandı, qara dağ.

Otuz ildə otuz yol rəngləndi dəmir qapı.
Üç yüz qələm tükəndi, üç yüz mürəkkəbqabı.

Otuz ildə... otuz cild cinayət sənədləri
Bu gün hamısı bir qoz... gərək deyil heç biri.

Otuz ildə nə qədər zindanbanlar dəyişdi.
Prokurorlar – savçılar, kor vicdanlar dəyişdi.

Dəyişdi gör nə qədər müstəntiqlər, vəkillər.
Dəyişmədi bircə ər, sərvər, rəhbər, hünərvər.

İradəsi mətinmiş zalımların ömrindən...
Zəlzələdə dağılmaz mədənlər dəmirindən!

Güllələnmə kəsildi... amma çəkindilər ki,
Bu qan çaxa zülmətdə min-min ıldırım təkli.

Güllə əvəz olundu ömürlük zindan ilə,
Yox... sarsıtdı zindanı o susmayan zəlzələ.

Qocalmadı Mandela, məhbəslərdə boy atdı.

Oyatdı milyonları əqidəsi, nəfəsi.
Parçaladı qara şir, parçaladı qəfəsi.

Məntiqi kal başlara ağır gürz təkli endi.
Afrika dalğalandı, Avropa silkələndi.

Fəxri üzv seçildi neçə Akademiyyə,
Boğmaq istədikləri səs qalxdı yerdən-göyə

Qucaqlaşaq, qardaşım, çək, sağ əlin başıma!
Nelson Mandela bu gün azad çıxdı qarşıma!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
13 fevral, 1990*

SALAM, BORİS PASTERNAK

Bu gün bütün qəzetlər şəklini vermiş sənin,
Gözlərin – mavi xəzər, çiyinlərin – dağ təkin.

Qırıqlarla şumlanan alnında qüdrət, təmkin.
Cəsur baxışlarında nə təəssüf, nə bir kin.

Bəs nə üçün qəmginsən, uca boylu sənətkar?
Qartallara yaraşır bu ləyaqət, bu vüqar.

İttifaqlar evində bu axşam təntənə var,
Dörd tərəf qar dənizi. Salon gülzar, lələzar.

Əziz qonaqlar gəlib, ürəyində həyəcan,
Uzaq Almaniyadan, yaxın İtaliyadan.

Qonaqların, dostların şəkli düşüb mərmərə.
Sənin misralarıdır nur verən qəndillərə.

Qədəmlər necə asta... səhnə – canlı gülüstan.
Sən bir dastan olmusan, dildə-ağızda dastan.

Buz qütübünü əridir çıraqların şöləsi,
Üzü nurlu peyğəmbər sənətkarın şöləsi!

Bir könüldən nur alır bəlkə də altı qitə.
İldırımlar heyrandır qələmdəki qüdrətə.

Çələng gəlir səhnəyə... Kim gətirir, kimdir o?
Bela Əhmədulina, Yevgeni Yevtuşenko.

Robert Rojdestvenski, Andrey Voznesenski...
Hamısının gözündə əziz şairin əksi.

Sənətin dövrəsində nə qədər şair, alim.
Cəfasını çəkən kim, səfasını görən kim...

Bircə mən yoxam orda... Mən barmaqlıq dalında,
Sən ən böyük cah-cələl, təntənələr zalında.

Bəs nə üçün qəmginsən, uca boylu sənətkar?
Alovlular bir varlığın dörd tərəfi şaxta, qar.

Xatirələr könlümü kameradan qoparır,
Otuz bir il əvvəlki soyuqluğa aparır.

Dobrolyubov küçəsi, on birinci binada
Doğma yataqxanada, kiçik mənzilimdəyəm.

Qapı döyülür möhkəm.
Açıram. Komsomollar təpirlilər içəri.
Kin püskürür gözləri.

– Pasternak əleyhinə imza toplayırıq biz!

O çıxsın gərək əlan
Yazarlar birliyindən. Ədəbiyyat fondundan!

– Bədbəxt yolunu azıb,
“Doktor Jivaqo” adlı səfeh bir roman yazıb.

– Oxumusanmı özün?
– Oxusam, ağlar gözüm.
– Oxusan, gülər gözün.
– Budur siyahı... qol çək!

– Rədd ol, xalası göyçək!
Bal şanının üstünə qonan zavallı milçək!

Ağarmış pəncərəyə qar çırpılır çəpəki.
Ağ imarət dayanıb öz yerində dağ təkli.

– Budur siyahı... qol çək!
Aldım, baxdım... imzalar...
Əqrəb zəhəri kimi gör nə qədər imza var.

Sən dağsan... imzaları quyu dibində gördüm.
Hamısının üzünə xəyalımda tüpürdüm.

Şərəfsiz siyahını nə cırdım, nə tulladım.
Nə qapdım qrafini, başlarına zolladım.

Yalnız bir cümlə dedim: – Rədd olun, dələduzlar.
Qələmdən də ucuzlar, kağızdan da ucuzlar.

Mənim pak otağımdan cəld bayıra basın siz,
Hətta tüpürçəyimə siz layiq deyilsiniz.

İllər sovuşdu... Bu gün car çəkir Yevtuşenko:
– Bu bayramı qeyd edir bəşəriyyət, Yunesko.

Davam edir təntənə öz əvvəlki halında.
Qar yağır, mən uzaqda... Mən barmaqlıq dalında.

*Moskva, Lefortovo zindanı,
18 fevral, 1990*

MƏNİM HƏBS XƏBƏRİM

Bəd xəbəri görəsən kim gətirdi bizə, kim?
Dostum, yoxsa düşmənim?

Bəd xəbəri verəndə dodaqları əsdimi?
Kəsdimi vücudunu bəd xəbərin qılıncı?

İldırımımı bəd xəbər?
Bir qara vurğun kimi vurdu Firəngizimi,
Bəlkə silmək istədi bu dünyadan izimi.

Yaman xəbər az qala məzar daşı, baş daşı.
Kırpikləri yandıran dalğa-dalğa göz yaşı.

Ayaqları qurudu, sustaldımı qolları?
Kəsildi dörd tərəfdən, yumruldumu yolları?

Söykəribən divara tab etdimi birtəhər?
Yoxsa su gətirdilər, üz-gözünə səpdilər?!

Bilsəydi ki, yerimdə mən durmuşam dağ kimi,
Məgər titrəyərdimi ürəyi yarpaq kibi?

Yaman xəbər Salyana çatdı hansı məqamda,
Bəlkə odun yarırıdı Tofiq əlində balta?!

Bir cüt qılınca döndü bəlkə qolu, biləyi
Oduunu doğramaqla soyudumu ürəyi?

Qaldırdı baltasını... kəsərə bax, kəsərə!
O balta ŞÖLƏ SALDI KOR QARANLIQ BİR QƏSRƏ

Bəd xəbəri alanda Fərhad şeir yazırdı,
Yoxsa çuxur qazırda, fidan basdırmaq üçün.

Tüstülətdi beynini bəd xəbərin şər gücü.
Urbana bilsəydi ki, dəmir yumruqlarımda

Həbs etmişəm bu dərdi,
Qarlı qışda oyanıb bəlkə çiçəkləyirdi.

Bəd xəbəri alanda qardaşımız Məhəmməd
Bəlkə divar hörürdü, əlində şaqul, səmənd.

Bilsəydi ki, divardan, qayadan da möhkəməm,
Solən kirpikləri heç mægər çəkərdimi nəm?

Bəd xəbərdən Arifə göz yaşında boğuldu,
Güldandakı qərənfil solmamış özü soldu.

26 yanvarı Rüstəm saydı uğursuz,
Baş-başa ağlaşdılar Böyükxanımla Ulduz.

Üsyan bayrağı oldu Zeynallı Könül xanım,
– Qalx! – söylədi qəzəblə!.. Qalxdı Azərbaycanım.

Yazarlar Birliyinə gəldi İsmayıl Şıxlı,
Hümmət Süleymanlı sərt, qaşqabaqlı, acıqlı.

Cüt qardaş Müdafiə Komitəsi yaratdı,
Ulutürkün uğrunda hərəsi bir Maratdı.

Qəzetə şölə saldı Qabil səmimiyyəti,
Cəsəreti, qeyrəti ildırımından da iti!

Hidayətin əlləri uzandı Aya, Günə –
Şerimi şahid çəkdi Xəlil böyüklüyünə.

Babək Hüseyin oğlunu tutdu Kəngərli Qulu:
– Dərc et bu məqaləni! – dedi başıalovlu.

Zeynal Vəfa göstərdi dostu sədaqətini,
Bir dağ qalası bildi Rzayla ülfətini.

Şir ürəkli Sərvinaz kişi qətiyyətiylə
Neçə yüz şagirdini harayladı tətələ.

Səttarxan zavodunda əl saxladı fəhlələr.
– Yurd azad ola bilməz, yurddaş dustaqsə əgər.

Beləcə hökm etdilər,
Əllərdə plakatlar ön cərgədə getdilər.

Bakıda yüz milyardlıq meydan coşdu, çağladı.
Xaç dəmirələr atdılar, polis yolu bağladı.

Əngəlləri, sədləri dərhal basıb keçdilər.
Şair cəsurluğuna baş əyib and içdilər.

Üç rəngli bayrağımın göyü, mavisini, alı
Ləngərləndi, hüsnündə qəzəb, qeyrət cəlalı

Xəbər Münxənə çatdı, ustad Mirzə Xəzərə,
Xəzər büründü zərə, səda saldı efirə.

Mikayılım qaldırdı Türkiyəni ayağa,
Dünya gəmiyə döndü, Xəlil Rza mayağa.

Oruc qızı Dilara yeridi ilk cərgədə
Əlindəki şəkildə Ulutürküm – sərkərdə!

Mənim həbs xəbərim min-min yumruğa döndü,
Xalqa biganələrin peysərində göründü!

Rəhbər Bəşiroğlunun hayqırışı qasırga,
Məhəmmədin gur səsi yayıldı dalğa-dalğa.

– Sənətkara AZADLIQ!
Azadlıq Ulutürkə!
Dağıtdılar... Sərhədlər yüz yerdən tikə-tikə.

İçi boş, üzü qara min-min sərhəd ağacı
Yandırıldı. Tonqallar gecənin qızıl tacı.

Silkədilər hardasa əli qanlı sarayı.
Pash darvazaların əridi dəmir layı.

Düşmənlər bilmədi ki, zaman başqa zamandır,
Məkan eyni məkandır.

Xalqın AZADLIĞına şair həbsi təkandır.

QANLI CƏLLADA

Və Bakıda 20 yanvar
1990 qatillərinə

Radiodan eşitdim sənin tanış səsini,
Radiodan eşitdim iyrenc, bayquş səsini.

Radiodan eşitdim... telegüzgü dağılmış,
Dağıtdın ki, kəsəsən haqqın haqq nəfəsini:

Telegüzgü, antena, redaksiya dağılmış.
Dağıtdın ki, boğasan Vətənimin səsini.

Nərildəyir tankların Bakı gecələrində,
Daş asfaltın üstündə, buğlanan, buz bağlayan

Qırmızı qan gölüsən
Bakı küçələrində.

Radiodan eşitdim... Telegüzgü dağılmış:
Dağıtdın ki, boğasan yüz-yüz oğulu, qızı.

Diz çökdürə biləsən
Azərbaycanımızı!

İsti qarın üstündə meydilərimi səyriyən
Meyidlərini səyriyən, sənə min lənət deyən?!

Cinayət izlərini
Qasırğamı süpürən?

Qanlı yumruqlarını qan içində qaldırıb
Kimdi sənin bulaşmış, dar gözünə tüpürən?

Müqəddəs bir ölkəni dağıtdın dağım-dağım.
Al qanına bələndi çölüm, çəmənim, dağım.

Bakı küçələrini şırım-şırım şumlayan
Ey isti tank tırtılı, ey pulemyot lüləsi!

Gözlərimə tuşlanan
Ey qəsbkar gülləsi!

Daş üzündə qalıbsa barı bir gilə abır,
Utan yola tökülmüş şagird dəftərlərindən

Onlar qalxıb yerindən
Addımlayır bu gecə.

Qanına bələdiyən neçə-neçə gülqönçə
Düyüb yumruqlarını addımlayır bu gecə.

Bəlkə son şerimdi bu,
Xəzər kimi açmışam dağ köksümü sahilə.

Sağam hələ... Güllələ!
Sənin ki, donuz burnu Əfqanlarda özilmiş
neçə yüz nökrin var.

Əlləri dəyənəkli, avtomatlı, tüfəngli
Min-min kəlpeysərin var.

Şalvarının zolağı qan – qırmızı, tox harın
Gürzə generalların, ilan əfsərlərin var.

Üfunətli dərinə keşik çəkənlərin var,
Ayıq-sayıq başları dərhal ökənlərin var.

– Demokrati! Aşkarlıq! – deyib bağırın barbar,
Ağzi qanlı qəsbkar! Dişi qanlı fitnəkar!

Barı daş sifətindən götür zülmət maskanı,
Vicdandanmı danışdın, səndə vicdan bəs hanı?

Bütün tacın, taxtınla,
Zatı qırıq zatınla

“Ağ ev”də sənə həmrəy minsifət senatınla
Fikirleş, dəyərmisən

Ağzı qara qapanmış gəncin birçə telinə?
Kimə atəş açırsan? Kimə? Boylu gəlinə!

Dəyərmisən o qızın
Al qanını qarla bir qamarlayan əlinə?

Çamuruna buladın yurdumun süd qarını.
Metteranla, Tetçerlə gizli pıçıltılarnı

Verdimi öz barını?
Tulla cındırlarını, səni apaşkar görüm.

Zəncirdə saxladığın Vəziryanə tüpürüm.
Zəncirsiz bəslədiyən Arutunyana tüpürüm.

Xalqıma qəddar yağ, alçaqların alçağı!
Daz başında qaralan kor xalına tüpürüm.

Nəsilbənəslinizi
Bu dünyadan süpürüm.

Əl-beş şüa deməkdir.
Səninki – ac hörümçək.

Acmısan, cəhənnəm ol,
Mənim yaxamdan əl çək!

Sinəm Araz dağlıdır,
Sinə dağımından əl çək!

Gözlərim çıraç-çıraç,
Göz çırağımından əl çək.

Daş-torpağım – qan gölü,
Daş-torpağımından əl çək!

Viran qaldı bağlarım,
Viran bağımından əl çək!

Təbrizimdən, Bakımdan,
Qarabağımından əl çək!

Əl çək, ey qara köpək,
Əl çək, ey sarı köpək!

Radiodan eşitdim yava, murdar səsini,
Radiodan eşitdim... telegüzgü dağılmış:

Dörd yanını canavar
Avtomatlılar almış.

Redaksiya, antena, ekranlar pərən-pərən.
Diktör – ölüm sükutu, ağ vərəqlər – ağ kəfən.

Ey mənə kəfən biçən daz peysərli mürdəşir,
Öldürt, meydan sənindir.

Vəlisoy Nemanımın nəyindən artıqam mən?
O qaraqaş, qaragöz, enlikürək, ucaboy

İgid Orduxanımın
Nəyindən artıqam mən?

Sən əlimdən almısan məgər yalnız varımı?
Sən almısan əlimdən cəsur oğullarımı?

Sal qayalardan mətin
Büllur oğullarımı!

Əlisoy Bəxtiyarı,
İmran oğlu Rüzgarı!

Dan ulduzu qızımı,
Palçığa tullamısan al çiçəkli yazımı.

Rədd ol, burda dayanma, ayaqların yanacaq.
Nəsimi ölkəsini tapdalayan kor alçaq.

Rədd ol, burda dolanma,
Cındır canın yanacaq.

Müqəddəsdir bu atəş, görmədiyın od-ocaq.
Bütün qansoranları odlayacaq bu torpaq.

Radiodan ulama... bulaşiq vəz oxuma.
Müqəddəsdir göz yaşım... Göz yaşıma toxunma!

Bakı, 21 yanvar, 1990

QOVACAĞIZ!

Onlar boylu gəlinləri evdən zorla çıxartdılar.
Onlar xəstə qocaların dağ başına daş atdılar.

Atasının yanındaca soyundurub qızçığazı,
Namusuna kirli, qaba əllərini uzatdılar.

Köpək qaldı zəncirdəcə... macal yoxdur açam, getsin,
Kuklacığı tapdalayıb qollarını qopartdılar.

Kolxozları, sovxozları dağıtdılar dağım-dağım,
Cumub Göyçə mahalına qan gölləri yaratdılar.

Gəmiridilər Vurğunumun qızıl, yaqut heykəlini
Ələsgərin başdaşını bir kənara fırlatdılar.

Çamur atıb İrəvanın, Qursalının üz-gözünə,
Altunkəndin, Zəngəzurun sinəsini qanatdılar,

Biz onları qovacağız tüfəngilə yox, tüpürçəklə,
Onlar bizi avtomatla güllələyən cəlladdılar.

Soxuldular "Pravda"ya, "İzvestiya" qəzetinə,
Moskvada, Ağ evdəcə halvəmizə duz qatdılar.

Satqın, murdar, alçaq gəda onların öz tulasıdır,
Ula! – deyib kor katibi üstümüze ulatdılar.

Padişahın arvadının daş-qaş düzüb yaxasına,
Paris, Roma civarında yollarını sulatdılar.

Bu gün topla, tüfəng ilə, raket, bomba, zəhrmarla...
Bizə qarşı silahlanmış savadsızlar, savadlılar.

Təklədilər, sarsıtdılar Şərqi İran qalasını,
Uçub gədən bir qatırı dayandırıb yubatdılar.

Sataşlırlar, sürtünürlər Türkiyənin sınırına,
Tarix heç vaxt geri dönməz – anlamaqdan kasaddılar.

Nədən qorxur yarasalar? Minarənin işığından,
Minarədən aşağıdır bu təyyarə qanadlılar.

Mən – zamanın yürüşüyəm, mən kainat günəşiyəm!
Rədd ol, çəkil, ey yarasa, adı batmış ey adlılar!

Qanad mənəm, səbat mənəm, polad mənəm, həyat mənəm,
Silahsız da müzəffərdir Düratlılar, Qıratlılar!

Sizdən min qat şərəflidir soxulcanlar, kor ilanlar,
Ey mədəsi, bağırsağı fitnəlilər, fəsadlılar.

Düşmən bizi avtomatla, biz düşməni tüpürcəklə
Qovacağız! İnsafsızlar insanlığa təzaddılar.

Kimdir cahanda kişi?
Ən gərəkli mərd işi görməyi bacaranlar.

Yaxalayıb nakəsi xam bezi kimi cıranlar.
Biz ədalət ordusu, Azadlıq karvanıyız.

Nifrətin damlası yox, sahilsiz ümmanıyız.
İldırım qasırga, yüyənsiz bir tufanınız,

Qadın, kişi... fərqi yox, vahidləşən bir canız.
Biz lağımdan keçiriz şığıyan qatar kimi,
Saçılarınız aləmə ətirli rüzgar kimi,

Hansı pəhləvandır o, dizində qandal qırır?
Namik birdən hayqırır:

– Ölüm fitnəkarlara!
Yeni bir sürət gəlir bu dəm uçan qatara.

Təkrar edir təkarlər:
– Ölüm qəsbkarlara!

Təkrar edir min ağız:
– Ölüm saxtakarlara!

Nübar xanım səslənir: – Alqış xilaskarlara
Gedir, çatır bu səda lap ürəyi karlara!

Alqış bayraqdarlara!
Öndə Vəkil Məhəmməd,

Nurani, ağ üzündə cəsəret və ləyaqət.
“Qeyrət” təşkilatına başçı yalnız o qeyrət
Karvanımız ciddi, sərt.

Göstərmə müqavimət, pərt olarsan, inan pərt.
Karvanımız ciddi, sərt.
Qranitdən, qayadan, daşdan keçən bir qüvvət!

Kim bizə əngəl olsa darmadağın edəriz,
Köksümüzə ümmanlar ulduzlara yetəriz!

Gözlüklü gözlərində kirpikləri dolaşır,
Qansız dodaqlarında süni, saxta qımışıq
Kostyumu şıq, lopabığ
Donquldandı yarımçıq:
– Siz kimsiniz?

Mən yalnız Xalq cəbhəsi tanıram,
Qalanları danıram.
Arxadan önə keçdi sakit Mənsur Əlisoy:
– Qalx ayağa, cəbhə yox, Xalqın özüdür gələn!

Qoşulmasan bu gün sən xalqın iradəsinə,
Bu cür ayaq üstə yox, duracaqsan tərsinə!

Səhiyyə bəkanlığı tərtəmiz olmalıdır,
Bu qızıl günəş kimi ləkəsiz olmalıdır!

Burda qalmamalıdır, nə əqrəb, nə siçovul,
Nə də sənin kimi qul.
Damarında qalıbsa bircə damla ər qanı,

Doğul, təzədən doğul.
Burda qalmamalıdır nə əqrəb, nə siçovul!

Biz Türkistan elləriyiz,
Qeyrət, qüdrət selləriyiz.

Daşnakları qovan bizik,
Dar gözləri ovan bizik.

Yeter, meydan suladılar,
Yurdumuzu taladılar.

Bakımızı əzizləyək,
Əqrəblərdən təmizləyək!

Şölə versin bu ləl, mərcan,
Ermənisiz Azərbaycan!

Sizin nazirlik – qanlı mağaradır, mağara.
Kor həkim divan tutur çəlimsiz cavanlara.

Madmazel bir axçinin yubkasına qısıılır.
Əlil, xəstə, tayqanad əsgərliyə basılır,

Şəfqətdən məhrum olan şəfqət bacıları var,
Varlığında ədavət, nifrət acıları var.

Doğulan oğlandırsa, gör haraya əl atır.
Əzir erkəkliyini, soyun, irsin cəlladı.

Burda qalmamalıdır ağ geyimli xəyanət,
O başsız başçıların cəmdəyinə min lənət!

Sözdə dövlət dilidir Azəobaycan tükçəsi.
İşdə neçin görünür onun qızıl külçəsi?

Yad dildə çaqqıldayır makinalar çakhaçak,
Doğmalığın havası haçaq gələr, bəs haçaq?

Nəfəslərə təpilir zəqqum sement tozları,
Neçin cilovlamırsan qudurğan quduzları,

Şovinstə qul, nöker milli dələduzları?!
Toz boydaca tuzları?!

General-leytenantın bir yefreytora dəyməz,
Zərsiz paqonlarından qopar kor ulduzları!

Tiyer Qriqoryan üçün daim xaral daşıyır,
qızıl, motal daşıyır.

“Milli ordum!” – söyləsəm, peysərini qaşıyır.
O ki, çoxdan gəbərmiş. Söylə neçin yaşayır?

Diplomunu beş minə almış həkimçiyə bax,
Kirpiyi – hörümçəkdir, daz kəlləsi balqabaq.

Fonendoskop əlində dar ağacı ilgəyi,
Haçan çıxaracaqsan yurddan bu köstəbəyi?

Fabrik, zavod, sex, mədən, başdan-başa qurum, his,
Radiasi tozunu yayır hansı şərəfsiz?

Hərbi donanmaya bax, büllur dənizə ləkə,
Yoxsa alternativ, neçindir bu mərəkə?

Kimi kimdən qoruyur ağzı qanlı əjdaha,
Bombalarla tor atır hər gün suya bir daha.

Sonuncu şahmayını qana qərç edən alçaq,
Sən həkimsən, açıq de, burda çoxmu qalacaq?

Bu diyar dördfəsilli bahar üçün doğulub,
Bəs nə üçün zəhrmar tüstülərdə boğulur?

Xəşəm, xartut, qızılgül, badam, zeytun diyarı,
Neçin xatırlatmasın bir gülşəni, gülzarı?

Mənsur Əlisoy öndə od püsgürən bir dağdı,
Nazirin gözlüyündən duman, yoxsa tər axdı?
Silib təzədən taxdı.

– Yoxdu vaxtımız, haydı! Möhlət veririz üç gün.
Günəşə dönməlidir sənin ləkəli güzün.
Haydı getdik! Yürüşdəyiz!
Biz Azadlıq karvanıyız!
Yer altında, yer üstündə qeyrət, nifrət vulkanıyız

Qarşımıza milis çıxır, polis çıxır, iblis çıxır.
Yumruqlanmış Nofəl Kərim zəhərini bizə sıxır.

Dağdırız tapançalı qarğa-quzğun səfərini,
Yollardaca düzəldiriz babaların səhvlərini.

Dəyənəklər bandasını darmadağın edən bizik,
Qaranlıqda işıq zoğu, ləngər vuran bir dənizik.

Hədələyir düşmən bizi hərbcular dəstəsilə.
Karvan gedir cavarıyla, qocasıyla, xəstəsilə.

Ağ saçlı mərd İsmayılım kamanından çıxan oxdur,
Qara bıqlı pəhləvanım Tofiqimin misli yoxdur.

İslam ürək xəstəsidir, donluğunu kəsmiş rəis,
Nə qəm, zalim boğazında dəmir, polad yumruğuq biz!

Şüşələrdən, aynalardan ləkələri silə-silə,
Gedir mətin bir silsilə, düşür işıq, nur sahilə.

Əgər göydən baxan olsa, görür tale nə yaradır:
Ulduzları qucaqlayan Bakı – qızıl ayparadır.

Bakı hələ nurlanacaq, Bakı hələ güllənəcək.
El Bakını bəzəyəcək qönçə-qönçə, çiçək-çiçək.

Çırağbandır, gülüstandır Azərbaycan prospekti,
Daş güzəni, baş güzəni necə əzdik, necə getdi.

Onu bellə, balta ilə külüng ilə yıxdıq məgər?
Qulağını, daş burnunu, kim qopardı? Polad əllər.

Ağır güzünü endirəndə çınqı çıxdı dan yerindən:
Bəlkə isti qan sıçradı qızıl çilli mərmərindən.

Zülmətləşən heykəlləri, əngəlləri yıxan bizik,
Dar gözlərə beş barmağı, on barmağa soxan bizik.

Filarmoni höpümçəyi, aç gözünü, yaxşı tanı,
Rzaxanlı Naibəni, bizim diş qəhrəmanı!
Qadın-kişi qəhrəmanı!

Elmiranın əlləridir sənin üçün qəbir qazan,
Gözlərinin içinə dik baxsan, bəlkə sağalasan.

Karvan gedir... qızıl qatar hərdən durur piketlərdə.
– Qovasıyq! □ – səs yayılır dalğa-dalğa, pərdə-pərdə.
– Qovasıyq!

Od püskürən Tərhan qızı Zemfiradır,
Axçilərə uyub gedən ərlər, – deyir – fıfıradır.

Yad qızlara uyan ərlər məgər ərmi? Madmazeldir,
Tüppürçəm gözlərinə, ağlasa da gildir-gildir.

Baxar koru dərhal çalır özgə afət, o kəmfüpsət,
Yada əsir düşənlərin cəmdəyinə bir də lənət!

Gedir karvan... hər bir insan özü boyda dərd heykəli,
Xəstələrə yerdən, göydən qüvvət gəlir, cürət gəlir.

Rima dünən öskürdü... bu gün səsi ağ ıldırım,
Cırır kirli pərdələri cırım-cırım, şırım-şırım.

Oktay dünən axsayırdı... bu gün seyr et bayraqdarı,
Ləngiyən Yer kürəsinə yürüş verir addımları.

Doğransaq da parça-parça, tikə-tikə, rizə-rizə.
Mübarizə! Mübarizə! Mübarizə! Mübarizə!

Mübarizə can gətirir pərakəndə dəstələrə,
Qüdrət verir şikəstlərə, əlillərə, xəstələrə.

Bakımızın qoynundaca doğulmaqda yeni Bakı,
Kimdir doğan bu baharı? Ər nəfəsi! Ər idraki.

Çal papaqlı Məlik dayı çaylar kimi aşıb-daşır.
Qar saçları ağ çələngdir... yollardaca cavanlaşır.

Yollardaca kəşf edirik ən müqəddəs həqiqəti:
Yalnız mərdlər, cəsurlardır təzələyən planeti.

Şüursuzun, yal yeyənin kəsəcəyiz nəfəsini,
Dağıtmalı darısqallıq, nəfəssizlik qəfəsini!

İlim-ilim biz itirək qəsbkarı, yadı görəək
Qoca köpək, bizə yalnız duz-çörəyin dadı görəək!

Bizə haram eylədiniz adi reyhan qoxusunu,
Vahiməylə dağıtdınız çocuqların yuxusunu,

Şəfiqənin bağazında xırıltısı, əngəli var,
Fəqət qadın əllərilə min alçağı boğazlayar.

45 yaşlı Elmiranın qarlı dağa bənzər başı.
Övladına qıyıb düşmən, dağ selidir hayqırışı.

Doluşuruq mağaraya yellər kimi, sellər kimi.
Siz kimsiniz? Kor rəisin gözlərində oddur kini.

– Siz kimsiniz? Xalq Cəbhəsi? Heç bir cəbhə tanımıram.
Sultan qızı Könül xanım... Hər ağ teli bir yanar şam.

Hayqırdı ki, Cəbhəsi yox, elə Xalqın özüyük biz.
Təpə-dırnaq yumruqlandı. Gözlərində bir cüt dəniz.

Bəli, xalqın özüyük biz. Əqrəbləri qovasıyıq.
Əgər bizə qoşulmasan, dar gözünü ovasıyıq.

Gedir zəfər karvanımız, təpər, hünər karvanımız.
– Qovacağız! – Hayqırmada yüz-yüz boğaz, min-min ağız.

Dəyənəklər bandasını darmadağın edən bizim,
Fırtınası dağlar yıxan bir dənizik... sahiltsizik.

Düşmən bizi hədələyir hərbcular dəstəsilə,
Dəstə gedir cavanıyla, qocasıyla, xəstəsilə.

Dəstə gedir aynalardan ləkələri silə-silə.
Əynindəki ağ kəfəni nəyə bənzər? Bir ağ gülə.

Sağ-solumda addımlayan Ramiz, Elşən, Sərvinazdır.
Sərvinazın uğrunda mən oda girsem, ölsəm, azdır.

Biz adıca insan oğlu, nə arslanıq, nə də şirik.
Biz yollarda qocalırıq, biz yollarda gəncləşirik.

Dodaqları pörşələnən o diabet xəstəyə bax,
Dağ gövdəni nasıl çəkir bir cüt yorğun, üzgün ayaq?

Xəlil Rza! Yoxdur haqqın büdrəyəsən, ləngiyəsən,
Karvan görəək sarsılmasın, bu karvana sən yiyəsən.

Görürsənmi, necə gedir səndən yaşlı Əli Cabbar,
Ağ saqqalı, ağ saçında qarlı dağlar şöləsi var.

Nərildəyən qatar bizim, nəfəs dərir piketlərdə.
– Qovasıyıq! – Səs yayılır dalğa-dalğa, pərdə-pərdə.

Qovasıyıq! Daş asfaltda ildırımlar çatlasa da,
Ağ qasırğa uğuldasa, sel qayalar partlasa da.

Ağciyərlər bağırsa da, qoşun, polis çağırsa da,
Bizə əsər qılmayacaq bu vay-şivən, boş səs-səda.

Qar layını yara-yara addımlayan Oqtaya bax,
Ayaqları su içində... özü atəş, özü mayak.

Qarasaqqal... balacaboy... fəqət gücü dəryalarca,
Yeldən yeyin, oddan iti, sudan təmiz, dağdan uca.

– Sergey oğlu Mixailə mənim az-çox hörmətim var.
Hanı İslam özülçüsü? Neçin hədyan, saçma saçar?

Hanı islam özülçüsü? İslam görün nə gündədir.
Hörümçəklər basıb küncü... məscid sanki sürgündədir.

Qapı bağlı... pəncərələr neçə yerdən taxtalanıb.
Əmmamələr üzüb seldə... burda namus axtalanıb.

Biz qorxmuruq alçaqların mərmisindən, gülləsindən
Minarələr qüvvətlidir Kremlin top lüləsindən.

Bakı 13 yanvar, 1990

AĞ ÇƏLƏNGLİ AZƏRBAYCAN

Bu bir qədim əfsanədir: əsir düşən bir cavanı
Qara zindan, zülmətxana lapdan çəkir öz kamına.
Əli qanlı, gözü qanlı, ağzı qanlı neçə canı
Məhkəmədə qərar verir, qol çəkilir edamına.

– Son məqamda əhdin nədir? – soruşurlar o cavandan
– Anam gəlsin, Anam! – deyir – görməliyəm mən anamı.
Ana gəlir, işıqları birdən-birə qara zindan,
Övladına bəxş ələyir süddən gələn bir inamı.

Deyir: – qəbul edəsidir şəxsən məni kral özü.
Çağırtdırıb özü oğlum, bəlkə müjdə verəsidir.
Aman-zaman tək balamsan, varım-yoxum, canım-gözüm,
Səni mənə bağışlasın, bu olacaq bircə sözüm.

Edam günü ağ geyinsəm, gəlib dursam ağ eyvanda,
Bil ki, sənə zaval yoxdu, ölüm yoxdu bu cahanda.
Boğazına sabunlanmış kəndir – ilgək salınsa da,
İnan, tilsim qırılacaq əvvəl-axır, lap son anda.

Qara geysəm, demək kral rədd eləmiş diləkçəmi,
Demək, qanlı fələk özü bəxtimizi qara yazmış.
Gəlib çatır edam günü zəhərlənmiş qılınc kimi
Min-min yolçu qabağında bircə nəfər o “yolazmış”.

Göz yetirir: Ana durmuş ağ geyimdə, ağ eyvanda,
Başında ağ çələngi var, görkəmində bir əzəmət.
Anlayır ki, daha ona ölüm yoxdur bu cahanda,
Varlığına qüvvət axır, yerdən-göydən gələn qüvvət.

Gözlərinə görünür heç neçə – neçə qansız fərraş,
Sabunlu ip, ilan tək omba durmuş dar ağacı.
Azad ruhu al günəşdə addımlayır yavaş-yavaş,
Buluddamı məğrur başı, qızıl quşmu qızıl saçı?

Bu əfsanə, bu həqiqət görün harda düşdü yada?
Moskvada, alatoran, kəmnəfəs bir kamerada.
Həmən cavan mən özüməm, amma heyif anam yoxdur,
Doğma xalqım, anam sənsən, atam sənsən bu dünyada.

Nə təsəlli istəyirəm, nə son ümid, ürək-dirək.
Özüm sənə təsəlliyəm, özüm sənə üreyinəm.
Ləyaqətim, mətanətim ağ başımda qızıl çələng,
Nə dizimdə titrəyiş var, nə gözümdə ələm, ya qəm.

Mən onsuz da əbədiyəm, cahangirlər gəldi-gedər.
Bir gün edam meydanında başım getsə, verərsəm can,
Sən yadların qarşısında heç bir zaman qara geymə,
Ey Ağ donlu Anam mənim, ağ çələngi Azərbaycan!

*Moskva, Lefortovo zindanı,
12 may, 1990*

AZƏRBAYCAN TÜRKÇƏSİ

Dörd tərəfim qaranlıq, xəyalımda dan yeri.
Nəfəsimlə yazıram bu dan ulduzlu şeri.

Tamam başqa zindandan gözlərimə dikilib.
Nəsiminin gözləri, Müşfiqimin gözləri.

Yer də zülmətə dönsə, göy də zülmətə dönsə,
Sənsən mənim ömrümün söndürülməz ölkəri

Ağ qanadlı gündüzü,
Çil-çırağban gecəsi,
Azərbaycan türkcəsi!

Yalnız sənə uğrunda
Atıldım yanar oda,

Məni anamdan əvvəl
Sən doğmusan dünyada.

İki erasamı? Yox... bəlkə milyard ilimsən.
Yarım bağışlar məni, əbədi sevgilimsən.

“Muğ” sözünə sığmayan Muğanımsan, Milimsin.
Ayparalı çadırda Qərbi, Şərqi dolaşan,

Nəsirəddin fikrində ulduzlara yol açan,
Köçər-köçməz elimsən.

Öz dirilik suyunu Koroğluya bəxş edən
Qoşabulaq çeşməli, çənsiz Çənlibelimsən.

Sən ağızda dilim yox,
Üreyimdə dilimsən.

Dilimləyib bağrımı, dilim-dilim mənim sə.
Ey dünyanın sərvəti, fəxr edirəm, mənim sən!

Soruş uvertürümü haçan, harda dinlədim?
Bəlkə yer üstündə yox, ulduzlarda dinlədim.

Ulduzlarda səslənən laylamsan, bayatımsan.
Məni ərşə qaldıran bir cüt nur qanadımsan.

Ey batmış xəzinəmin diri qızıl külçəsi,
Azərbaycan Türkcəsi!

Sən büllur qayalardan damla-damla süzülüb
Göygölümə dönmüsən.

Anamın halal südü, atamın öyüdüylə
Varlığımıza sinmisən.

Ata bir, ana ayrı... qardaşlar nə bilsinlər
Sən bizim atamızsən.

Özün götür külüngü, çap qocaman dağları
Yerin altını qaz sən.

“Gilqamış” dastanını yaşadan iz olmusan.
Azıx mağarasında azuqəmiz olmusan.

Mən il zindanda qalsam, yenə ölüm yox mənə.
Güvənib yalnız sənə... yaşaram, hey yaşaram.

Ansam birçə hecanı,
Dönüb cavanlaşaram.

Dillər vahid bir ağac... gövdəsi sən, kökü sən.
Nə qədər budaqlara öz şəhdini vermişən.

Dağlarımın zirvəsi, bağlarımın qönçəsi,
Döyüşdə şaqıldayan Misri qılıncın səsi

Səslərin ən incəsi –
Azərbaycan Türkcəsi!

Məgər zülmətdəyəmmi? Fanaram, yanar fanar.
Nə qaranlıq divarlar,
nə tikanlı hasarlar
nə gözü dar, beyni dar
niandertal ağalar,

Nə bar-bar bağırsa da
səsi batmış darğalar,

Nə baxar gözü korlar,
nə diri gorbagorlar

Sənin pak nəfəsini ala bilmədi məndən.
Günəşimsən, düşmüşən bu dünyaya sinəmdən.

Mən il bundan sonra da yaşayacaq dünyada
Füzulinin nəfəsi, Şəhriyarın nəfəsi –

Dağıt bu dar qəfəsi,
Dağıt zülmət məhbəsi,
Azərbaycan Türkcəsi!

Təkcə babamsanı? Yox... həm də oğlum, qızımsan.
Zindan pəncərəsindən bir az solğun görünən
baharımsan, yazımsan.

Bəşər filoloqları, cahan zooloqları
Dünya bioloqları, ərzin okoloqları
Səni öyrənməsələr kama yetməyəcəklər.

Ey bizə kainatın qüdsi, ulu töhfəsi
varım-yoxum, məbədim,
Günəş kimi əbədi
Azərbaycan Türkcəsi!

MİRZƏ XƏZƏR

Mirzə Xəzər! And olsun sökülən dan yerinə:
Dan yeri tək pakizə, saf şerimi yazıram.
Bu paklığın uğrunda ölməyə də hazırım,
Qalmağa da hazırım.

Görməmişəm üzünü... Təbrizim, Rzam qədər,
Qardaşım Rüstəm qədər doğmamsan, yaxınımsan.
Ürəyimin başında
Məhəbbət axınımsan.

Sən qaldırdın səsini ən gərgin, çətin anda,
Şərin qanlı əlləri
Xalqımın boğazından
Bərk yapışıb sıxanda!
Var gücünü toplayıb
Az qala Qoşqarımı, Kəpəzimi yıxanda!

Sən ucaltdın səsini necə də müdhiş anda,
Avtomatlı horilla, neandertal sürüsü
Mənim telegüzgümü,
Yüz yerdən partladanda.
Bakı qar çovğununda... qar üstə göllənən qan.
Gecələr patrul gəzir, əlində dolu naqan.
Plaşının altında batareyə işığı.
Görür yerdən qaldırmır yaralı bir uşağı

Sən ucaltdın səsini ah, necə müdhiş anda,
Yarımsatqın qəzetlər əqrəb kimi susanda.
Litva bəxtiyar imiş... qanı sel-sel axsa da,
Avropanı silkədi bağrından qopan səda.

Fəryad qılan Xalqımın cıncırı da çıxmadı,
Yerbəyerdən uzanan
Hansı qanlı caynaqlar
Hulqumunu sıxmadı?

Omba durdu "Pravda" mağaranın dibində,
Azərbaycana qarşı tapancası cibində!
Dilinin altında öd,
Milli sülhə çağıran dadsız, duzsuz bir öyüd!

"Moskovski novosti", "İzvestiya" xəyanət.
Yerli "Kommunist" qəzeti yarı mərd, yarı namərd.
"Litqazeta" kəmfürsət... İqor Belyayaev ilan –
Hər dəfə hayqıranda zəhər saçdı ağzından.
Xəlil Rza zindanda... Seyid Tahir Abbas da
Qandallanıbdır... susur, dağ vulkanı olsa da.
Etibarın qolları paslı zəncir daşıyır,
Ramiz Duyğun köksündə zəlzələlər yaşayır.

Məhəmməd Təntəkini gəmirir yüz canavar,
Görülər ölməyib, yox... hərə yarı canı var.
Qafarlı Elmiranın qərarını saymadan,
Boğazlamış Bakını "Kalaşnikov"lu nadan.

Məktəbli Larisanın çantası qan içində,
Hökm eyləyir Moskva: – Yaşa bu lal biçimdə!
Mirzə Xəzər! Səs saldın sən bu sükut anında,
Ağ bir ildırım oldun bəlkə qətrandan qara
Cahan asimanında,
Bir şefa məlhəmiydi qaldırdığın səs-səda.

– Bu dünyada otun, suyun, torpağın da yaddaşı var,
Sındırılmış bir budağın, söndürülmüş ocağın da
yaddaşı var.

Sən o günlər cahanda bəlkə yeganə səsım,
Ey mənim təbərrikim, tutiyam, müqəddəsım!
Hayqır, qorxur səsindən qul ürəkli ağalar,
Səsin eşidilməsə, haqq-ədalət boğular.

Səndən necə çəkinir bu çaqqallar sürüsü,
Ayaq tozuna dəyməz generallar sürüsü.
Qan dənizi yaratmış admiralılar sürüsü,
Muzdlu nökörləri qoy gəlsin, çəkməni öpsün.

Köpsün qoy acığından mağara sakinləri,
İçlərində qıvrılsın qəzəbləri, kinləri.

Sənə böhtan atdılar, özləri oldu ləkə.
Partlasın qəzəbindən böhtan, ləkə xadimi.

Neçə sülənən gəda –
Müstəmləkə xadimi!

Sənə böhtan atdılar “Kommunist” qəzetindən.

Maskalanmış, sarınmış bir iblis qəzetindən.

Tindən güllə atdılar... Xeyir, tutmadı səni,

Qaytarıb böhtançıya tuşlayıram gülləni:

– Əlli manat mizd aldın, ye, boğmalan, gəbər, öl.

Gəbərməsən, o muzdu Şahnəzərlə yarı böl!

Henrix Borovik ilə,
Belyayevlə yarı böl!

Mirzə Xəzər! Səsinlə göydə ulduzlar yanır.
Hər gümləndə işıqlı bir kəhkəşan saxlanır.

Mirzə Xəzər! O alçaq Azərbaycan deyil, yox.

Düşmənlərin hinində kor toyuqdu, las toyuq.

Çaşdım, toyuq söylədim, inan, qoca tülkü də

Ondan yüz qat şərəfli, ağbəxtidir bu ölkədə.

Yad önündə diz çöküb hər gün sülənən gədə

Yalan, böhtan qusduqca rəzilləşir get-gədə.

Mirzə Xəzər! Yamandır xəbərsizlik bəlası –
Azərbaycana qarşı Moskvanın yaptığı sükut

blokadası!

Ölüm blokadası!

Susma! Qızıl – qırmızı qanlı imperiyanın

Yerə gəlir arxası.

Gəbərəcək darğası.

Səsin qulağımda yox, gözlərimin üstədir,

Şəhidlər türbəsində solmayan güldəstədir.

Səsin, inan, əzizdir Bəstə nigarım qədər,

“Çahargah”ım, “Segah”ım, “Şur”um, “Qatar”ım

qədər.

Susma! Hayqır cahana Ulutürkün səsini,
Yerin-göyün səsini, haqqın səs töhfəsini.
Əsirgəmə bəşərdən od saçan nəfəsini.
Səsin – bahar nəsimi... Cavid, Babək, Nəsimi!

Canavar zağasını dağıdır sənin səsin,
Təbərrikim, tutiyam, gülnəfəs müqəddəsim.
Bu səadət, bu sərvət
Qəbrədək mənim bəsim...

Azərbaycan yaralı... yüz yerdən kəsim-kəsim...
Səsinə quzu kəsim.
Susma, ucalt hökmünü,
Ey mənim dadiresim.

Ulutürkün vardırsa Xəzər kimi arxası,
Darmadağın olacaq bizə qarşı Kremlin
Sükut blokadası,
Ölüm blokadası!

Baki, dördüncü gün,
24 yanvar, 1991

SALAM MƏNİM QARDAŞLARIM!

*Qərbi Almaniyada yaşayan
Türk-azər qardaşlarımızın
görüşünə gedən qüdrətli
aktyorumuz Mikayıl Mirzə üçün*

Salam, mənim qardaşlarım,
Salam, mənim soydaşlarım, sirdaşlarım!
Gözlərimdə illər boyu oda dönmüş intizarım,
Bir salona sığışmayan qandaşlarım!

İftixarım, iqtidarım –
Yarım damla, damlayarım Kür suyuna
təşnələrim, yanıqlarım!

Vətəmindən qoparılan kişilərə salam olsun,
Yurd-yuvası dağım-dağım,
Özü perik düşənlərə salam olsun!

Dağ çiyində dörd dağları,
Heç cıncır da çıxarmadan dözlərə salam olsun!

Dar qəfəsi, daş qəfəsi qırmaq üçün
Fürsət, macal gözənlərə salam olsun!
Bu həsrətlə, bu nisgillə ölənlərə salam olsun,
Qalanlara salam olsun!

Ağbirçəyi, ağsaqqalı – anam, atam,
Körpələri balam olsun!

Gül dəstəsi istəmirəm,
Diqqətiniz, riqqətiniz qoy bənövşə, laləm olsun!

Sizə salam gətirmişəm kainatın dan yerindən,
Şüaları hər ölkədə,
Özü günəş kimi vahid Azərbaycan Türklərindən.

Zəncirləri, məftilləri, sərhədləri qıra-qıra,
Təyyarəylə, qatarla yox, qanadlarla uçdum bura.

Uçdum Bakı Binəsindən,
Salam onun yaşıl-yaşıl nanəsindən
Zümrüd kimi zeytunundan,
təkəm-seyrək laləsindən.

Azərbaycan havasını ölkə-ölkə daşımaqdır mənim
peşəm.
Baharımı çantamda yox,
Nəfəsimdə gətirmişəm, gözlərimdə gətirmişəm.

Dizlərimdə gətirmişəm
Daşkəsinin dəmir, polad qayasını,
Ciyərimdə gətirmişəm Xəzərimin havasını!

Bizim qoca planetdə, bizim cavan planetdə,
Lalələri qana dönmüş bu gülüstan planetdə

Heç bir yerdə əvəzi yox bir ölkə var:
Azərbaycan əziz diyar!

Övladları pərən-pərən,
Dərddə, qəmlə əkiz diyar!

Nə Mikayıl, nə Xəliləm,
Mən həsrətəm, mən nisgiləm.

Mən gündoğan xəzinəsi, Nizaminin "Xəmsə"siyəm,
Nəsiminin küləklərə üçüf verən nəfəsiyəm.

Mən Tomrisin, Gültəkinin şah çələngi, baş tacıyam,
Şah İsmayıl Xətayinin əsrlərə işıq salan qılıncıyam!

Salam, əziz qardaşlarım, Gözlərimdə sıçram-sıçram
sevinc yaşım, qəm yaşlarım!

Soydaşlarım,
Daim gözü yolda qalan yoldaşlarım!

Keçib gəldim Xəzərimin təzə bahar havasından,
Ləngərlənən Bakımızın haqq-ədalət lovğasından,
Məni Aya, Marsa çəkən tətillərin dalğasından!

Gül vermədi, könül verdi mənə onlar,
Gecə qızıl tonqalları nəfəsilə yandıranlar.
Gözlərimdən işıq alan ulduz-ulduz kəhkəşanlar.

Bir hündür, ağ dəvə gördüm mən gələndə,
Bizim Bakı Binəsində,
Təyyarədən bir az gəndə.

Nə zaman ki, dəmir qartal silkələndi,
Mənə bir an öylə gəldi

Neçə-neçə sərnəşini, bağlamarı, çamadarı,
Benzin içib nəre çəkən bir azmanı

Asimana qaldıran güc
Nə dörd mator, nə şassidir, nə qanadlar.

O ağ dəvə, dağ dəvədir
Bu möcüzə, bu iqtidar.

Ağ dəvə düzdə qaldı,
Yükü Təbrizdə qaldı.
Oğlanı qan apardı,
Dərmanı qızda qaldı.

Karvanından ayrı düşən ağ dəvəyəm.
Yol gedirəm, səhraların alovunu uda-uda,
Hovsarımı tutan yanar, ildırımlar görək tuta.

Ağ dəvə düzdə qaldı,
Yükü Təbrizdə qaldı.

Toyum bu üzdə oldu,
Yarım o üzdə qaldı.

Anam Təbriz, haçan bitər bu ələmlər?
Haçan sənər bu dünyada cəhənnəmlər?

Ağ dəvə düzdə qaldı,
Yükü Təbrizdə qaldı.
Saramı sel apardı,
Örپəyi üzdə qaldı.

Ərk qalası neçə yerdən deşik-deşik, çopur-çopur
Qələləri qayadan yox, qaladan yox, candan qopur.

Ərk qalası dəlik-deşik... bəlkə yüz min güllə yeri.
Anam Təbriz, ürəyinlə soyutmusan güllələri.

Ağ dəvə düzdə qaldı,
Yükü Təbrizdə qaldı.
Baturdı qəmlər məni
Gəmin dənizdə qaldı.

Bu qəmlərə, sitəmlərə son qoyular haçan, haçan?
Dağınqısan, bir yumruq ol, qalx ayağa, Azərbaycan!

Ağ dəvə düzdə qaldı,
Yükü Təbrizdə qaldı,
Sizdən naçar ayrılısam,
Bilin, can sizdə qaldı.

Dəvə gedir cəhənnəmi gəvələyib uda-uda,
Dəvə dözur həftələrlə susuzluğa, aclığa da.

Dəvə yanır, bircə damla şəhidir onun içdiyi su.
Dəvə acdır... kol-kos yoxsa, azuqəsi kol qoxusu.

Dəvə gedir, bəs nə üçün bəbəkləri yaşdı, qandı?
Dəvə gedir... ürgücləri Elbrusdu, Savalandı!

Dəvə gedir, ayaq izi qumsallıqda lapar-lapar.
Buz qütündə addımlasa nəfəsindən buzlaq qopar.

Dəvə gedir, baxa-baxa sola, sağa.
Dəvə dözüür planeti belində tək daşımağa.

Dəvə dözmür, dözmür dəvəm başqa anda:
Hövsarını bir eşşəyin quyruğuna bağlayanda!

Dəvə qalxır, od püskürür nəfəsində dəvə kimi,
Ayaqlayır hovsarını yada verən bir xaini.

Sən dözüümün timsalısən, ey alagöz, ey alagöz!
Susuzluğa aclığa döz! Danlağa döz! Qırmanca döz!

Torpağımı alsalar döz! Fəlakətə salsalar döz!
Səhralara qovsalar döz! Lap dərdini sorsalar döz!

Döz! Döz! Döz! Döz! Döz!
Döz! Döz! Döz! Döz! Döz!
Döz! Döz! Döz! Döz! Döz!
Döz!

Fəqət dözmə, dözmə, dəvəm, dözmə ondan:
Hovsarını bir ulağın quyruğuna bağlayanda!

Sən tanklardan qüvvətlisən, dözmə, dəvəm, dözmə dəvəm!
Raketlərdən sürətlisən, dözmə, dəvəm, dözmə dəvəm!

Çöp ayaqlı səltənətdən qüdrətlisən, dözmə dəvəm!
Gizli-aşkar siyasətdən, hər namərddən, kəmfürsətdən
Cürətlisən, dözmə dəvəm!

Yürü dəvəm, az tapdala əqrəbləri, ilanları.
Bir xalq üçün tale quran gizli-aşkar planları.

Milyon dəfə qüvvətlisən tank içində yatanlardan,
Bir medalın ziyilinə millətini satanlardan.

Sərhəd, məftil, yasaq, şallaq qabağında düra bilməz.
Sən nəfəsli, o kəmnəfəs.

Avtomatlar, pulemyotlar
Qasırganı kəsə bilməz!

Oyanmısan, dözmə dəvəm, az tapdala o əntəri,
Öz xalqımı tapdalayıb stol güdən gədeləri.

Dözmə dəvəm, vur özünü bir aşağı, bir yuxarı.
Yandır kül et gəlib yürda başçı olan başsızları.

Yürü, dəvəm, dəvə qeyzi ucalarda səngərlənir.
Sənin alma gözlərində Baykal, Xəzər ləngərlənir.

Ağ dəvə düzdə qaldı,
Yükü Təbrizdə qaldı.
Dedim: Yetək vüsala,
Murazım gözdə qaldı.

Ağ dəvəmin ürgücündən qan süzülür, qırmızı qan.
Dəvəm ağdır, günəşim ağ, ey ağappaq, ağ gündoğan.

Salam, qızıl gündoğandan günbatana gələn dostlar!
Sizdə dəvə dözüümü var, sizdə dəvə qeyrəti var.

Sizə salam gətirmişəm kainatın dan yerindən,
Şüaları hər ölkədə,
Özü günəş gimi vahid Azərbaycan Türklərindən!

QARABAĞ ŞƏHİDLƏRİNƏ AĞI

Başım, beynim tüstülənir, varlığım da kədər, tələş.
Gözlərimdə ildırımdır damla-damla axan qan-yaş.
Mən yenidən doğulmasam, daşam, inan, qupquru daş.
Taqətim ol, qeyrətim ol, qoy dirçəlim yavaş-yavaş.
Sənsən həsrət gözlərimin həm qarası, həm də ağı.
Qaytar mənim qüdrətimi, Odər yurdu, Od torpağı!

Varım-yoxum, cismim-canım Təbrizimi itirmişəm.
Bağ-bağçamı, gülşənimi, nərgizimi itirmişəm.
Yetim qalan bir dalğayam, dənizimi itirmişəm,
Dürdanəmi, yeganəmi, əzizimi itirmişəm.
İtirmişəm başım üstə köhkəşanı, çilçirağı,
Qaytar mənim çirağımı, Odər yurdu, Od torpağı!

Cüt qolumu çiyнімdəcə vurub saldı qarı düşmən.
Arxasında qoca gürzə – qızıl xallı sarı düşmən,
Yurdumun da içərisi yarı dostdur, yarı düşmən.
Silib həyat kitabından tamam namus arı düşmən.
Köməyim ol, açə bilim dordolaşığı bir yumağı,
Qaytar mənim çirağımı, Odər yurdu, Od torpağı!

Əlvən-əlvən, xonça-xonça neçə məzar, neçə gülzar.
Mənə yardım edə bilməz nə göz yaşı, nə ahu-zar.
Qəhrəmanlar məbədisən, ey əbədi şanlı diyar.
Qərənfillər tonqalında yanar odlar, sönər odlar.
Başım da ağ tacım olsun, ensin göydən ağ buludlar.
Şırım-şırım parçalayım kəsafəti, qaranlığı,
Qaytar mənim cürətimi, Odər yurdu, Od torpağı!

Sol böyründə Namiq yatır, sağ əlində Elşad, Aydın.
Onlar candan keçərdimi, sən od içrə yanmasaydın?!
Daşaltıdan, Xocalıdan fəryadını ərzə yaydın,
Ən qeyrətli mərdlərini harayladın, hayan saydın,
Atıldılar cəhənnəmə ilk gəncliyin bahar çağında,
Moskvadan gələn tanklar şırımladı bu torpağı.

Qurban olum mən onların qana batmış tellərinə,
Silahsız da tüfəngsiz də düşmən boğan əllərinə.
Qoy döşənim, qoy üz sürtüm solmuş məzar güllərinə,
Düzülməmiş, ya düzülmiş mərmərinin dan yerinə.
Su səp yetim anaların kabab olmuş dillərinə,
Su səp, azca durulsun qoy o gözlərin qan çanağı,
Qüdrətim ol, cürətim ol, ey qəhrəman Od torpağı!

Mən bilirəm: dərdlərini yumruğunda sıxacaqsan.
Sən bu dibsiz cəhənnəmdən çıxacaqsan... Üzü ağsan.
Nurlu dağsan... zülmət dağı devirəcək, yıxacaqsan,
Boğazından yapışanı boğmalısən, boğacaqsan.
Təbrizləri, Ülviləri sən yenidən doğacaqsan.
Öz bətnindən doğacaqsan İstiqlalı, Azadlığı.
Qüdrətim ol, ey ümidim, ey qəhrəman Od torpağı!

Planetin paytaxtı yox, başdan-başa planetsən.
On səkkiz min aləm səslər, sən özünsən, hara getsən.
Bəşəriyyət yoxa çıxar, itər-batar bir gün itsən.
Odda yanmaz, suda batmaz, ərzə sığmaz bir igidsən.
Min illərin arxasında insanlığın gür mayacağı,
Bir də alış, bir də parla, Odər yurdu, Od torpağı!
Nə Bağ Ata əfsanədir, nə Nizami, nə də Babək.

Gözlərinə Nəiminin, Nəsiminin şəklini çək.
Həqiqəti dəfn eləmək istəyənlər gəbərəcək.
Bağrı yanmış Qarabağım bir də qalxıb göyərəcək,
Göyərəcək çiçək-çiçək, lələ-lələ, ləçək-ləçək.
Gözlərimin çeşməsilə suvarıram o növrağı,
Növrağımsan, bayrağımsan, Odər yurdu, Od torpağı!

Yox, ölməyib... gömülməyib, dağ başında dağdı mərdlər.
Al günəşin haləsində qanad çarpır... sağdı mərdlər.
“Boq” kəlməsi dada çatsın, ülvilikdə Bağdı mərdlər.
Məhv olmadı, kainata süia-süia axdı mərdlər,
Bu inamdır sərinlədən sinəmdəki çarpaz dağı,
Yüksəl, dağım, dayağımsan, Odər yurdu, Od torpağı!

Ballı qaya... Ərimgəldi... Xaçındərbənd... Cıdır düzü...
Xəzinəmdir yerin altı, saf aynamdır göyün üzü.
O çöllərdə Təbrizimin əl həniri, ayaq izi...
Qoy bürüsün Qarabağı gül sərgisi, gül dənizi.
Alaq düşmən caynağından Sırxavəndi, Canyatağı.
Yatağım yox, otağım yox, varlığım Od torpağı.

Cılızların, yavaların mini dəyməz bircə mərdə.
Ağciyərlər toz da deyil qəhrəmanlar olan yerdə.
Yüksəldilər ülviyyətə dalğa-dalğa, pərdə-pərdə.
Qoy "Segah"ım, "Çahargah"ım havalansın bir aə, bir də
Düşündürsün... düşünməse sən ölmüş bil insanlığı.
Sazım, tarım, setarımın, Odər yurdu, Od torpağı!
İnsanlığın vahid yolu – insanlığa məhəbbətdir,
Kimlər bunu anlamasa bircə torba çürük ətdir.
Sərvət, şöhrət düşgünləri damar kəsən kəmfürsətdir,
Parlamentı mundarlayan xəyanətdir, cinayətdir.
Kırpıqları dolaşdran his, qurum, say qurumsağı,
Dağıt zülmət buludları, Nur qaynağı, Od torpağı!

Qudurğanlar dinc durmasa, Daşqın, Tufan olasıyam.
Yırtıcılar dünyasını burulğana salasıyam.
Nakam gedən mərdlərimin qisasını alasıyam,
Ölsəm belə, bu aləmə mən yenidən gələsiyəm
Anaların gözlərindən qanlı yaşı siləsiyəm,
İnan mənə: əbədisən, ey bəşərin haq bayrağı,
Batan, çıxan Günəşimsən, Odər yurdu, Od torpağı!

Ürəklərdən alov qalxır: □– Can Daşaltı!.. Can Xocalı!
Pulemyotlar, toplar coşdu: – Sovrul göyə, yan, Xocalı!
Dağın, daşın başdan-başa qan dənizi, qan, Xocalı!
O dəhşəti, o vəhşəti minillərlə an Xocalı!
Şəlalələr qana döndü, qan-yaş gördüm hər bulağı.
Boynu bükük bənövşəni kimlər qırdı, Od torpağı?

Süngülərə keçirdilər yüz uşağı, min qundağı.
Ağsaqqalı, ağbircəyi, ayüzünü, güldodağı.

Od qarışıq külə döndü yun şalının hər saçağı,
Uçdu, qondu budaqlara igidlərin çal papağı.
Unutmazsan o papağı, Odər yurdu, Od torpağı!

Qaranlıqda oğru kimi yurda gecə girdi onlar,
Ulduzları güllələyib göydən yerə sərdi onlar.
Beşiklərdən tər qönçəni, ilk nübarı dərdi onlar,
Çocuqlara əmzik deyil, od lüləsi verdi onlar.
İsti külə döndərdilər bar üstündə min büdağı,
Unutmazsan o alçağı, Odər yurdu, Od torpağı!
Od püskürən qızmış tanklar Ayı, Günü basdı, keçdi.
Qəsrleri viran qoyub buludlardan asdı, keçdi.
Öylə bilmə dəmir üstə mürğənədə, pasdı, keçdi.
Mürğənələr arzu dolu ürəkləri hədəf seçdi,
Zülmət nuru yaraladı, alçaq övcü, qara ağı.
Yandır sönən çilçırağı, Odər yurdu, Od torpağı!

Donmuş torpaq – quru taxta, qan sinəmdə laxta-laxta.
Qarmı dolan gözlərimə, ya çovuyan çovğun, şaxta?
Körpəmmidir süd axtaran, döş axtaran qaranlıqda?
Kiçik tonbul əllərilə isinirəm mən bu vaxtda.
Qan iyinə qaçdı, gəldi... seyr elə ac yalquzağı.
Qanəməri, südəməri unutmazsan, Od torpağı!

Gəlinlərin ayağını corabıyla bağladılar,
Düzüb xəndək kənarına diz üstündə saxladılar.
Ərənlərin tunc alnını avtomatla dağladılar.
Qaçanları Meşəlidə, Cəmillidə haqladılar
Qanlı bıçaq qamarladı cüt sırğalı cüt qulağı,
Hanı zümrüd boyunbağı, Odər yurdu, Od torpağı!

Sən bəşərə bəxş etmişən son tikəni, ilk ruzunu.
Öz əlinlə yandırmısan özgülərin ulduzunu.
Söylə, kimdən əsirgədin çörəyini, ya duzunu?
Qorumusan qərbin, şərqi izzətini, namusunu.
Xankəndinə sığışmayan yaxşılığın buymuş sonu.
İmdadına çata bilməz nə oxşama, nə bir ağı.

Min yaramın məlhəmi ol, Odər yurdu, Od torpağı!

Bu müsibət nə Daxau, nə Osvensim, nə Xatındı.
Qurşunlanan zər qələmli Dan ulduzu Salatındı.
Yəhərləri qana batmış Qıratındı, Duratındı.
Yadda saxla: daşnak sənin ən rəhmsiz cəlladındı.
Boğazında kəmənd oldu körpələrin bələk bağı,
Uğradım rus zavalına, Odər yurdu, Od torpağı!

Yadda saxla, qoca tarix, mən Türk oğlu Ulutürkəm.
Əhrimənlər qarşısında sanma çökəm, boyun bükəm.
Bircə kişi qalsam belə, güman etmə yalqız, təkəm.
Mən – dünənəm, mən – bu günəm, gələcəyəm, yerəm –
göyəm.

Həzrət Əli qılıncıyam, oddan gərək bir qın geyəm.
Kəsib keçəm xəyanəti, cinayəti, alçaqlığı.
Eşqim, hüsnüm, cəlalımsan, Odər yurdu, Od torpağı!

And içirəm Təbrizimin Günəş boyda məzarına,
Dünən solan, bu gün bir də çiçəkləyən gülzarına.
And içirəm ilk gəlinim Sevincimin ah-zarına,
Göz yaşından xal-xal olmuş alyanaq qollarına!
And içirəm Xocalımın qapadılmış yollarına,
Yarpağında insan qanı... xınalanmış kollarına:
Daş gəmirib, qum yeyəcək yurduma göz dikən yağı,
Ucal, yüksəl, Odər yurdu, sən ey haqqın ağ bayrağı!

Əhrimənlər yuvasını darmadağın edəcəksən,
Qalxıb sabah Aya, Marsa, ulduzlara yetəcəksən.
Altı milyard insanlığam, qarı düşmən, sənsə təksən.
Zəhər saçan bir əfisən, tor quran bir hörümçəksən,
Təpiyimin altındaca gəbərəcək, öləcəksən.
Təbərrikim, tutiyam bil Qaradağı, Qarabağı.
Yüksəl Günəş mövqeyinə, Odər yurdu, Od torpağı!

Başın üstə karvan yolu... Karvan deyil, Odərvandır.
Şəhidlərin al qanı ilə qönçə-qönçə, al-əlvandır.

Malıbəyli bircə ovuc torpaq, yoxsa asimandır?
Kəhkəşandır, hər ulduzu şölə verən qəhrəmandır.
Bu dünyada qalan ancaq yaradandır, yaşadandır.
Sənin hökmün yaratmışdır cahən boyda təmtərağı,
Cahən kimi əbədisən, Odər yurdu, Od torpağı!

Qolum üstə şirin-şirin yatmış idi... oyandımı?
– Atam! – deyib ətrafına göz yaşıyla boylandımı?
Doqquz qatlı imarəti silkələdi fəryadımı?
Öpdüm tonbul ayağından, öpdüm kiçik yumruğundan.
Ovunmadı... kimi umdu, kimin çəkdi o, adını?
Ona nə cür cavab verim bu dan üzü, bu sübh çağı?
Özün ovut o körpəni Odər yurdu, Od torpağı!

Türkan, 1 aprel 1992

YAŞASIN HƏYAT!

Sumqayıt əməkçələrinə

Qan təzyiqi – yüz səksən
Yrək – infarkt şırımı.
Hər ayağım – elli ton,
Üçcə addım atmağa yox taqəti, qırımı.
Çağırıldı Sumqayıtım, tərkd etdim çarpayımı.
Leysan tökür...
Şimşəkədən, ildırımından istədim
Qüdrət, cürət payımı.

Gəldim, burda nə gördüm:
Nərildəyən zavodlar.
Qızılgül dəstəsidir par-par alovlar, odlar.
Boynumu qucaqlayan salon gülzar, laləzar.

Payızın ortasında qönçələnən bir bahar,
Burda ölümü tapdar Loğman qardaşlarım var.
Sütül respublikamın özül daşını qoyan
Yüz-yüz nəfəsdaşlarım, min-min işdaşlarım var,
Burda şairlər var ki, məndən min dəfə cəsur.
Burda dədələr var ki, köksündə ümman susur.
Burda uşaqlar var ki, yağmış bir cüt gözüne
Mənim bəlkə yüzillik işığımı, ziyamı.

Bülbülləşən cəh-cəhi
Aya, Marsa qaldırır Yerdən poeziyamı.

Görən xəstəyəmmi mən? Xəzər dənizi – tufan!
Yoxsa ağ qasırgılar nur alır ağ saçımdan!
Məgər xəstəyəmmi mən? Çinarlar məğrur, mətin.
Bəlkə heykəlləridir Təbriz adlı qüdrətin,
Ləyaqətin,
Qeyrətin!
Müğənnilər dilində şərbət dadır qəzəlim.
Ürəyimi ovcunda qızıl nar kimi tutmuş
Ofelya – Türk gözəlim.

Birdən hiss edirəm ki, mən ekvator xəttiyəm.
Öylə bir qataram ki, təkərləri – dan yeri.
Doğrayır, cilalayır
Çayır basan relsləri.

Mən özüməm Sumqayıt, domna kürələrim – od.
Laləzar ocaqlarım bəlkə ləl ilə yaqut.
Bağçalar – öz Loğmanım, sərvlər – qəddim, boyum.
İçərimdə dörd ümman oynarmı oyum-oyum?
Hanı əvvəlki o qəm?
Gündüz altın Xəzəri pul-pul edən zər kimiyəm.
Ən uca zirvə uman qartala bənzər kimiyəm.
Qəlbimə Ayla, Günəşdən, ya dənizlər dibiyəm!

Min sağlama cəbhədəş xəstə məgər xəstəmi?
Dostların bəxş etdiyi məgər bir güldəstəmi,
Yoxsa on bir iqlimdən qanadlanan gülüstan?
Planeto gül səpən hər sex – bir ülvi dastan.

Bir dalğanın boynuna
Min dalğa çələng hörər.
Milyard ulduzdan biri
Lap sönsə də, kim görər?

Qan təzyiqim yerində,
Ürək – qiy vuran laçın.
Hər addımım – meridian,
Açın yolları, açın!

Qoy sərhədlər, ehkamlar, kor duyğular sökülsün.
Savalan ürəyimdən qoy Təbrizə, Məşhədə
Nur selləri tökülsün.
Gülməyən üzler gülsün.

Azərbaycan işığı Suriyaya, İraqa, Əfqanlara tökülsün.
Türkmanlarım, Türklərim, Əfşarlarım da gülsün.

Mərd ol, XƏLİL RZA, çəkilmə geri.
Zəfər qılıncını itiləməli!
Ölüm yaxın gəlsə, zəhm ilə yeri,
Başından, döşündən itələməli!

Vaxtını, macalını var xəstələnməyə?
Hələ dünya ilə vurhavurum var.
Verin qəzəbimi bəstələnməyə,
Murdarlar əlində hələ Laçınım,
Şuşam var, Göyçəm var, Zəngəzurum var!

Udsun fəthləri qoy Yerini tək,
Leysana, tufana, oda girəlim.
Yumruqda birləşən beş barmaq tək
Böyük yurdumuzu birləşdirəlim!

Azaddır Şimali Azərbaycanım,
Bəs Cənubum necə, bəs Qərbi necə?
Üç milyon 500 yüz min kvadrat kilometr.
Xətayi torpağı dönsün, olsunmu
Qəssablər çəngində qanlı kələfçə?

Qolum – Koroğlunun Misri qılıncı,
Başım – Şah İsmayıl tacı deyilsə,
Öylə hesab et ki, çoxdan ölmüşəm,
Üstümdə bayquşlar versin səs-səsə.

Sən məni aldada bilməzsən, çəkil,
Əmmaməli iblis, öz tiryəkinlə.
Himalay dağını haraylar Xəlil,
Şərqləndən Qərbdə çatan Turanı dinlə!

Böyük vəhdətdədir şairin canı,
Şad günə xəstəhal gəlməyəcəyəm.
Birləşdirməyincə Azərbaycanı,
Yüz il yaşasam da, ölməyəcəyəm!

Mərd ol, XƏLİL RZA, gileylənmə ki,
Addımın ləng... yolun aşılmaz dağdır.
Vətən qüdrətlişə, şairi sağdır.
Yayınma, düz dəysin güllən hədəfə.
Səni el sevgisi hələ min dəfə
İnfarktın, əcelin, kor Əzrayılın
Qara caynağından qoparacaqdır!

Sumqayıt, 24 oktyabr

GƏLİR BÖYÜK AZƏRBAYCAN

Mənim əsrim sona yetir.
Od kövşəyib, alov udan
yüz vaqonlu qatar sanki
polad relslər üzərində
şaqqıldağa-şaqqıldağa,
tüstü, duman yaya-yaya
yaxınlaşır son mənzilə.

Mənim əsrim sona yetir.
Səmaforda yaşıl işıq,
"Uğur" deyən sarı bayraq...
Sürət böyük, mənzil yaxın...
əsrimizin bu çağında
Mən bir müjdə sorağında,
Mən muştuluq gözləyirəm.

Qarşıda bir yeni era...
O qüdrəti dağ başından səsləyirəm.
İlk gününü, ilk anını
Gözlərimin giləsində,
ürəyimin pərdəsində,
Dərin-dərin guşəsində bəsləyirəm,
gözləyirəm.

Sən deyirsən: – Gözətdəmə! Öldürülüb.

Mən deyirəm: – Dipdiridir.
Bəlkə ton-ton saxsı içrə
Təkçə qalan mirvaridir.
Sən deyirsən: Gəmiriblər, sümürüblər.
Çox didilib, çox talanıb.
Dönə-dönə şaqqalanıb,
Neçə yerə parçalanıb.

Mən deyirəm: – Kül altında qalan qordu,
Gözlərimdə yanan nurdu,

Yalnız Araz, ya Kür deyil,
Ərzi qucan ekvatordu
məmləkətim.

Mən yığılsam, yetim qalar bəşər, yetim
Bitib gedir iyirminci...

Mən gözləyən gəlir, odur!
Məğrur,
cəsur, büllur
və nur...

Mən istəyən gəlir, odur.
Hər nəbzimdə nəbzi vurur.

Bu gəlişi görməyənlər
bir də baxsın gözlərimə,
Mənəm onun şah damarı.

Mən – sabaham,
mən – üçüncü minilliyin qanadları.

Gəlir, odur!
Ayaqları Himalayda,
Əli çatır Kamçatkaya,
Trakaya.

Başı qarlı Savalandı,
Köksü – Qobi.

XƏLİL RZA – çarpan qəlbi
Qanımdadır Qara dəniz, Baykal, Xəzər.
Volqa – mənim alnımda tər.

Həm Buxara, həm Səmərqənd
Ətəyimdə bir ölçim zər.

Sən deyirsən: – Havalanma!
Kəmnəfəsdir, o kəmnəfəs

Mən deyirəm: neçə-neçə uluslara
öz qanını bağışlayan
dahi millət ölə bilməz!

Get, dolan gəl Almaniyanı,
İtaliyanı, Fransanı...

Silkəmədi, oyatmadı gör hansını?
O dənizdən bir damladır

Roma, Romul qardaşları –

Qurd döşündən süd əmənələr.
Mən canavar olmasam da,
qurd ürəyi yemiş ərəm.
Üç qitəni birləşdirən bir məhvərəm.
Üç qitəyə toxum səpən öl bilməz.
Nə yarımcan, nə kömnəfəs...
Nəfəssizlər nəfəsiyəm.
Xam metaldan polad yapan
alov, atəş kürəsiyəm.
Mən – üçüncü minilliyəm,
Qulağını gen-gen açsın
qəlbi karlar:
Heçcə biri qalmayacaq:
öyə-öyə azaldığı
qəbrə qoyan qəsbkarlar,
Dişlərimin dibinəcən silahlanmış davakarlar
baxar korlar –
öz torpağı ola-ola,
yad topğa əl uzadan haramxorlar.
Nəfsi diri, özü ölü gorbagorlar.
Heçcə biri qalmayacaq.
əsrə ləkə, ərzə ləkə –
Gizli, aşkar müstəmləkə.
Gözdən titə, kirpikdə his –
Sərhəd, dövlət, milis, xəbis,
taxtabiti, fateh, dustaq...
Heçcə biri qalmayacaq.
mən – üçüncü minilliyəm,
hökmüm qəti, andım qəti
Mən yardıma səsləyiirəm
hər nəfəri, hər milləti.
Hər fitnəni yuvasında haqlamalılı!
Yalnız mətbu sözləri yox,
ürəkləri, şüurları,
şüuraltı düşüncəni yoxlamalı!

Millətləri udmaq üçün gizli nəqşə çəkənləri
rüsəvayçılıq divarına,
boş məzara mıxlamalı!
Bu məsləkin havasıyla
yaşa dolur Azərbaycan!
Zirvələrdən üzü bəri
gəlir məğrur Azərbaycan!
gəlir cəsur Azərbaycan!
Nur və büllur Azərbaycan!
Dar gözlərin görmədiyi
tamam yeni Azərbaycan!
Varlığında od yerinə
cəzən qanım Azərbaycan!
Açgözlərə, zalimlərə
yağı, qənim Azərbaycan!
Ey yolkəsən, çəkil, rədd ol!
Açır yolu Azərbaycan!
Böyük, ulu Azərbaycan!
Mənim qanım kimi dəli,
Dəli-dolu Azərbaycan!
Köhlənime çata bilər kimin atı
Gözlərimdə ulduzlanır Azərbaycan kainatı.
Heçcə biri qalmayacaq:
dolu cibli boşboğazlar.
Peysəri kal, beyni cazlar,
azkən çoxlar, çoxkən azlar.
Sübhə qədər xosunlaşan sürü – sürü yerlibazlar
Heçcə biri qalmayacaq:
dartınanlar, sülənənlər.
Bu rütbədən o rütbəyə sürünənlər.
Ən mötəbər iş başında əqrəb boyda görünənlər.
Qalmayacaq heçcə biri:
zəli adam,
nökər roman,
kölə şeir.
Bir mərəzə cildi geymiş haray-həşir.
Ölkələrə tank yeridən həşəratlar

qan üstünə maska çəkən deputatlar,
 mənim əsrim sona yetir
 zaman gəlir, yeni zaman
 cahən doğur, yeni cahən.
 Qupquru zoğlar içindən
 qalxır cavan Azərbaycan,
 yaşıl fidan Azərbaycan!

Sən mənə bax, ora baxma, ey yarımcan,
 mən özüməm yeni era,
 tamam yeni Azərbaycan!

Dəvəçi – Türkan

MÜNDƏRİCAT

90-CI İLLƏR
 SƏNƏTKARA AZADLIQ

Sənətkara azadlıq	4
Azadlığım	6
Xüsusi təyyarədə	8
Bakıdan gələn bağlama	11
Dustaq geyimi	12
Yarı canım ordadır	13
Cəza köynəyi	15
Soruş, peşimanammı?	17
Kəfənini geymiş kişi	18
İlham üstündə	21
Bayram çiçəkləri	22
Firəngizin məktubu	24
Gültac balama	26
Siyasi dustağın yerləş qaydası	27
Gözüm qaldı	29
Qorxu girmədi qəlbə	30
Qaçsan güllələyəcəm	31
İttiham	34
Vyetnam qızı Xanoy bala	37
Ulu tanrım – poeziya	40
Dözməlisən	42
İradəni itilə	43
Silah növləri	45
Calaq vurun!	47
Hələ durur cahanda... ..	49
Zindənda novruz bayramı	53
Sənin göz yaşların	56
Bircə qayğım	57
Təki qələm-kağız verin	59
Tanklar	60
Qorxma, mən sarsılmaz dağ qalasıyam!	61
Mən yenə dönəcəm Azərbaycana	63
Vur	66
Əlvida, Lefortovo!	69
Bakıya doğru	74

Qara tabutlar gəlir	78
Bacım Arifənin oxşamaları	80
Təbrizimin qan bahası	81
Azərbaycanın milli qəhrəmanı	83
Ağı	86
Gərbimiz – qəlbimiz	90

LİRİK POEMALAR, POEMA-PAMFLETLƏR,
POEMA-MONOLOQLAR

Apardı sellər Saranı	91
Mən şərqəm	94
Məşəl silahlar	99
Qürur mənim, qəm mənim	101
Qatar gedər	103
Səsin gəlsin, Təbrizim!	106
Göylərdən gələn kişi	109
Qorxaqlar, cəsurlar	111
Başıaçıq dayanan kişi	113
Qorx!.. Qorxma!	116
Mənə bənzə!	118
Müşfiqdənmi artıqam, ya Şandor Petefidən?!	120
Sən mənə qüdrət ver	123
Sənin cavabın	125
Dənə gələn toyuqlar	128
Gözün aydın, Azərbaycan	131
Haçan, hansı yerdə?	134
Nə yaxşı ki... ..	136
Silahlan	138
Sarsılmazdır qüdrətimiz	140
Şuşam	144
Şərim	147
Azadlıq meydanı	150
Bakı mitinqində	153
Yaşasın od yurdu, qardaş Türkiyə	163
Bu meydanda, bu meydanda	173
Davam edir 37	178
Zindənda səadət	182
“Kamerada gəzirəm...”	182
Yox mən qaça bilməzdim	185

Təbrik, Nelson Mandela	191
70 yaşlı sevgili adaxlılara alqış!	192
Salam, Boris Pasternak	194
Mənim həbs xəbərim	197
Qanlı cəllada	200
Qovacağız!	205
Ağ çələngli Azərbaycan	215
Azərbaycan türkcəsi	217
Mirzə Xəzər	220
Salam mənim qardaşlarım!	224
Qarabağ şəhidlərinə ağı	230
Yaşasın həyat!	236
Gəlir böyük Azərbaycan	240

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*
Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*
Tərtibatçı-rəssam: *Nərgiz Əliyeva*
Kompüter səhifələyicisi: *Rəşad Həmidov*
Korrektor: *Elmira Teymurova*

Yığılmağa verilmişdir 02.08.2004. Çapa imzalanmışdır 15.01.2005.
Formatı 60x90 ¹/₁₆. Fiziki çap vərəqi 15,5. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 9.

Kitab "PROMAT" mətbəəsində çap olunmuşdur.